

NATIONAL
ENDOWMENT
FOR
DEMOCRACY

SUPPORTING FREEDOM AROUND THE WORLD

2025 analiza e trendit

Qëndrimet e komunitetit serb në Kosovë

MITROVICË, JANAR 2026

ANALIZA E TRENDIT 2025

Qëndrimet e komunitetit serb në Kosovë

Porositësi i hulumtimit:

NVO AKTIV

Autorë të hulumtimit:

Docent dr Stefan Surlić

Donator:

National Endowment for Democracy (NED)

Dizajni:

Darija Viro

Për botuesin:

NVO AKTIV

Adresa:

Mbreti Petar 183a, Mitrovicë Veriore

E-mail:

info@ngoaktiv.org

Uebsajti:

www.ngoaktiv.org

Mitrovicë, janar 2026.

Ky punim u botua në kuadër të projektit Rritja e Potencialit Avokues të Organizatave të Shoqërisë Civile Serbe të Kosovës, i implementuar nga OJQ AKTIV me mbështetjen financiare të Fondi Kombëtar për Demokraci (National Endowment for Democracy - NED.) Përmbajtja e këtij botimi është përgjegjësia e vetme e OJQ-ve AKTIV dhe nuk pasqyron domosdoshmërisht pikëpamjet e NED.

PËRMBAJTJA

Metodologjia e analizës së trendit	7
Rezultatet e hulumtimit	13
Besimi në vendimmarrësit	27
Besimi në institucione	35
Vazhdimi i dialogut ndërmjet Beogradit dhe Prishtinës	45
Liria e shprehjes dhe qasja në informacione	57
Siguria e qytetarëve	69
Policia e Kosovës	77
Kisha Ortodokse Serbe	83
Tendencat e migrimit	87
Qëndrimet ndaj Bashkimit Evropian	95
Distanca etnike	103

METODOLOGJIA E ANALIZËS SË TRENDIT

Mostra e hulumtimit është konceptuar në mënyrë që të mundësojë një krahasim të balancuar të komunitetit serb në Kosovë në dy kontekste të ndryshme politiko-institucionale dhe të sigurisë: në veri dhe në komunat me shumicë serbe në jug të lumit Ibër. Kjo simetri territoriale nuk përbën vetëm një çështje teknike të përfaqësueshmërisë, por një premisë thelbësore analitike. Veriu dhe jugu nuk funksionojnë në të njëjtat kushte të jetës së përditshme dhe nuk përballen me të njëjtat forma të pasigurisë institucionale, tensioneve të sigurisë dhe praktikave administrative.

Struktura arsimore e të anketuarve tregon një nivel relativisht të lartë të arsimit, gjë që sugjeron se një pjesë e konsiderueshme e mostrës është në gjendje të artikulojë qëndrime përmes një gjuhe institucionale dhe normative, dhe jo vetëm përmes përjetimeve emocionale apo dëshmime personale. Gjithashtu, mund të supozohet se individët më të arsimuar janë më të gatshëm të marrin pjesë në anketa krahasuar me pjesën tjetër të popullsisë. Megjithatë, vërehen dallime të nuancuara ndërmjet veriut dhe jugut. Në veri mbizotërojnë profilet me arsim të mesëm, ndërsa në jug të lbrit evidentohet një përfaqësim më i theksuar i arsimit të lartë dhe atij profesional.

Struktura e punësimit nxjerr në pah edhe më shumë specifikat e kontekstit shoqëror në të cilin jetojnë të anketuarit. Punësimi mbizotëruar në sektorin publik të financuar nga Republika e Serbisë, i shoqëruar me një pjesëmarrje dukshëm më të ulët në institucionet e Kosovës, reflekton një lidhje të fortë institucionale të një pjese të madhe të komunitetit me një sistem që formalisht nuk ushtron sovranitet në territorin ku ata jetojnë. Ky dualitet i regjimeve institucionale përbën një kornizë kyç për të kuptuar narrativat politike, pasi çështjet e legjitimitetit, sigurisë dhe të drejtave nuk zhvillohen vetëm në nivel simbolik të identitetit, por materializohen në marrëdhëniet e përditshme të punës, të ardhurat dhe procedurat administrative. Njëkohësisht, përqindja e konsiderueshme e të papunëve, pensionistëve dhe studentëve tregon praninë e pasigurive ekonomike dhe pasigurive ndër breza, të cilat mund të thellojnë ndjenjën e varësisë ndaj strukturave institucionale dhe pritshmërive nga sistemi, qoftë ai i perceptuar si Serbia, Kosova apo si një autoritet politik më abstrakt.

Vendbanimi

■ VERIU I KOSOVËS
■ KOMUNAT ME SHUMICË SERBE
NË JUG TË IBRIT

Gjinia

■ MESHKUJ
■ FEMRA

Gjinia sipas vendbanimit

■ VERIU I KOSOVËS
■ KOMUNAT ME SHUMICË SERBE
NË JUG TË IBRIT

Përgatitja arsimore – gjithsej

Përgatitja arsimore	Numri	%
Shkollë e lartë / arsim i lartë profesional	151	29%
Shkollë fillore	14	3%
Shkollë e mesme	200	38%
Arsim universitar	155	30%
Gjithsej	520	100%

Përgatitja arsimore sipas vendbanimit

	Shkollë e lartë / profesionale	Shkollë fillore	Shkollë e mesme	Arsim universitar	GJITHSEJ
VERIU I KOSOVËS	56	12	110	82	260
KOMUNAT ME SHUMICË SERBE NË JUG TË IBRIT	95	2	90	73	260
Gjithsej	151	14	200	155	520

Përgatitja arsimore – meshkujt

PËRGATITJA ARSIMORE – MESHKUJT

NUMRI		%	PËRGATITJA ARSIMORE		NUMRI		%
57	23%		Shkollë e lartë / arsim i lartë profesional	94	35%		
13	5%		Shkollë fillore	1	0%		
106	43%		Shkollë e mesme	94	35%		
73	29%		Arsim universitar	82	30%		
249	100%		Gjithsej	271	100%		

PËRGATITJA ARSIMORE – FEMRAT

Statusi i punësimit	Numri	%
Të punësuar në sektorin publik të Kosovës	45	9%
Të punësuar në sektorin publik të Republikës së Serbisë	129	25%
Të punësuar në sektorin joqeveritar (OJQ)	14	3%
Të punësuar në sektorin privat	58	11%
Pensionistë	63	12%
Të vetë-punësuar (biznes vetjak)	67	13%
Nxënës / studentë	53	10%
Të papunë	91	18%
Gjithsej	520	100%

Linja më e qartë e ndarjes shfaqet në strukturën e punësimit. Në veri mbizotërojnë punësimet në sektorin publik të Republikës së Serbisë, ndërsa në komunat në jug të lbrit kjo pjesëmarrje është dukshëm më e ulët. Në jug të lbrit vërehet një përfaqësim më i lartë i sektorit privat, vetëpunësimit dhe papunësisë. Ky model pasqyron qartë një realitet të dyfishtë institucional: veriu funksionon si hapësirë me lidhje të forta institucionale dhe financiare me Serbinë, ndërsa jugu karakterizohet nga një heterogjenitet më i madh ekonomik dhe një ekspozim më i lartë ndaj institucioneve të Kosovës dhe kushteve të tregut. Veçanërisht domethënës është fakti që papunësia është dukshëm më e lartë në jug të lbrit. Kjo mund të gjenerojë narrativa që janë më pak të fokusuara në çështjen simbolike të statusit dhe më shumë në çështje të mbijetesës, perspektivave ekonomike dhe të ardhmes së të rinjve. Në anën tjetër, veriu, me një mbështetje të fortë në sektorin publik serb, mund të zhvillojë narrativa ku legjitimiteti dhe siguria lidhen kryesisht me shtetin e Serbisë si garant i mbrojtjes institucionale. Në tërësi, të dhënat flasin për dy komunitete që ndajnë të njëjtin kornizë identitare, por që jetojnë në kontekste pjesërisht të ndryshme socio-institucionale.

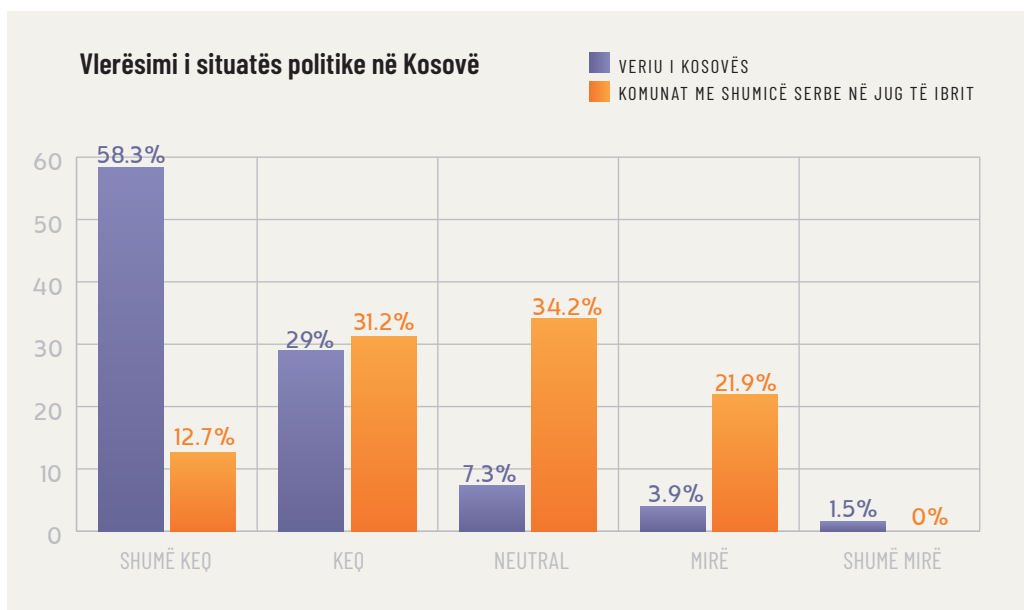
The background features a collage of various financial data visualizations, including 3D bar charts, pie charts, and spreadsheets, all rendered in a semi-transparent, light blue color. The text 'REZULTATET E HULUMTIMIT' is prominently displayed in the center in a bold, white, sans-serif font.

REZULTATET E HULUMTIMIT

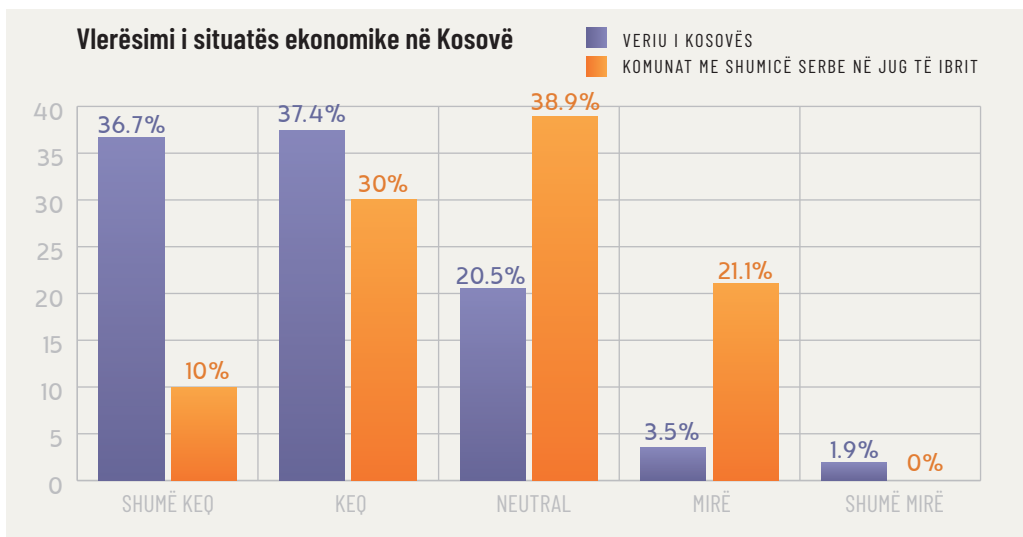

Vlerësimi i përgjithshëm i situatës

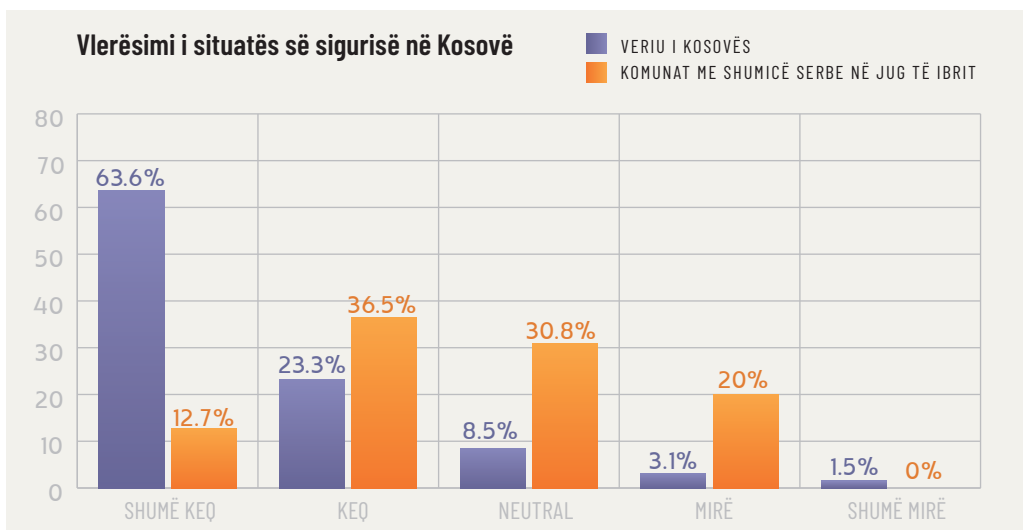
Diagramet paraqesin katër dimensione kyç të perceptimit: situatën politike, situatën ekonomike, sigurinë dhe situatën personale materiale. Për sa i përket situatës politike, në veri mbizotëron vlerësimi “shumë keq” (rreth 58%), ndërsa në jug kjo përqindje është dukshëm më e ulët (rreth 13%). Në jug të Ibrit më të përhapura janë vlerësimet “neutral” (rreth 34%) dhe “keq” (rreth 31%), ndërsa pjesa e atyre që e vlerësojnë situatën politike si të “mirë” (rreth 22%) është dukshëm më e lartë krahasuar me veriun (rreth 4%). Kjo shpërndarje tregon se veriu realitetin politik e percepton si thellësisht dramatik dhe në gjendje krize, ndërsa jugu paraqet një model më të moderuar dhe më të nuancuar të perceptimit, me hapësirë më të madhe për vlerësime neutrale dhe madje pozitive.

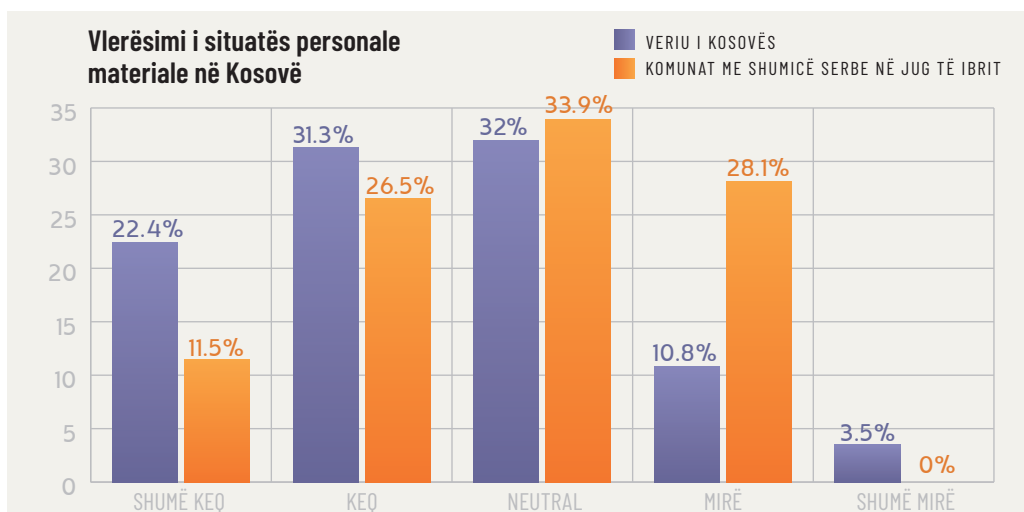
Një model i ngjashëm shfaqet edhe në vlerësimin e situatës ekonomike. Në veri, vlerësimi “shumë keq” është dukshëm i përfaqësuar (rreth 37%), ndërsa në jug kjo përqindje është më e ulët (rreth 10%). Në jug të Ibrit mbizotëron kategoria “neutral” (rreth 39%), së bashku me një përqindje të konsiderueshme të atyre që e vlerësojnë situatën ekonomike si të “mirë” (rreth 21%). Në veri, përqindja e vlerësimeve pozitive është shumë më e ulët (rreth 3% për “mirë”), ndërsa edhe kategoria “keq” mbetet e lartë (rreth 37%). Kjo sugjeron se situata ekonomike në veri perceptohet përmes prizmit të një pasigurie të përgjithshme, ndërsa jugu tregon një prirje më të theksuar drejt vlerësimeve të ndërmjetme dhe pragmatike.

Dallimi më i theksuar vërehet në vlerësimin e sigurisë. Në veri, më shumë se gjysma e të anketuarve e vlerësojnë situatën e sigurisë si “shumë të keqe” (rreth 64%), ndërsa në jug kjo përqindje është dukshëm më e ulët (rreth 13%). Në jug të Ibrit, pjesa më e madhe e përgjigjeve përqendrohet në kategoritë “keq” (rreth 37%) dhe “neutral” (rreth 31%), ndërsa përqindja e atyre që e vlerësojnë situatën si të “mirë” (20%) është disa herë më e lartë krahasuar me veriun (rreth 3%). Ky dallim tregon qartë një ndjenjë shumë më të fortë subjektive të pasigurisë dhe kërcënimit në veri.

Për sa i përket situatës personale materiale, dallimet janë më pak të theksuara. Në veri, pjesa më e madhe e përgjigjeve bie në kategoritë “neutral” (32%) dhe “keq” (rreth 31%), ndërsa “shumë keq” përfaqësohet me rreth 22%. Në jug, gjithashtu mbizotëron kategoria “neutral” (rreth 34%), e ndjekur nga “keq” (rreth 27%), ndërsa “mirë” është më e përfaqësuar (rreth 28%) krahasuar me veriun (rreth 11%). Këto të dhëna tregojnë se perceptimi i situatës personale materiale në të dyja komunitetet është mesatarisht negativ, por pa nivelin e polarizimit të theksuar që vërehet në vlerësimet e situatës politike dhe të sigurisë.

Në tërësi, veriu karakterizohet nga një përqendrim i lartë i përgjigjeve në kategorinë “shumë keq”, veçanërisht në dimensionin politik (rreth 58%) dhe atë të sigurisë (rreth 64%), ndërsa jugu paraqet një shpërndarje më të gjerë të përgjigjeve, me zotërim të kategorive “keq” dhe “neutral”, por edhe me një pjesëmarrje të konsiderueshme të vlerësimeve pozitive. Kjo tregon se në veri zhvillohet një narrativë e krizës akute dhe e pasigurisë institucionale, ndërsa banorët në jug të Ibrit, ndonëse shprehin pakënaqësi, realitetin e interpretojnë përmes perceptimeve më pak ekstreme dhe më të diferencuara.

2025	SITUATA POLITIKE	SITUATA EKONOMIKE	SITUATA E SIGURISË	SITUATA MATERIALE
Veriu i Kosovës	1.63	1.93	1.59	2.39
Komunat me shumicë serbe në jug të Ibrit	2.65	2.71	2.60	2.80

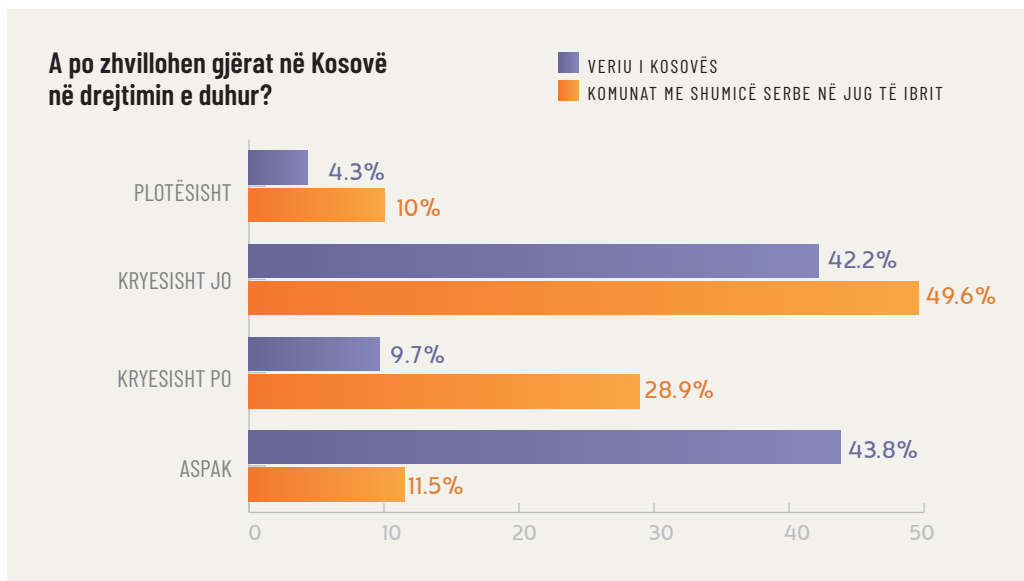
Situata politike në Kosovë gjatë pesë viteve të fundit është karakterizuar përgjithësisht nga vlerësime negative. Rënia më e theksuar është regjistruar në vitin 2023, me një vlerësim prej 1.51, që reflekton një nivel të lartë pakënaqësie dhe një perceptim të theksuar të paqëndrueshmërisë politike. Edhe pse në vitin 2025 vërehet një përmirësim në 2.16, që përbën vlerësimin më të lartë në këtë periudhë pesëvjeçare, ai mbetet nën mesataren e shkallës, duke treguar se perceptimi mbizotëruar i qytetarëve për situatën politike në Kosovë vazhdon të jetë negativ. Ndërsa ky përmirësim mund të sinjalizojë disa lëvizje të kufizuara pozitive në planin politik, megjithatë perceptimi i përgjithshëm mbetet negativ.

	2025	2024	2023	2022	2021
Situata politike	2.16	1.79	1.51	2.05	2.01
Situata ekonomike	2.13	1.92	1.85	2.07	2.20
Situata e sigurisë	2.17	1.76	1.46	2.04	1.93
Situata materiale	2.60	2.63	2.70	2.60	2.74

Situata ekonomike në Kosovë ka ndjekur një trend rënës deri në vitin 2023, kur arriti vlerën 1.85, duke reflektuar qartë prarinë e vështirësive strukturore ekonomike dhe një nivel të lartë pakënaqësie qytetare. Në vitet 2024 dhe 2025 vërehen përmirësime të lehta, por vlerësimet mbeten tejet të ulëta. Situata e sigurisë paraqitet si një nga sfidat më të theksuara dhe është indikator i vlerësuar më dobët ndër të gjithë dimensionet. Vlerësimi më i ulët është regjistruar në vitin 2023 (1.46), gjë që tregon një nivel të lartë shqetësimi qytetar lidhur me incidentet dhe tensionet e sigurisë, veçanërisht në veri të Kosovës. Ndërkohë, situata materiale paraqitet si relativisht më e vlerësuar ndër indikatorët, megjithëse vlerësimi prej rreth 2.6 vazhdon të reflektojë një ndjenjë ngecjeje dhe pakënaqësie të moderuar në mesin e qytetarëve.

Drejtimi i zhvillimeve

Përgjigjet në pyetjen nëse gjërat në Kosovë po zhvillohen në drejtimin e duhur tregojnë një perceptim mbizotërues negativ në nivel të së gjithë mostrës. Shumica e të anketuarve vlerësojnë se drejtimi nuk është i mirë (“kryesisht jo” 46% dhe “aspak” 28%), ndërsa përgjigjet pozitive mbeten në pakicë (“kryesisht po” 19% dhe “plotësisht” 7%). Kjo sugjeron se te serbët në Kosovë mbizotëron ndjenja e ngecjes ose përkeqësimit, dhe jo e progresit. Në veri mbizotëron një pesimizëm i theksuar dhe pothuajse i mbyllur: “aspak” (44%) dhe “kryesisht jo” (42%), me një pjesëmarrje minimale të përgjigjeve pozitive (“kryesisht po” 10%; “plotësisht” 4%). Kjo shpërndarje tregon një ndjenjë të fortë se drejtimi politik jo vetëm që është i pafavorshëm, por edhe i gabuar në nivel sistemor, me mbi 85% të të anketuarve të pakënaqur.

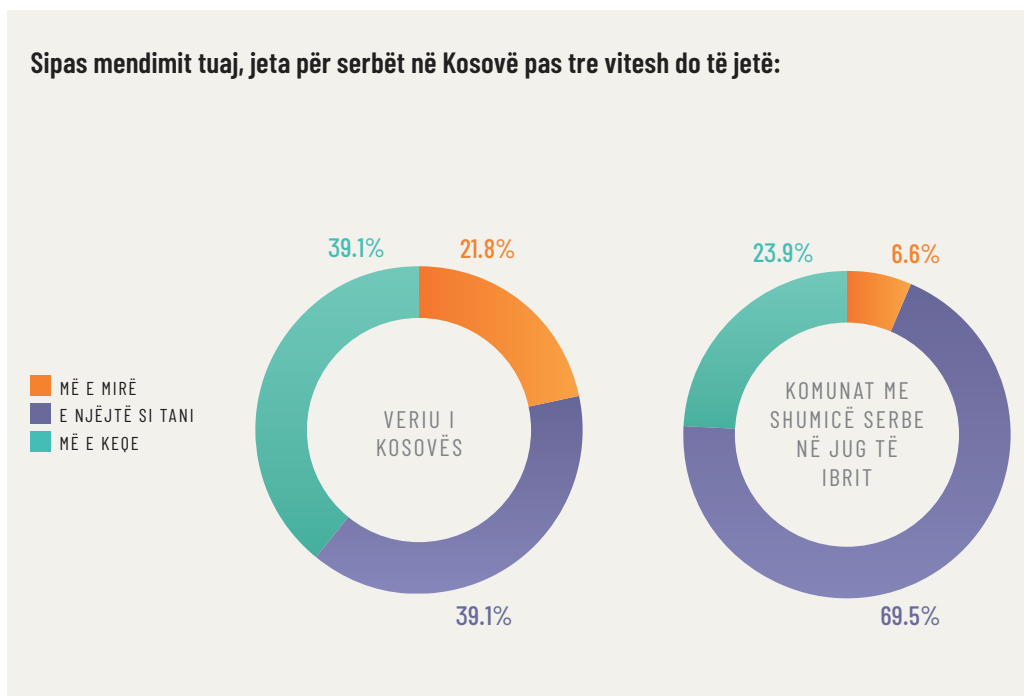
Në jug të lbrit, megjithëse përgjigjja mbizotëruese është gjithashtu “kryesisht jo” (50%), mohimi ekstrem është dukshëm më pak i pranishëm (“aspak” 12%), ndërsa hapësira për qëndrime mesatarisht pozitive është dukshëm më e madhe (“kryesisht po” 29%; “plotësisht” 10%). Kjo tregon se pakënaqësia ekziston, por nuk shoqërohet me refuzim masiv. Të anketuarit që jetojnë në jug të lbrit shfaqin një formë realizmi të rezervuar, ku vlerësimi negativ bashkëjeton me një nivel të caktuar pranimi ose adaptimi ndaj rrethanave ekzistuese.

	2025	2024	2023	2022	2021
Po	26.2%	8.8%	4.5%	7.3%	11.3%
Jo	73.8%	91.2%	95.5%	92.7%	88.7%

Në vitin 2025 vërehet një rritje e ndjeshme e perceptimit pozitiv (26.2% thonë në drejtim të mirë) krahasuar me vitet paraprake, megjithatë 73.8% e të anketuarve vazhdojnë të konsiderojnë se situata nuk është e mirë. Në vitin 2024, 91.2% e qytetarëve kishin perceptim negativ, ndërsa vetëm 8.8% e konsideronin situatën si më të mirë. Në vitin 2023, si periudha më kritike, përqindja e të anketuarve që vlerësonin se situata po ec në drejtim të gabuar arriti në 95.5%. Në vitet 2022 dhe 2021, përqindja e atyre që besonin në një drejtim pozitiv mbeti e ulët, me 7.3% në 2022 dhe 11.3% në 2021, ndërsa vlerësimet negative mbizotëronin qartë. Në tërësi, edhe pse në vitin 2025 vërehet një rritje e moderuar e optimizmit, trendi pesëvjeçar mbetet i karakterizuar nga një pesimizëm i qëndrueshëm.

Jeta në tre vitet e ardhshme

Përgjigjet në pyetjen se si do të duket jeta e serbëve në Kosovë pas tre vitesh shpërfaqin një model mbizotërues të pritjeve për ngecje, por edhe dallime të theksuara ndërmjet veriut dhe komunave në jug të Ibrit. Në nivel të mostrës në tërësi, më shumë se gjysma e të anketuarve vlerësojnë se jeta do të mbetet e njëjtë (54.2%), ndërsa rreth një e treta presin përkeqësim (31.7%), dhe vetëm një pakicë beson në përmirësim (14.1%). Ky rezultat tregon mungesë të një vizioni optimist për të ardhmen. Mbizotëron perceptimi i një pasigurie të zgjatur, pa një perspektivë të qartë për progres.

Në veri të Kosovës, përgjigjet janë pothuajse të polarizuara ndërmjet ngecjes dhe përkeqësimit: një përqindje e barabartë e të anketuarve presin që jeta të mbetet e njëjtë (rreth 39%) dhe që të përkeqësohet (rreth 39%), ndërsa optimizmi është i pranishëm te rreth 22% e të anketuarve. Kjo shpërndarje sugjeron një perceptim të ndarë të së ardhmes: një pjesë e popullsisë beson në mundësinë e përmirësimit, por një numër dukshëm më i madh i të anketuarve pret përkeqësim, ose që asgjë nuk do të ndryshojë. Në jug të Ibrit, pamja është ndryshe. Pritjet mbizotëruese lidhen me vazhdimësinë e gjendjes ekzistuese (rreth 69%), ndërsa përqindja e atyre që presin përkeqësim është më e ulët (rreth 24%), dhe optimizmi dukshëm më i kufizuar (rreth 7%). Ky model sugjeron një pritje të stabilizuar, por me ambicie të ulët për të ardhmen. Nuk pritet përmirësim i ndjeshëm, por as rënie dramatike. Në këtë kuptim, jugu reflekton një formë të normalizimit adaptiv, ku pritjet vazhdim i kushteve ekzistuese pa ndryshime thelbësore.

	2025	2024	2023	2022	2021
Më e mirë	14.1%	10.2%	7.5%	7.3%	8.5%
E njëjtë si tani	54.2%	31%	35.4%	37.5%	52.2%
Më e keqe	31.7%	58.4%	57.1%	55.2%	39.3%
Pa përgjigje	/	0.4%	/	/	/

Perceptimi për të ardhmen në Kosovë tregon se shumica e qytetarëve vazhdojnë të mos jenë optimistë. Edhe pse në vitin 2025 është shënuar një rritje e numrit të atyre që besojnë se jeta do të përmirësohet (14%), krahasuar me 10.2% në vitin 2024, pesimizmi mbetet mbizotërues. Rreth 54% e të anketuarve konsiderojnë se situata do të mbetet e njëjtë, ndërsa 32% besojnë se jeta do të përkeqësohet. Ky model përsëritet edhe në vitet paraprake, ku pjesa e atyre që presin përmirësim ka qenë kryesisht nën 10%, ndërsa shumica vazhdimisht ka vlerësuar se gjendja ose do të mbetet e pandryshuar, ose do të përkeqësohet.

Në tërësi, rezultatet sugjerojnë se te serbët në Kosovë nuk ekziston një narrativë e fortë kolektive për progres në të ardhmen e afërt. Ndërsa veriu luhet ndërmjet shpresës dhe frikës, jugu është më i orientuar drejt një pritjeje të një pasigurie të qëndrueshme dhe të zgjatur. Ky dallim tregon ekzistencën e horizonteve të ndryshme të pritshmërive brenda të njëjtit komunitet, të formësuara nga përvojat specifike të realitetit politik dhe të sigurisë.

Problemet kryesore

Rezultatet e pyetjes për problemin më të madh në Kosovë zbulojnë një strukturë shumëdimensionale të shqetësimeve, ku çështjet e sigurisë dhe ato politike dallohen qartë përpara temave puro socio-ekonomike. Në nivel të mostrës në tërësi, siguria identifikohet më së shpeshti si problemi kryesor (50% e të anketuarve), e ndjekur nga paqëndrueshmëria politike (47%) dhe kriminaliteti dhe korrupsioni (47%). Po ashtu, migrimi dhe largimi i të rinjve renditen lart (45%). Situata ekonomike dhe papunësia përmenden disi më rrallë (32%), ndërsa marrëdhënia e autoriteteve të Kosovës me komunitetet jo-shumicë (9%) dhe punësimi në bazë të lidhjeve familjare janë shumë më pak të theksuara.

Problemi kryesor në Kosovë	Veriu i Kosovës	Komunat me shumicë serbe në jug të Ibrit
Siguria	21.1%	22.7%
Paqëndrueshmëria politike	22.8%	16.4%
Kriminaliteti dhe korrupsioni	18.6%	23.4%
Marrëdhënia e autoriteteve të Kosovës me komunitetet jo-shumicë	4.6%	2.3%
Migrimi, largimi i të rinjve	20.2%	18.8%
Situata ekonomike / papunësia	12.7%	16.2%
Punësimi në bazë të lidhjeve familjare	0%	0.2%

Problemet kryesore në Kosovë (të anketuarit kishin mundësi të japin më shumë përgjigje)	Veriu i Kosovës	Komunat me shumicë serbe në jug të Ibrit
Siguria	62.5%	37.3%
Paqëndrueshmëria politike	67.6%	26.9%
Kriminaliteti dhe korrupsioni	55.2%	38.5%
Marrëdhënia e autoriteteve të Kosovës me komunitetet jo-shumicë	13.5%	3.8%
Migrimi, largimi i të rinjve	59.8%	30.8%
Situata ekonomike / papunësia	37.5%	26.5%
Punësimi në bazë të lidhjeve familjare	0%	0.4%

Megjithatë, dallimet ndërmjet veriut dhe komunave në jug të lbrit e precizojnë më tej këtë pamje. Në veri, paqëndrueshmëria politike paraqitet si problemi më i theksuar (rreth 68% e të anketuarve nga veriu e përmendin), e ndjekur nga siguria (rreth 63%) dhe migrimi (rreth 60%). Po ashtu, është i lartë edhe perceptimi për kriminalitetin dhe korrupsionin (55%). Ky model tregon se veriu e percepton realitetin kryesisht përmes prizmit të krizës politike dhe institucionale. Siguria dhe paqëndrueshmëria nuk përjetojnë si dukuri të izoluar, por si pjesë e një ndjenje më të gjerë të pasigurisë sistemore. Në jug të lbrit, struktura e problemeve është më e nuancuar. Megjithëse siguria (37%) dhe kriminaliteti/korrupsioni (rreth 39%) mbeten të rëndësishme, paqëndrueshmëria politike përmendet dukshëm më rrallë (rreth 27%). Migrimi vazhdon të jetë një çështje relevante (rreth 31%), por më pak se në veri.

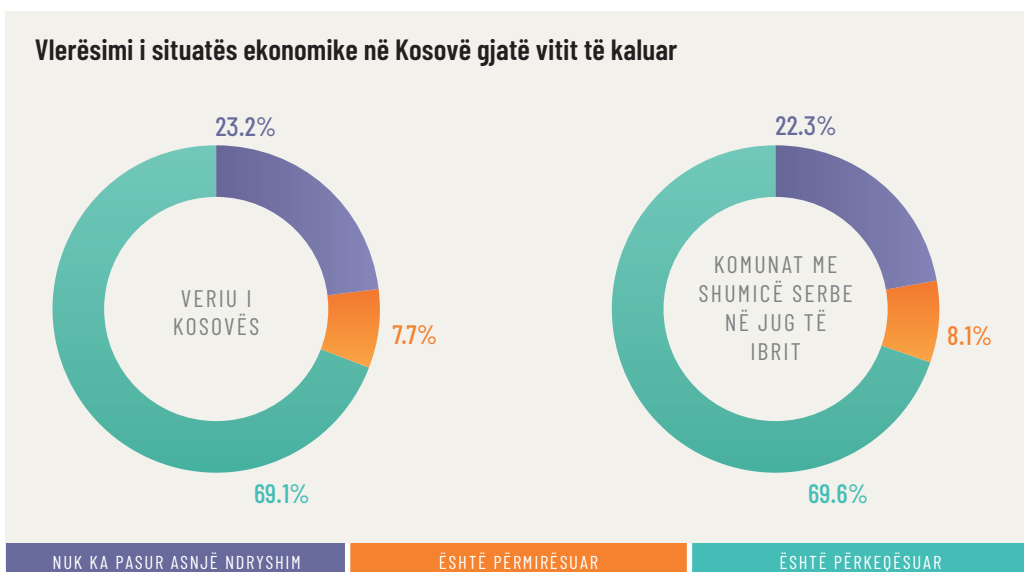
Është domethënëse që marrëdhënia e autoriteteve të Kosovës me komunitetet jo-shumicë përmendet dukshëm më shpesh në veri (14%) sesa në jug (4%). Kjo sugjeron se qytetarët e perceptojnë fokusin e institucioneve në Prishtinë mbi "integrimin" në një mënyrë që shpesh përjetohej si e imponuar dhe njëkohësisht shqetësuese.

	2025	2024	2023	2022	2021
Paqëndrueshmëria politike	47.1%	57.9%	69.2%	39.2%	52.6%
Situata ekonomike / papunësia	32.1%	57.1%	58.4%	65.4%	25.2%
Siguria	50%	51.1%	64.6%	38.8%	47.4%
Kriminaliteti dhe korrupsioni	46.7%	42.9%	46.6%	40.6%	43.7%
Migrimi, largimi i të rinjve	45.4%	54.9%	52.2%	53.5%	51.1%
Marrëdhënia e autoriteteve të Kosovës me komunitetet jo-shumicë	8.7%	/	/	/	/

Gjatë pesë viteve të fundit, shqetësimet e serbëve në Kosovë për problemet kyç kanë qenë të luhatshme, por pesimizmi mbetet mbizotërues. Paqëndrueshmëria politike, e cila ishte problemi kryesor në vitin 2023 (69.2%), ka rënë ndjeshëm deri në vitin 2025 (47.1%). Edhe situata ekonomike dhe papunësia kanë qenë sfida serioze, por shqetësimi ka rënë nga 65.4% në vitin 2022 në 32.1% në vitin 2025. Siguria vazhdon të mbetet një ndër problemet kryesore (50% në vitin 2025), megjithëse shqetësimi është më i ulët krahasuar me vitin 2023 (64.6%). Kriminaliteti dhe korrupsioni, së bashku me migrimin dhe largimin e të rinjve, mbeten ndër shqetësimet kryesore. Megjithëse ka shenja të kufizuara optimizmi, problemet strukturore si paqëndrueshmëria politike dhe pasiguria ekonomike vazhdojnë të mbizotërojnë perceptimin e qytetarëve.

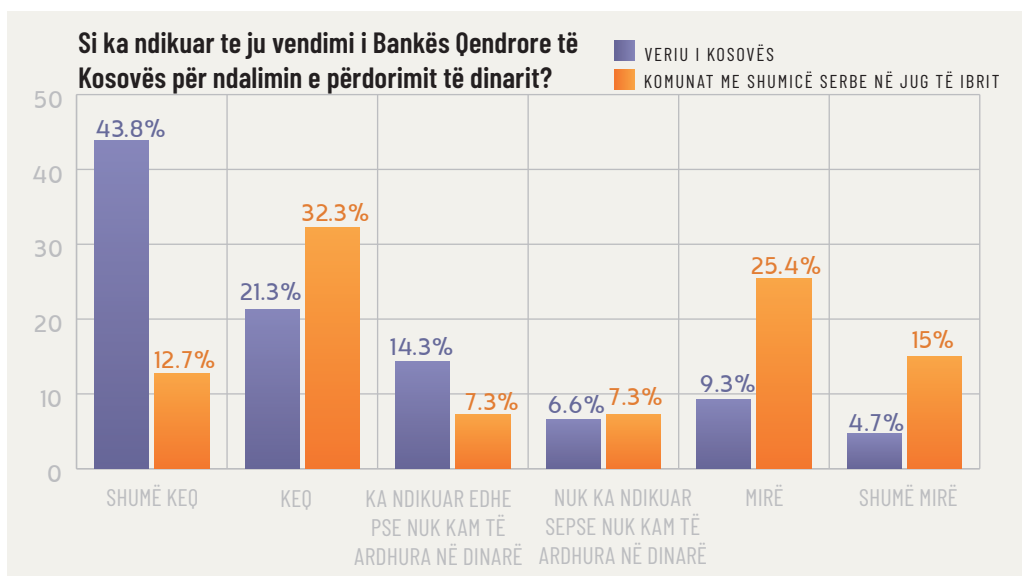
Situata ekonomike

Vlerësimi i situatës ekonomike gjatë vitit të fundit tregon një model qartësisht negativ të perceptimit, i cili është pothuajse identik si në veri, ashtu edhe në komunat në jug të Ibrit. Në të dyja kontekstet, përgjigjja mbizotëruese është se situata është përkeqësuar: kështu vlerësojnë 69% e të anketuarve në veri dhe 70% në jug të Ibrit. Në të njëjtën kohë, rreth një e pesta e të anketuarve në të dy rajonet konsiderojnë se nuk ka pasur ndryshime (23% në veri dhe 22% në jug), ndërsa përqindja e atyre që vlerësojnë se ka pasur përmirësim është shumë e ulët (rreth 8% në të dyja rastet). Kjo shpërndarje tregon një perceptim pothuajse konsensual të përkeqësimit ekonomik, pa dallime të rëndësishme territoriale. Ndryshe nga dimensionimi politik apo ai i sigurisë, ku janë vërejtur dallime ndërmjet veriut dhe jugut, vlerësimi ekonomik reflekton një shkallë të lartë homogeniteti brenda komunitetit serb në Kosovë. Kjo sugjeron se sfidat ekonomike perceptohen si të përgjithshme dhe sistemore, dhe jo si specifike për një pjesë të caktuar të territorit.

Ndalimi i përdorimit të dinarit

Perceptimi mbi ndikimin e vendimit për ndalimin e përdorimit të dinarit nga Banka Qendrore e Kosovës paraqet një model qartësisht të diferencuar ndërmjet veriut dhe komunave në jug të Ibrit, duke reflektuar nivele të ndryshme të varësisë ekonomike dhe institucionale nga sistemi i Republikës së Serbisë. Në veri mbizotëron një vlerësim dukshëm negativ: pothuajse gjysma e të anketuarve konsiderojnë se masa ka ndikuar “shumë keq” (rreth 44%), ndërsa edhe 21% e vlerësojnë si ndikimin si të “keq”. Në total, rreth dy të tretat e të anketuarve në veri e perceptojnë këtë vendim si negativ, ndërsa vlerësimet pozitive mbeten margjinale (“mirë” 9%, “shumë mirë” 5%). Edhe ndër ata që formalisht nuk kanë të ardhura në dinarë, një pjesë e të anketuarve deklarojnë se vendimi i ka prekur gjithsesi (14%), gjë që flet për efekte më të gjera indirekte, përmes tregut, transfertave familjare apo aktivitetit të përgjithshëm ekonomik dhe tregtar.

Në jug të Ibrit, pamja është dukshëm më e balancuar. Megjithëse ekziston një perceptim negativ (“shumë keq” 13% dhe “keq” 32%), ai nuk është mbizotërues si në veri. Një pjesë e konsiderueshme e të anketuarve vlerësojnë se masa ka pasur efekt pozitiv (“mirë” 25% dhe “shumë mirë” 15%), që do të thotë se madje 40% e të anketuarve në jug e shohin këtë vendim në një dritë pozitive. Gjithashtu, një përqindje më e vogël e të anketuarve deklarojnë se vendimi i ka prekur indirekt pavarësisht se nuk kanë të ardhura në dinarë (7%), ndërsa e njëjta përqindje ka deklaruar vendimi se nuk i ka prekur fare (7%). Nga këndvështrimi shoqëror, këto rezultate konfirmojnë një dallim të thellë ekonomik dhe simbolik ndërmjet veriut dhe jugut. Në veri, ku lidhja institucionale dhe financiare me sistemin e Serbisë është më e fortë, ndalimi i përdorimit të dinarit përjetohet si një goditje e drejtpërdrejtë ndaj sigurisë ekonomike të përditshme dhe si një sinjal politik i përjashtimit. Në jug të Ibrit, ku strategjitë ekonomike janë më shpesh hibride dhe ku ekziston një integrim më i madh në kuadrin institucional të Kosovës, perceptimi është dukshëm më pragmatik dhe më i moderuar.

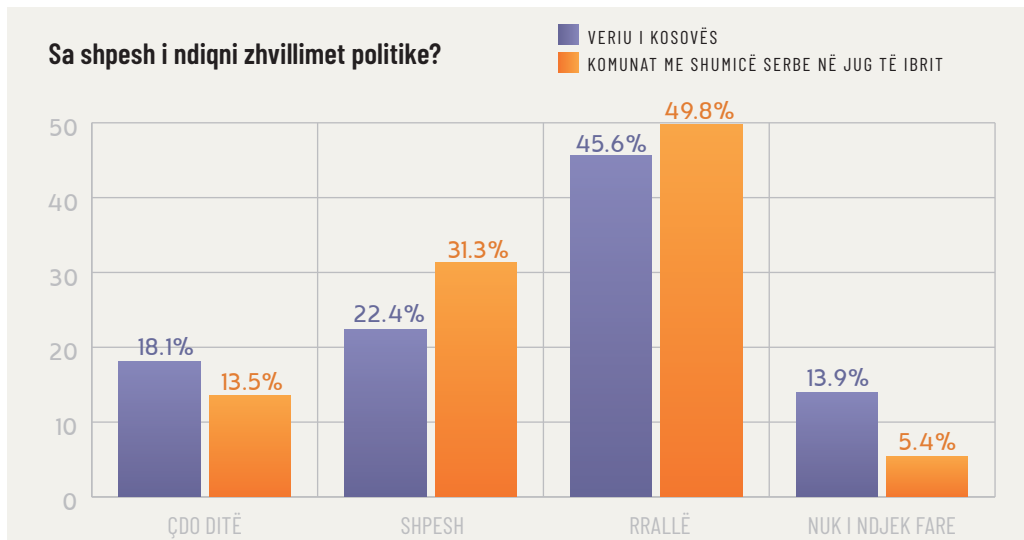
The background features a collage of semi-transparent financial data visualizations. It includes a 3D bar chart with five bars in shades of green, blue, and purple. A 3D pie chart is also visible, along with various spreadsheets containing columns of numbers and text. The overall aesthetic is professional and data-driven, with a blue color palette.

BESIMI NË VENDIMARRËSIT

Ndjekja e situatës politike

Të dhënat mbi shpeshësinë e ndjekjes së zhvillimeve politike tregojnë një nivel relativisht të ulët të angazhimit të vazhdueshëm politik në të gjithë mostrën. Pjesa më e madhe e të anketuarve deklarojnë se i ndjekin zhvillimet politike rrallë (48%), ndërsa 27% thonë se i ndjekin shpesh dhe 16% çdo ditë. Në të njëjtën kohë, 10% e të anketuarve nuk i ndjekin fare proceset politike. Kjo shpërndarje sugjeron se informimi politik është në masë të madhe episodik dhe jo i vazhdueshëm, gjë që mund të lidhet me lodhjen nga narrativat e krizës, ndjenjën e pafuqisë politike ose besimin e kufizuar në mundësinë për të ndikuar në proceset politike.

Kur analizohet dimensionimi territorial, dallimet ndërmjet veriut dhe komunave në jug të Ibrit janë të pranishme, por jo dramatike. Në veri vërehet një përqindje disi më e lartë e atyre që i ndjekin zhvillimet politike çdo ditë (rreth 18%) krahasuar me jugun (rreth 14%), ndërsa përqindja e atyre që nuk i ndjekin fare është dukshëm më e lartë në veri (14%) sesa në jug të Ibrit (5%). Në jug të Ibrit, kategoria mbizotëruese mbetet "rrallë" (rreth 50%), por bie në sy një përqindje më e lartë e atyre që i ndjekin zhvillimet politike shpesh (rreth 31%) krahasuar me veriun (rreth 22%). Ky model tregon një nivel më të qëndrueshëm, por të moderuar të përfshirjes politike në jug, pa një polarizim të theksuar ndërmjet ndjekjes aktive dhe mungesës së plotë të interesimit.

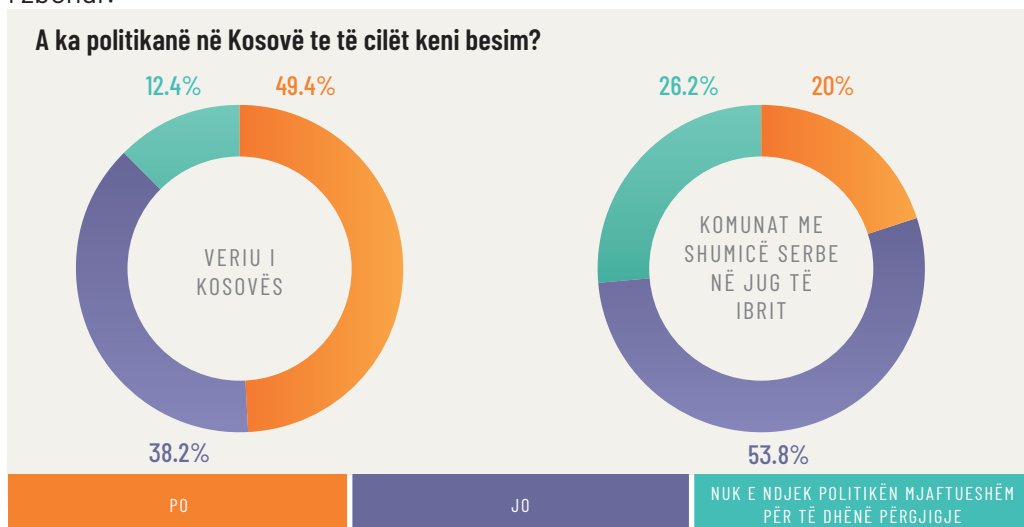
	2025	2024	2023	2022	2021
Nuk i ndjek fare	9.6%	11.3%	7.8%	10.1%	15%
Rrallë	47.6%	30%	32.6%	40.9%	44.1%
Shpesh	26.8%	37%	34.6%	36.4%	30.9%
Çdo ditë	16%	21.7%	25%	12.6%	10%

Interesimi për zhvillimet politike në Kosovë ka shënuar rënie ndër vite. Në vitin 2025, 9.6% e qytetarëve kanë deklaruar se nuk e ndjekin fare politikën, që paraqet një përmirësim krahasuar me 15% në vitin 2021, ndërsa përqindja e atyre që e ndjekin rrallë është rritur në 47.6%. Në të njëjtën kohë, pjesa e atyre që e ndjekin shpesh politikën ka rënë në 26.8%, ndërsa ata që e ndjekin çdo ditë në 16%. Këto të dhëna tregojnë një rritje të apatisë dhe një ulje të angazhimit qytetar në çështjet politike.

Në tërësi, këto gjetje sugjerojnë se, pavarësisht mbizotërimit të temave politike dhe të sigurisë në perceptimin e problemeve, shumica e të anketuarve i ndjekin proceset politike në mënyrë të kohëpaskohshme dhe jo të përditshme. Kjo mund të ketë implikime të drejtpërdrejta për nivelin e pjesëmarrjes politike, mobilizimit qytetar dhe besimit afatgjatë në proceset institucionale.

Besimi ndaj aktorëve politikë

Rezultatet mbi besimin ndaj aktorëve politikë tregojnë një krizë të thellë përfaqësimi brenda komunitetit serb në Kosovë, si dhe një diferencim të qartë territorial ndërmjet veriut dhe komunave në jug të Ibrit. Në nivel të mostrës në tërësi, shumica e të anketuarve deklarojnë se nuk i besojnë asnjë politikani apo partie politike në Kosovë (46%), ndërsa rreth 35% shprehen se kanë besim te ndonjë aktor. Në të njëjtën kohë, rreth një e pesta e të anketuarve deklarojnë se nuk e ndjekin politikën mjaftueshëm për të dhënë një përgjigje, gjë që reflekton një nivel të caktuar distance politike apo apatie në një pjesë të popullsisë. Ky rezultat sugjeron se besimi ndaj elitës politike është përgjithësisht i ulët, por jo plotësisht i zbehur.

Megjithatë, dallimet ndërmjet veriut dhe jugut janë të theksuara. Në veri, pothuajse gjysma e të anketuarve (rreth 49%) deklarojnë se kanë besim te ndonjë aktor politik, ndërsa në jug kjo përqindje është dukshëm më e ulët (20%). Në të njëjtën kohë, në jug mbizotëron mosbesimi (rreth 54%) dhe është dukshëm më e lartë përqindja e atyre që deklarojnë se nuk e ndjekin politikën mjaftueshëm për të dhënë përgjigje (rreth 26%, krahasuar me rreth 12% në veri). Këto të dhëna tregojnë se veri është më i mobilizuar politikisht dhe më i strukturuar rreth aktorëve të caktuar, ndërsa jugu shfaq një fragmentim më të theksuar, distancë më të madhe dhe identifikim më të dobët me ofertën politike.

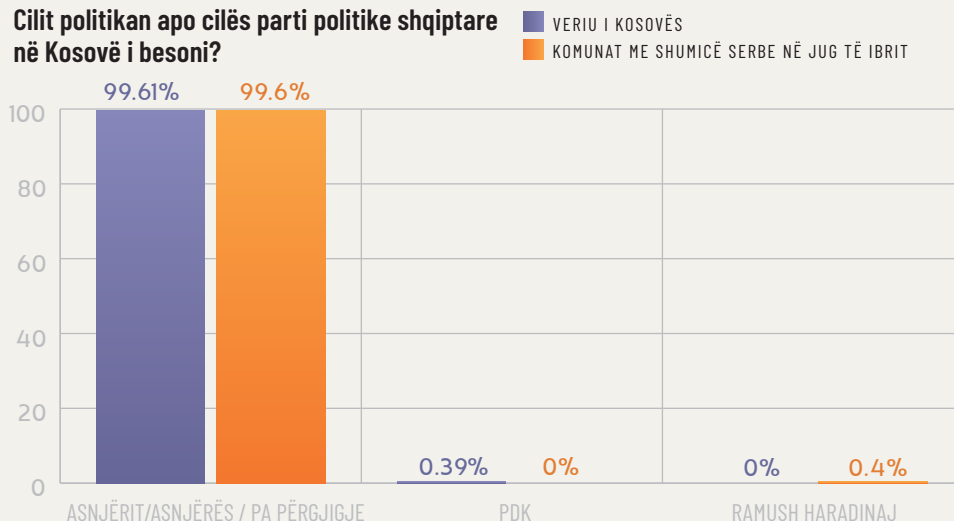
Kur analizohet se ndaj të cilëve aktorë konkretisht ekziston besimi, kjo diferencë konfirmohet edhe më tej. Ndër ata që kanë deklaruar se kanë besim, vendin mbizotërues e zë Lista Serbe (27% në total, 29% në veri dhe 21% në jug). Kjo rritje e besimit krahasuar me vitet e mëparshme mund të shpjegohet me pritjet për rikthim në institucionet lokale pas periudhës së perceptuar si qeverisje jolegjitime nga përfaqësues shqiptarë në komunat në veri. Në veri vërehet edhe një shpërndarje e dukshme e mbështetjes drejt individëve të tjerë të dhënë me emër dhe iniciativave më të vogla (IQ "Drejtësi dhe Barazi", Marko Jakšić, Zlatan Elek dhe të tjerë), gjë që tregon se brenda skenës politike serbe në veri ekziston një fushë politike më dinamike.

Përkundrazi, në jug, 65% e të anketuarve në fakt e kanë lënë pyetjen të hapur pa përmendur një emër konkret, gjë që flet për një identifikim më të dobët të personalizuar dhe një qëndrim potencialisht më të kujdesshëm ose ambivalent ndaj elitave politike.

Cilit politikan apo cilës parti politike serbe në Kosovë i besoni?	Veriu i Kosovës	Komunat me shumicë serbe në jug të lbrit
Srpska lista	28.9%	21.2%
GI "Pravda i jednakost"	7.8%	1.9%
Marko Jakšić	9.4%	0%
Zlatan Elek	7.8%	0%
Ivan "Tozo" Zaporožac	3.9%	0%
Aleksandar Lazović	3.9%	0%
Aco Arsenijević	3.9%	0%
Ivan Miletić	3.1%	0%
Miloš Perović	3.1%	0%
Srpska demokratija	3.1%	0%
Individë të tjerë të dhënë me emër (përgjigje individuale)	19.6%	11.5%
Asnjërit/Asnjërës / Pa përgjigje	5.5%	65.4%

Veçanërisht domethënës është fakti që besimi ndaj politikanëve apo partive shqiptare është praktikisht inekzistent. Plot 95% e atyre që kanë deklaruar se kanë besim në ndonjë aktor politik nuk kanë përmendur asnjë politikan apo parti shqiptare. Përgjigjet e veçuara (si PDK apo Ramush Haradinaj) janë të papërfillshme nga aspekti statistikor. Ky rezultat tregon qartë për një hapësirë politike me segmentime përgjatë vijave etnike, ku besimi ndërtohet pothuajse ekskluzivisht brenda infrastrukturës politike të vetë komunitetit.

Cilit politikan apo cilës parti politike shqiptare në Kosovë i besoni?

A ka politikanë në Kosovë të të cilët keni besim?

	2025	2024	2023	2022	2021
Po	34.6%	8.9%	6%	8.4%	10.9%
Jo	46.2%	72%	83.5%	67.1%	60.2%
Nuk e ndjek politikën mjaftueshëm për të dhënë përgjigje	19.2%	19.1%	9.9%	24.5%	28.9%
Nuk është deklaruar	0%	0%	0.6%	0%	0%

Perceptimi i besimit ndaj politikanëve në Kosovë reflekton një pesimizëm të qëndrueshëm, por edhe një rritje të lehtë të besimit në vitin e fundit. Në vitin 2025, rreth 35% e të anketuarve deklarojnë se kanë besim te politikanët, që përbën një rritje të ndjeshme krahasuar me vitin 2024, kur vetëm 8.9% shprehën besim. Pa marrë parasysh trendin në rritje të përgjigjeve pozitive, në vitin 2023, vetëm 6% e qytetarëve deklarorin besim ndaj politikanëve, ndërsa përgjigjet negative mbizotëronin dukshëm. Këto të dhëna tregojnë se, ndonëse ka një përmirësim të kufizuar në perceptimin e besimit, skena politike në Kosovë vazhdon të mos jetë në gjendje të gjenerojë besim më të gjerë dhe të qëndrueshëm në mesin e qytetarëve.

BESIMI NË INSTITUCIONE

Në nivel të mostrës në tërësi, mbizotëron pakënaqësia ndaj pothuajse të gjitha institucioneve. Veçanërisht dallohen institucionet e sistemit të Kosovës: Qeveria e Kosovës shënon një nivel shumë të lartë pakënaqësie totale (53% “aspak i/e kënaqur” dhe 38% “i/e pakënaqur”), ndërsa modele të ngjashme vërehen edhe te deputetët serbë në Kuvendin e Kosovës (45% + 44%) dhe ministrat serbë në Qeverinë e Kosovës (51% + 40%). Edhe Policia e Kosovës, UNMIK-u, EULEX-i, Zyra e BE-së dhe OSBE-ja karakterizohen nga vlerësime kryesisht negative. Madje edhe misionet ndërkombëtare të sigurisë si KFOR-i, ndonëse me një shpërndarje disi më të balancuar të përgjigjeve, vazhdojnë të vlerësohen kryesisht negativisht.

Veriu i Kosovës	Aspaki/e kënaqur	I/e pakënaqur	Neutral	I/e kënaqur	Shumë i/e kënaqur
Organet e përkohshme të vetëqeverisjes lokale	35.7%	31%	7.8%	3.1%	22.4%
Komunat në sistemin e Kosovës në zonat me shumicë serbe	58.5%	33.6%	7.1%	0%	0.8%
Zyra për Kosovë dhe Metohi	36.4%	30%	6.3%	3.6%	23.7%
Qeveria e Serbisë	37.6%	27.7%	7.5%	0.4%	26.8%
Qeveria e Kosovës	73.4%	22.2%	4%	0%	0.4%
Deputetët serbë në Kuvendin e Kosovës	62.8%	31.4%	2.7%	1.3%	1.8%
Ministrat serbë në Qeverinë e Kosovës	65.9%	29.2%	3.1%	1.3%	0.5%
Policia e Kosovës	66.1%	26.2%	6%	1.3%	0.4%
UNMIK	58.8%	32.8%	6.3%	1.3%	0.8%
Zyra e BE-së në Kosovë	56.7%	31.2%	9.2%	2.1%	0.8%
EULEX	56.9%	31.5%	9.5%	1.7%	0.4%
KFOR	39%	40.1%	16.1%	2.8%	2%
OSBE	53.7%	32.4%	11.9%	1.2%	0.8%

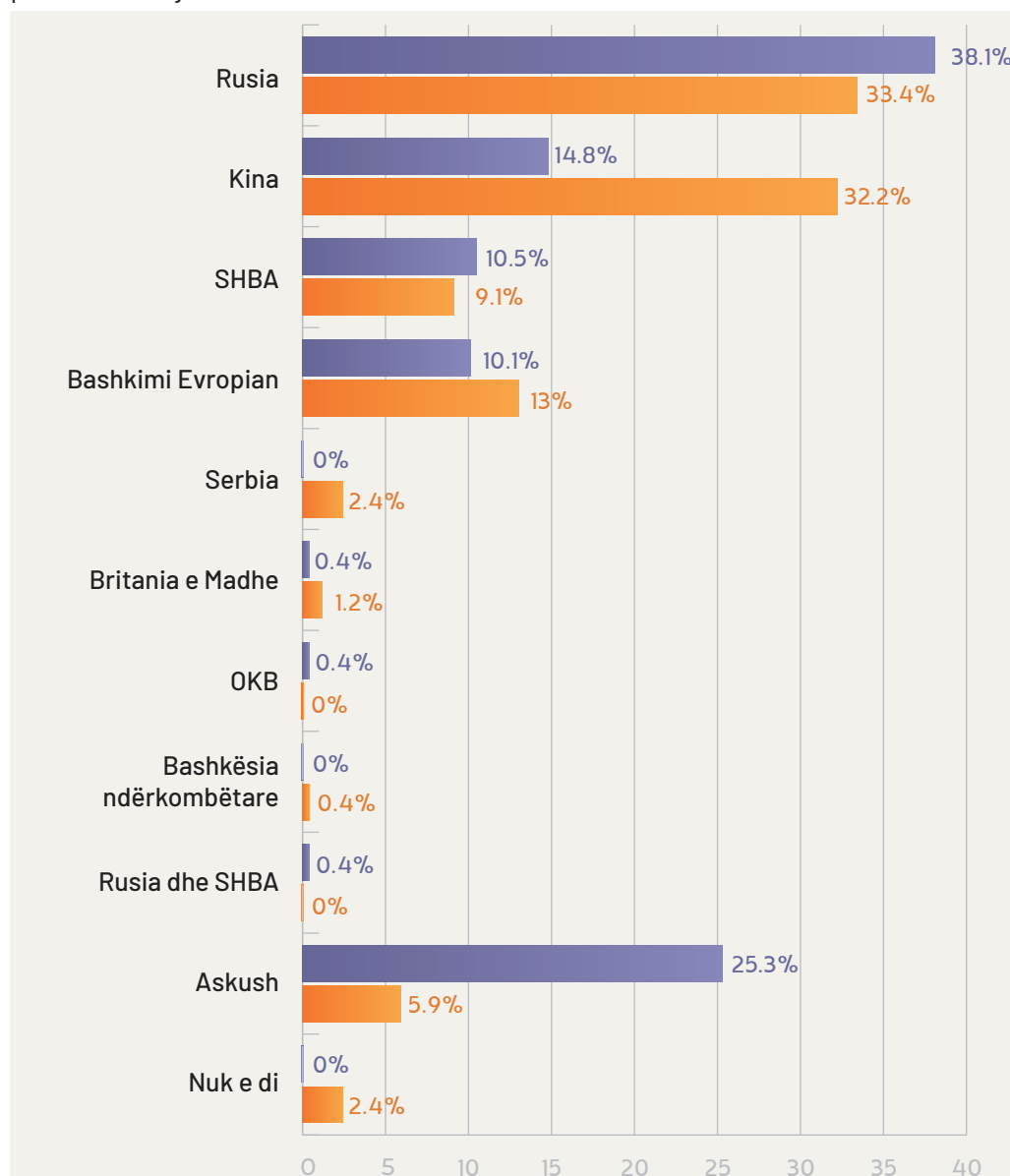
Në të njëjtën kohë, as institucionet e Republikës së Serbisë nuk gëzojnë një nivel të lartë besimi. Edhe pse vlerësimet janë disi më të favorshme krahasuar me institucionet e Kosovës, si Qeveria e Serbisë (28% “aspak i/e kënaqur”, 38% “i/e pakënaqur”), ashtu edhe Zyra për Kosovë dhe Metohi (26% + 40%), paraqesin një bilanc mbizotërues negativ. Kjo sugjeron se pakënaqësia nuk është e orientuar vetëm ndaj kuadrit institucional të Kosovës, por përfshin një zhgënjim më të gjerë ndaj sistemit politik në tërësi.

Dallimet territoriale e thellojnë më tej këtë pamje. Në veri, pakënaqësia ndaj institucioneve të Kosovës është jashtëzakonisht e theksuar dhe me karakter radikal: rreth 73% e të anketuarve deklarojnë se “aspak nuk janë të kënaqur” me punën e Qeverisë së Kosovës, 66% me punën e Policisë së Kosovës dhe 63% me punën e deputetëve serbë në Kuvendin e Kosovës. Këto shifra tregojnë një delegjitimim pothuajse të plotë të kuadrit institucional të Kosovës në pjesën veriore të komunitetit. Edhe misionet ndërkombëtare vlerësohen shumë negativisht (p.sh. 59% “aspak të kënaqur” me punën e UNMIK-ut dhe 57% me punën e EULEX-it). Në jug të Ibrit, pakënaqësia mbetet mbizotëruese, por është më pak ekstreme. Në vend të kategorisë “aspak i/e kënaqur”, më shpesh shfaqet kategoria më e butë “i/e pakënaqur”. Për shembull, për Qeverinë e Kosovës, 34% janë “aspak të kënaqur”, por 53% “të pakënaqur”, gjë që sugjeron një qëndrim kritik, por më pak radikal. Një model i ngjashëm vërehet edhe në raport me misionet ndërkombëtare dhe Policinë e Kosovës, ku vlerësimet negative mbeten të larta, por janë më të shpërndara drejt mesit të shkallës.

Komunat me shumicë serbe në jug të Ibrit	Aspak i/e kënaqur	I/e pakënaqur	Neutral	I/e kënaqur	Shumë i/e kënaqur
Organet e përkohshme të vetëqeverisjes lokale	15.9%	50.8%	26.4%	5.4%	1.5%
Komunat në sistemin e Kosovës në zonat me shumicë serbe	13.9%	51.2%	26.5%	6.9%	1.5%
Zyra për Kosovë dhe Metohi	16.4%	50%	27%	4.7%	1.9%
Qeveria e Serbisë	18.9%	49%	24.3%	5.8%	2%
Qeveria e Kosovës	34.1%	52.7%	10.5%	1.5%	1.2%
Deputetët serbë në Kuvendin e Kosovës	30.5%	55.6%	9.7%	2.3%	1.9%
Ministrat serbë në Qeverinë e Kosovës	38.6%	49.8%	8.5%	2.3%	0.8%
Policia e Kosovës	28.1%	48.1%	19.6%	3.4%	0.8%
UNMIK	27%	45.5%	19.3%	7%	1.2%
Zyra e BE-së në Kosovë	27.9%	47%	17%	7.3%	0.8%
EULEX	30.5%	48.3%	15.8%	5%	0.4%
KFOR	29.1%	45.3%	17.4%	7%	1.2%
OSBE	29.1%	43.8%	16.7%	8.9%	1.5%

Mbrojtësit e interesave serbe

Për sa i përket perceptimit të “mbrojtësit më të mirë të interesave serbe” në nivel të mostrës në tërësi, Rusia dallohet si aktori mbizotërues (36%), ndërsa Kina renditet e dyta (23%). BE-ja (12%) dhe SHBA-ja (10%) zënë një pozicion dukshëm më të dobët, ndërsa besimi në vetë Serbinë si mbrojtëse e interesave është pothuajse simbolik (1%). Në të njëjtën kohë, 16% e të anketuarve konsiderojnë se “askush” nuk i mbron interesat serbe, gjë që reflekton një ndjenjë të theksuar të pasigurisë politike dhe një identitet kolektiv me elemente defetizmi.

Dallimet territoriale e thellojnë më tej këtë pamje. Në veri të Kosovës, Rusia është zgjedhja më mbizotëruese (rreth 38%), por veçanërisht domethënëse është përqindja e lartë e përgjigjeve “askush” (rreth 25%).

Kjo sugjeron se, megjithëse ekziston një orientim i fortë simbolik drejt Moskës, njëkohësisht është i pranishëm edhe një dyshim i thellë mbi efektivitetin real të cilitdo aktor.

Veriu karakterizohet nga një skepticizëm më i theksuar gjeopolitik dhe një ndjenjë e braktisjes. Në jug të Ibrit, megjithëse Rusia mbetet zgjedhja e parë (rreth 34%), Kina shënon një përqindje jashtëzakonisht të lartë (rreth 32%), dukshëm më e lartë sesa në veri (rreth 15%). Ky tregues mund të reflektojë një perceptim më pragmatik të marrëdhënieve ndërkombëtare dhe një hapje më të madhe ndaj një rendi shumëpolar, ku Kina shihet si një qendër alternative e fuqisë përballë Perëndimit. Në komunat jugore, përqindja e atyre që konsiderojnë se “askush” nuk i mbron interesat serbe është dukshëm më e ulët (rreth 6%), gjë që sugjeron një ndjenjë më pak të theksuar të izolimit të plotë politik krahasuar me veriu.

BE-ja dhe SHBA-ja mbeten aktorë sekondarë në perceptimin e mbrojtjes së interesave (rreth 22% në total), duke reflektuar një legjitimitet të kufizuar të institucioneve perëndimore në sytë e të anketuarve. Veçanërisht domethënëse është fakti që vetë Serbia pothuajse nuk perceptohet si mbrojtës kryesor, gjë që mund të tregojë se ka një dallim ndërmjet përkatësisë simbolike kombëtare dhe vlerësimit të fuqisë reale ndërkombëtare.

Për sa i përket perceptimit të “mbrojtësve” ndërkombëtarë të interesave serbe, toni i intervistave me përfaqësues të spikatur të komunitetit serb karakterizohet para së gjithash nga zhgënjimi dhe realizmi. Kryeredaktori i Radios Goraždevac, Darko Dimitrijević thekson qartë se politika ndërkombëtare udhëhiqet nga interesat dhe jo nga miqësitë, duke nënvizuar se është iluzion të pritët mbrojtje e qëndrueshme ngajastë. Themeluesi i OJQ-së Instituti për Zhvillimin e Shoqërisë Civile – Innovate, Miloš Vukadinović, shkon një hap më tej dhe thotë: “Në parim, njerëzit janë bërë të vetëdijshëm se serbët në Kosovë nuk kanë një mbrojtës aktiv... më duket se tash e ca kohë jemi lënë në mëshirë të vetvetes.” Ai vlerëson se “miti për Rusinë” është dobësuar ndjeshëm dhe se pritjet tradicionale prej kohësh nuk kanë më bazë reale, megjithëse udhëheqja politike serbe në Kosovë vazhdon ta ushqejë dhe riprodhojë këtë narrativë të pabazuar.

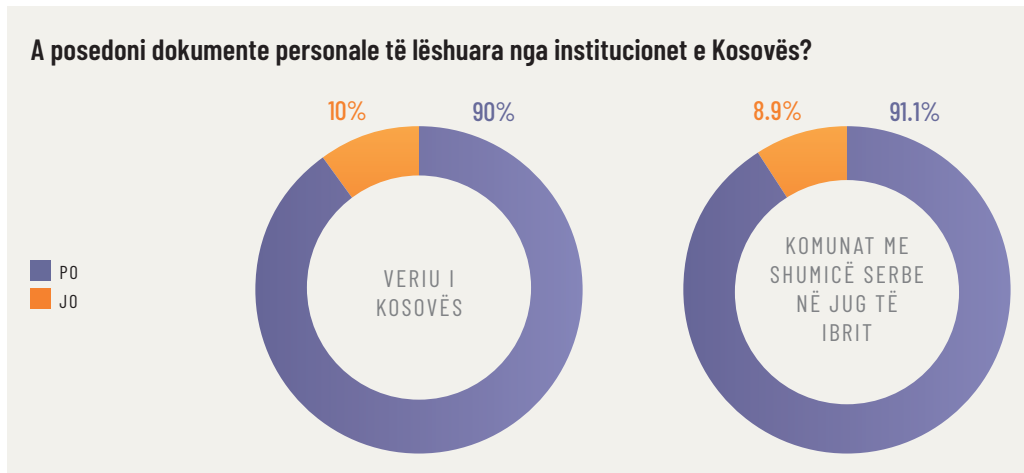
Goran Avramović ofron një analizë më të detajuar gjeopolitike, duke vlerësuar se perceptimi i Rusisë si mbrojtëse e interesave serbe është “një mbetje nga kohë të kaluara”, dhe se “Rusia prej kohësh nuk i kushton rëndësi Kosovës, përveç kur e përmend në kontekstin e Krimesë apo territoreve të tjera të okupuara ukrainase”. Ai shton se Kina e përdor Kosovën vetëm në kontekstin e çështjes së Tajvanit, ndërsa Bashkimi Evropian është “plotësisht i përqendruar në problemet e veta”, ndërsa Beogradi është i kufizuar nga pozicionet e veta politike. Në këtë kontekst, konstatohet se “interesat e tyre në terren nuk i përfaqëson më askush”.

	2025	2024	2023	2022	2021
Bashkimi Evropian	11.5%	21.9%	15.7%	9.8%	8.9%
Rusia	35.8%	44.7%	56.9%	64.3%	65.6%
SHBA	9.8%	2.4%	2.8%	1.7%	3%
Kina	23.5%	14.1%	11.8%	13%	17%

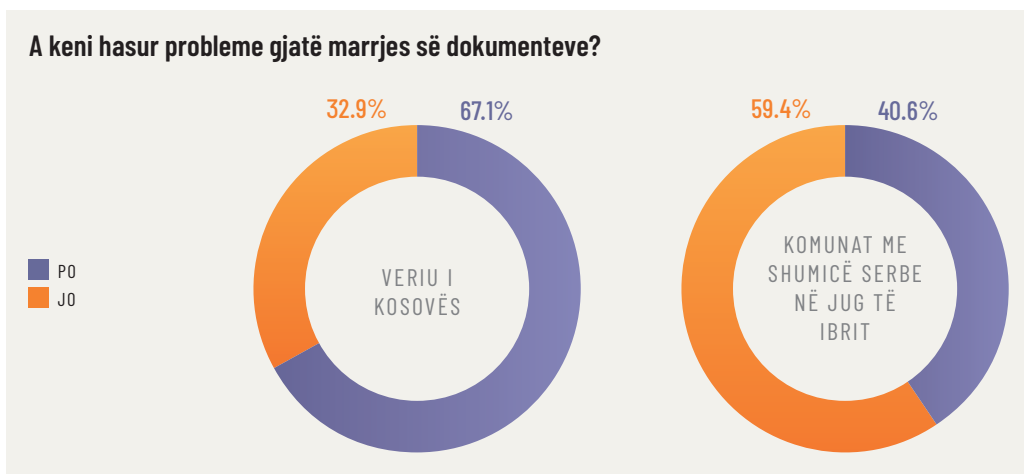
Perceptimi i serbëve të Kosovës për aktorët ndërkombëtarë që mbrojnë interesat e tyre tregon ndryshime të dukshme gjatë pesë viteve të fundit. Megjithëse ndikimi i saj është në rënie, Rusia vazhdon të mbetet aktori më i mbështetur, ndërkohë që mbështetja për Bashkimin Evropian po bie. Në vitin 2025, Rusia del më e mbështetura nga 35.8% e të anketuarve, ndonëse ka shënuar rënie krahasuar me 44.7% në vitin 2024 dhe 56.9% në vitin 2023. Kjo rënie mund të interpretohet si zbehje e imazhit të idealizuar të Rosisë si mbrojtëse. Bashkimi Evropian ka pësuar një rënie të ndjeshme të mbështetjes, duke zbritur në 11.5% në vitin 2025, nga 21.9% në vitin 2024. Përkundrazi, Kina shënon rritje të dukshme, duke arritur 23.5% në vitin 2025, krahasuar me 14.1% në vitin 2024 dhe 11.8% në vitin 2023, ndërsa SHBA mbetet aktori me mbështetjen më të ulët prej 9.8% në vitin 2025.

Letërnjoftimet

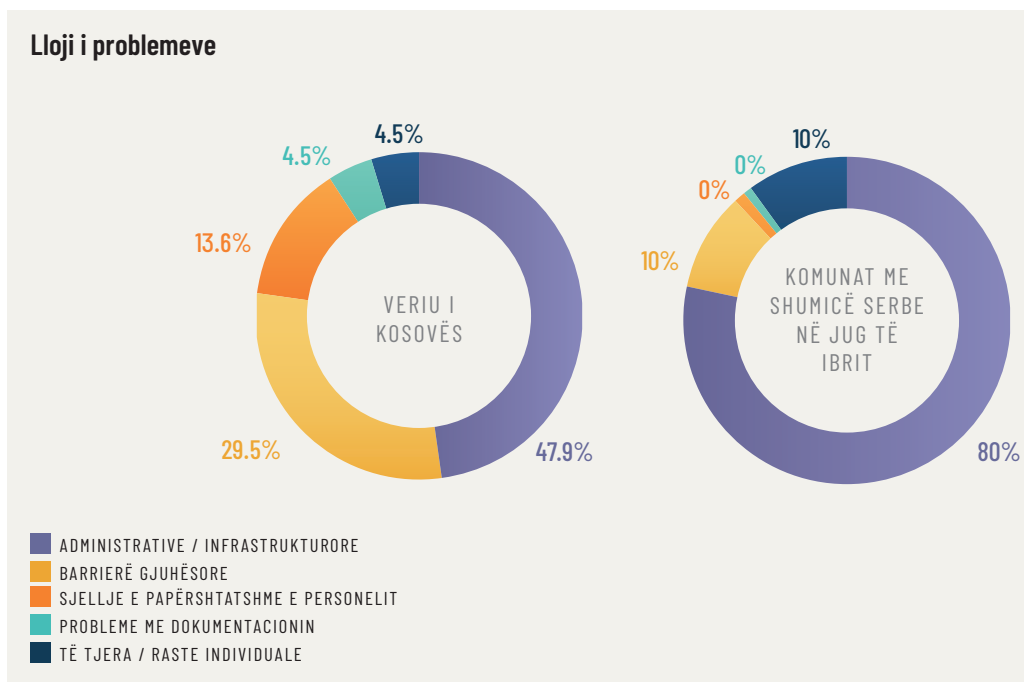
Të dhënat mbi posedimin e dokumenteve personale të Kosovës tregojnë një nivel të lartë të përfshirjes formale të serbëve në sistemin administrativ të Kosovës. Madje 91% e të anketuarve posedojnë dokumente të lëshuara nga institucionet e Kosovës, ndërsa vetëm 9% nuk kanë dokumente të tilla. Ky model është pothuajse identik në veri (90%) dhe në komunat në jug të Ibrit (91%), gjë që sugjeron se, pavarësisht dallimeve politike dhe niveleve të ndryshme të besimit ndaj institucioneve, shumica e qytetarëve funksionojnë brenda kornizës administrative të Kosovës për arsye pragmatike.

Megjithatë, pothuajse gjysma e të anketuarve (46%) deklarojnë se kanë hasur probleme gjatë marrjes së dokumenteve. Këto probleme janë më të theksuara në komunat në jug të Ibrit, ku 59% e të anketuarve raportojnë vështirësi, ndërsa në veri kjo përqindje është dukshëm më e ulët (33%). Në veri, shumica (67%) deklarojnë se nuk kanë pasur probleme, ndërsa në jug kjo përqindje është 41%. Ky dallim mund të jetë tregues për kushte të ndryshme administrative, praktika institucionale apo nivele të ndryshme të përshtatjes së strukturave lokale ndaj nevojave të komunitetit.

Për sa i përket llojit të problemeve, mbizotërojnë sfidat administrative dhe infrastrukturore (54%), të cilat përfshijnë pengesa teknike, procedurale apo organizative. Ky lloj problemi është veçanërisht i theksuar në jug të Ibrit (80% e të gjitha problemeve të raportuara në këtë zonë). Në veri, problemet janë më të larmishme: përveç atyre administrative (48%), një rol të rëndësishëm luan edhe faktori gjuhësor (rreth 30%), ndërsa janë regjistruar edhe raste të sjelljes së papërshtatshme të stafit (rreth 14%) dhe vështirësi lidhur me dokumentacionin (rreth 5%). Në jug të Ibrit, barrierat gjuhësore dhe problemet në komunikim raportohen shumë më rrallë, gjë që mund të jetë indikative për një strukturë tjetër të ndërveprimit me institucionet ose për procedura administrative më të përshtatura.

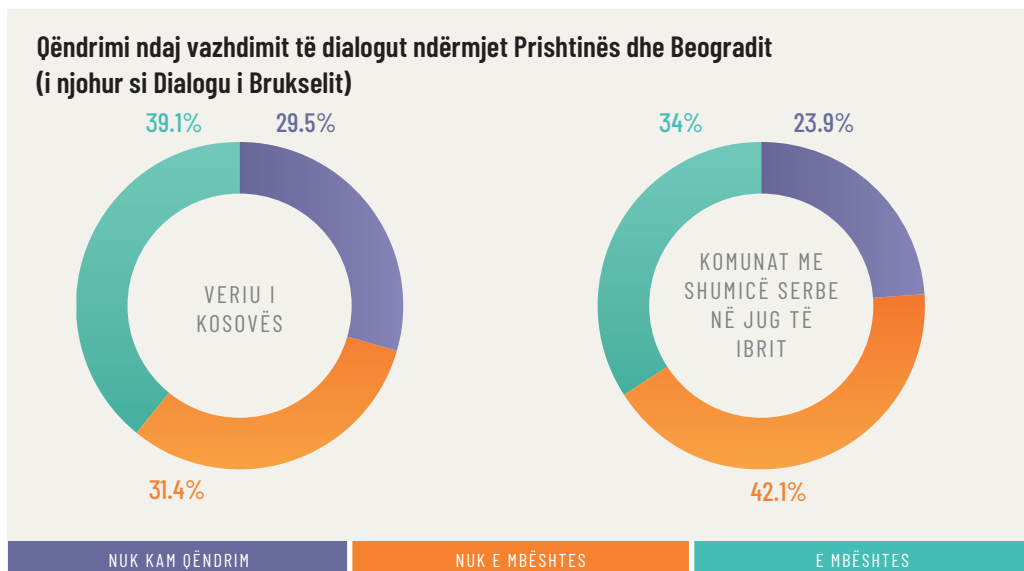

VAZHDMI I DIALOGUT NDËRMJET BEOGRADIT DHE PRISHTINËS

Rezultatet mbi qëndrimin ndaj vazhdimin të dialogut ndërmjet Beogradit dhe Prishtinës (i njohur si Dialogu i Brukselit) tregojnë një ndarje të thellë brenda komunitetit serbnë-Kosovë, sidhë dallimet e rëndësishme territoriale në perceptimin politik të procesit të negociatave. Në nivel të mostrës në tërësi, qëndrimet janë pothuajse tërësisht të polarizuara: 37% e të anketuarve e mbështesin vazhdimin e dialogut, po aq (37%) nuk e mbështesin, ndërsa 26% nuk kanë një qëndrim të qartë. Kjo shpërndarje tregon mungesë konsensusi shoqëror dhe një ambivalencë të theksuar normative dhe politike lidhur me rezultatet e deritanishme të dialogut.

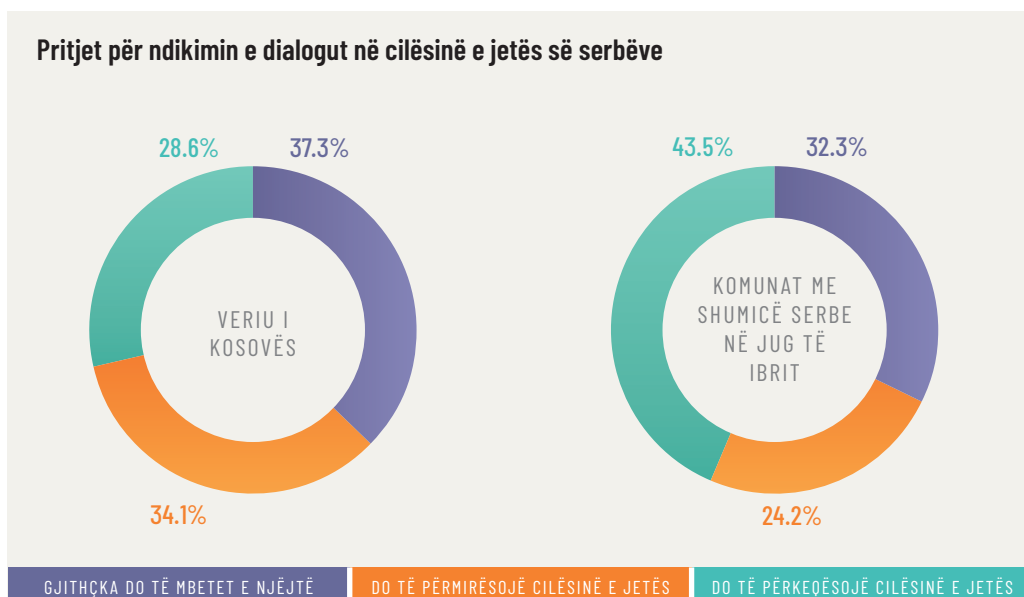

Megjithatë, kur të dhënat analizohen sipas vendbanimit, dallimet bëhen më të theksuara. Në veri të Kosovës, mbështetja për dialogun është relativisht më e lartë (39%) sesa në komunat në jug të Ibrit (34%), ndërsa përqindja e atyre që e kundërshtojnë është më e ulët (31% në veri kundrejt 42% në jug). Në të njëjtën kohë, veriu shënon edhe një përqindje më të lartë të të pavendosurve (rreth 30%) krahasuar me jugun (rreth 24%).

Këto gjetje sugjerojnë se veriu, pavarësisht polarizimit të fortë politik dhe mosbesimit të theksuar ndaj institucioneve të Kosovës, është disi më i hapur ndaj vetë procesit të negociatave si mekanizëm politik. Kjo mund të reflektojë një perceptim pragmatik të dialogut si një kanal të domosdoshëm për zgjidhjen e çështjeve të sigurisë dhe atyre institucionale që ndikojnë drejtpërdrejt në jetën e përditshme.

Përkundrazi, në komunat në jug të Ibrit mbizotëron një nivel më i lartë refuzimi ndaj dialogut (42%), gjë që mund të pasqyrojë zhgënjim me rezultatet e deritanishme ose perceptimin se dialogu nuk ka sjellë përmirësime konkrete për komunitetin. Përqindja më e ulët e të pavendosurve në jug mund të jetë tregues se ka qëndrime më të konsoliduara, qoftë pozitive apo negative. Përqindja e lartë e të pavendosurve në përgjithësi tregon gjithashtu një mangësi të komunikimit transparent dhe të besimit ndaj elitave negociuese, si dhe mungesën e një narrative të pranuar gjerësisht mbi kuptimin dhe pasojat e dialogut për komunitetin.

Për sa i përket pritjeve mbi ndikimin e dialogut në cilësinë e jetës së serbëve, rezultatet tregojnë mungesë të theksuar të një narrative optimiste. Në nivel të mostrës në tërësi, 36% e të anketuarve vlerësojnë se dialogu do ta përkeqësojë cilësinë e jetës së komunitetit serb, 35% besojnë se nuk do të ketë ndryshim, ndërsa vetëm 29% presin përmirësim. Pra, pritjet negative dhe neutrale së bashku përbëjnë më shumë se dy të tretat e përgjigjeve, duke reflektuar një skepticizëm mbizotërues ndaj efekteve potenciale pozitive të negociatave.

Në komunat në jug të Ibrit mbizotëron një pesimizëm më i theksuar, pasi rreth 44% e të anketuarve presin përkeqësim të cilësisë së jetës, 32% mendojnë se gjithçka do të mbetet e njëjtë, ndërsa vetëm 24% besojnë në përmirësim. Krahasuar me veriu, jugu shfaq një nivel dukshëm më të ulët optimizmi dhe një nivel më të lartë të pritjeve negative. Nga pikëpamja analitike, këto të dhëna tregojnë një mangësi besimi në potencialin transformues të dialogut. Edhe aty ku ekziston mbështetje formale për vazhdimin e negociatave, pritjet për përmirësime konkrete në jetën e përditshme mbeten të kufizuara. Veçanërisht shqetësuese është se jugu, ku përfshirja institucionale në sistemin e Kosovës është më e theksuar, shfaq një nivel më të lartë shqetësimi për pasojat e mundshme negative të dialogut.

	2025	2024	2023	2022	2021
E mbështes	36.7%	29%	18.2%	17.5%	22.4%
Nuk e mbështes	36.7%	29%	42.8%	40.5%	25.9%
Nuk kam qëndrim	26.6%	41.7%	39%	42%	51.7%
Pa përgjigje	0%	0.3%	0%	0%	0%

Në vitin 2024, 29% e të anketuarve e mbështesnin vazhdimin e negociatave, po aq (29%) ishin kundër, ndërsa 41.7% kishin një qëndrim neutral. Edhe pse në vitin 2025 është rritur përqindja e atyre që mbështesnin negociatat (36.7%), në të njëjtën kohë mbetet i lartë numri i atyre që i kundërshtojnë, gjë që flet për një ndarje të thellë brenda komunitetit serb. Në vitet paraprake, si në vitin 2023 (18.2% mbështetje), përqindja e atyre që mbështesnin negociatat ishte dukshëm më e ulët, ndërsa numri i përgjigjeve neutrale ishte i lartë, veçanërisht në vitin 2021, kur 51.7% e qytetarëve nuk kishin një qëndrim. Ky trend tregon një ulje graduale të neutralitetit dhe një rritje të polarizimit, megjithatë një pjesë e konsiderueshme e qytetarëve vazhdon të mbetet e pavendosur lidhur me vazhdimin e negociatave.

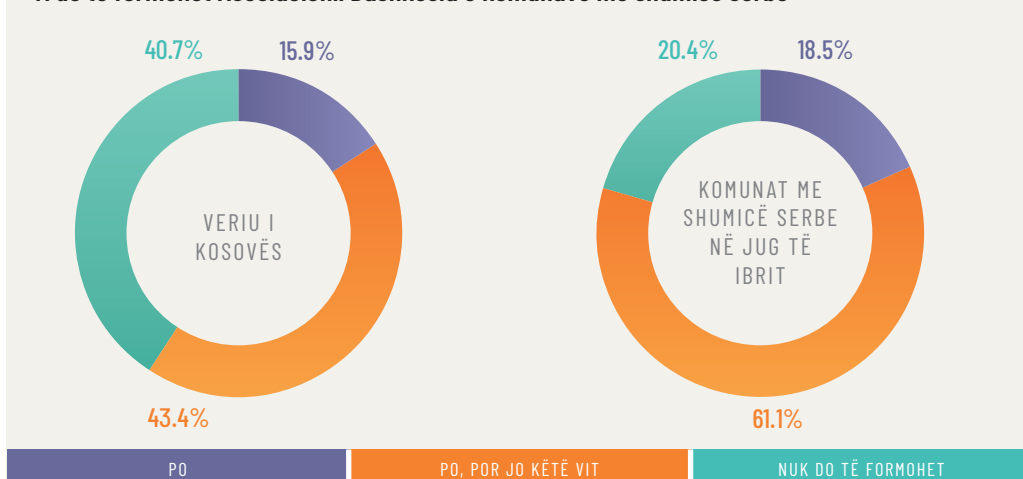
	2025	2024	2023	2022	2021
Do të përmirësojë cilësinë e jetës	29.1%	19.9%	14.1%	15%	18.9%
Do të përkeqësojë cilësinë e jetës	36%	31.4%	35.9%	38.1%	23.7%
Gjithçka do të mbetet e njëjtë	34.9%	48.5%	50%	46.9%	57.4%
Pa përgjigje	0%	0.2%	0%	0%	0%

Krahasuar me vitin 2024, kur 19.9% e të anketuarve besonin se dialogu do të përmirësonte cilësinë e jetës, ndërsa 48.5% mendonin se gjithçka do të mbetet e njëjtë, në vitin 2025 vërehet një rritje e atyre që konsiderojnë se dialogu mund të ketë ndikim pozitiv (29.1% besojnë se do të përmirësojë cilësinë e jetës). Në vitet 2023 dhe 2022, përqindja e atyre që prisnin përmirësim ishte edhe më e ulët (14.1% dhe 15%), ndërsa në vitin 2023, 50% e të anketuarve besonin se nuk do të kishte ndryshime. Në vitin 2021, 18.9% shfaqnin optimizëm, ndërsa 57.4% kishin qëndrimin se situata do të mbetet e pandryshuar. Këto të dhëna tregojnë një rritje graduale të optimizmit në vitin 2025, megjithatë pesimizmi dhe perceptimi i ngecjes vazhdojnë të mbizotërojnë, pasi shumica e të anketuarve besojnë se dialogu nuk do të sjellë ndryshime të rëndësishme ose mund të çojë në përkeqësim të jetës.

Formimi i Asociacionit të komunave me shumicë serbe (AKS)

Pritjet lidhur me formimin e AKS-së tregojnë një kombinim specifik të “optimizmit të kushtëzuar” dhe dyshimit të thellë mbi rezultatin përfundimtar. Në nivel të mostrës në tërësi, qëndrimi mbizotërues nuk është as optimizëm i hapur dhe as pesimizëm i plotë, por një shtyrje e pritjeve në kohë. Shumica e të anketuarve besojnë se AKS-ja do të formohet, por jo në një të ardhme të afërt (52%). Kjo sugjeron se të anketuarit nuk e refuzojnë idenë si të pamundur, por njëkohësisht nuk besojnë se ekziston vullnet i mjaftueshëm politik në Prishtinë apo presion ndërkombëtar i mjaftueshëm për ta bërë këtë të realizueshme në afat të shkurtër. Me fjalë të tjera, AKS-ja perceptohet si një premtim i vazhdueshëm në hapësirën politike, por jo si një rezultat realisht i arritshëm në të ardhmen e afërt.

A do të formohet Asociacioni/Bashkësia e komunave me shumicë serbe

Në të njëjtën kohë, një pjesë e konsiderueshme e të anketuarve (rreth 30%) vlerëson se AKS-ja nuk do të formohet fare. Kjo kategori nuk shpreh vetëm skepticizëm ndaj afateve, por edhe një mungesë më të thellë besimi në vetë kornizën e negociatave dhe në aktorët që e zbatojnë atë. Në këtë kuptim, përgjigjja “nuk do të formohet” mund të lexohet si indikator i delegjitimitit të procesit të Brukselit: AKS-ja perceptohet si instrument i tregtisë politike dhe si premtim simbolik që përdoret për të amortizuar presionet, por pa një vullnet real për zbatim. Pakica që beson se AKS-ja do të formohet në afat të shkurtër (17%) tregon se, pavarësisht ngecjes shumëvjeçare, ekziston ende një segment i popullsisë që ose i interpreton sinjalet e reja politike si potencialisht përcaktuese, ose ruan besimin në mundësinë e arritjes së një marrëveshjeje nën presion ndërkombëtar.

Dallimet territoriale janë veçanërisht domethënëse, pasi reflektojnë dy racionalitete politike brenda të njëjtit komunitet. Në veri të Kosovës, pritjet janë më “të forta” dhe më të polarizuara: një përqindje pothuajse e barabartë e të anketuarve beson se AKS-ja do të formohet më vonë (43%) dhe se nuk do të formohet fare (41%). Kjo tregon se veriu lëviz mes dy interpretimeve konkurruese: njëri e sheh AKS-në si rezultat të shtyrë, por të mundshëm, ndërsa tjetra si objektiv të përealizueshëm në thelb.

Në jug të lbrit mbizotëron një optimizëm më i moderuar, por qartësisht i “shtyrë”: 61% presin që AKS-ja të formohet, por jo këtë vit, ndërsa përqindja e atyre që besojnë se nuk do të formohet fare është dukshëm më e ulët (20%). Kjo sugjeron se jugu, ndonëse skeptik ndaj ritmit të procesit, ruan më shumë besim në një rezultat institucional afatgjatë. Një interpretim i mundshëm është se serbët në jug të lbrit, të cilët janë më shpesh në ndërveprim të përditshëm me institucionet e Kosovës, kanë zhvilluar një qasje më pragmatike ndaj ndryshimeve institucionale: presin më pak kthesa të shpejta politike, por besojnë në marrëveshje graduale, të ngadalta dhe në implementim “teknik” me ndërmjetësim ndërkombëtar. Në këtë kontekst, AKS-ja shihet më shumë si një kuadër administrativ që do të materializohet herët a vonë, sesa si një garanci urgjente politike për mbijetesë.

	2025	2024	2023	2022	2021
Po	17.4%	25.8%	19%	14%	14.1%
Po, por jo këtë vit	52.2%	27.5%	33.5%	27.3%	38.5%
Nuk do të formohet	30.4%	46.7%	47.5%	58.7%	47.4%

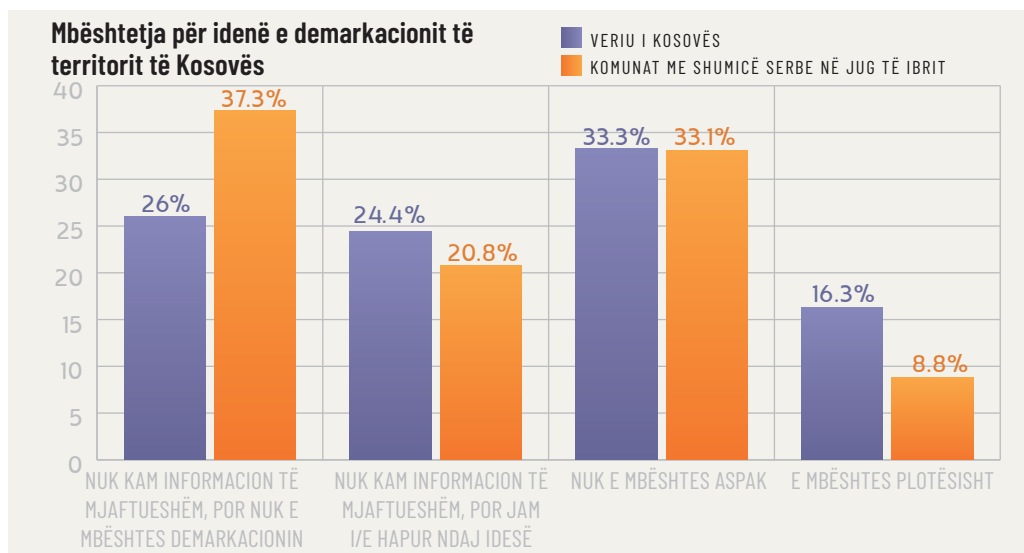
Perceptimi për formimin e AKS-së në Kosovë tregon luhajtje përgjatë pesë viteve të fundit. Niveli më i lartë i optimizmit lidhur me formimin e AKS-së është shënuar në vitin 2024, kur 25.8% e të anketuarve kanë vlerësuar se AKS-ja do të formohet, duke përfaqësuar përqindjen më të lartë në këtë periudhë. Kjo rritje mund të lidhet me pritjet për stabilizim të situatës, megjithëse nuk rezulton të jetë nxitur nga ndonjë zhvillim konkret politik. Niveli më i ulët i optimizmit është regjistruar në vitet 2022 dhe 2021, kur vetëm rreth 14% e të anketuarve besonin në formimin e AKS-së, duke reflektuar një klimë të theksuar pesimizmi lidhur me realizimin e këtij objektivi politik. Në vitin 2025, 17.4% e të anketuarve kanë deklaruar se besojnë se AKS-ja do të formohet, ndërsa shumica (52.2%) kanë vlerësuar se kjo nuk do të ndodhë gjatë këtij viti. Ky rezultat tregon vazhdimësi të pasigurisë dhe një nivel të ulët besimi në realizimin e këtij procesi në afat të shkurtër.

Në një analizë më të thelluar, qëndrimet ndaj AKS-së shërbejnë si indikator i besimit në tri dimensione kyç njëkohësisht: (1) në aftësinë e procesit të negociatave për të prodhuar rezultate konkrete; (2) në kapacitetin e ndërmjetësve ndërkombëtarë për të garantuar zbatimin; (3) në vullnetin e elitave politike në Prishtinë për ta realizuar marrëveshjen. Mbizotërimi i përgjigjes “po, por jo së shpejti” tregon se të anketuarit kanë përvetësuar logjikën e shtyrjes së vazhdueshme si një gjendje të normalizuar të politikës në Kosovë.

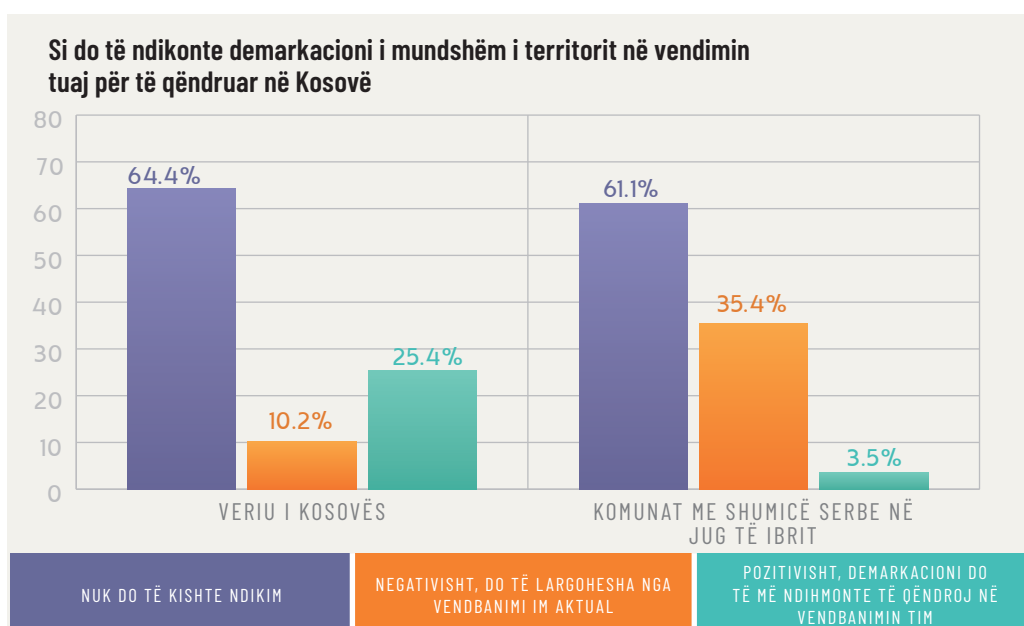
Ndarja e territorit

Të dhënat mbi mbështetjen për idenë e demarkacionit të territorit tregojnë se ka rezervime të theksuara, madje edhe skepticizëm të komunitetit serb ndaj këtij koncepti, pavarësisht krizave të kohëve të fundit. Në nivel të mostrës në tërësi, pikëpamja mbizotëruese është negative: një e treta e të anketuarve (33%) nuk e mbështet aspak këtë ide, ndërsa 32% të tjerë deklarojnë se nuk kanë informacion të mjaftueshëm dhe nuk e mbështesin. Kjo do të thotë se pothuajse dy të tretat e të anketuarve distancohen nga koncepti i demarkacionit të territorit ose e refuzojnë hapur këtë koncept. Në të njëjtën kohë, 23% shprehen se nuk kanë informacion të mjaftueshëm, por janë të hapur ndaj idesë, ndërsa vetëm 13% japin mbështetje të plotë. Kjo shpërndarje tregon se ideja e ndarjes së territorit nuk gëzon legjitimitet të gjerë, por as nuk është plotësisht e delegjitimuar, pra mbetet në zonën e skenarëve të mundshëm. Veçanërisht domethënëse është përfshirja e gjerë e referimit për “mungesë informacioni” në përgjigje. Me fjalë të tjera, demarkacioni nuk perceptohet si një projekt politik i artikuluar qartë dhe me pasoja të përkufizuara, por si një koncept për të cilin qytetarët nuk kanë informacion të mjaftueshëm për të marrë një qëndrim të fortë. Dallimet territoriale e qartësojnë më tej këtë dinamikë politike. Në veri të Kosovës, 16% e mbështesin plotësisht idenë, ndërsa në jug të Ibrit kjo përqindje është dukshëm më e ulët (rreth 9%). Njëkohësisht, në veri është më e lartë përqindja e atyre që janë “të hapur ndaj idesë, por nuk kanë informacion të mjaftueshëm” (24%), ndërsa në jug të Ibrit mbizotërojnë ata që nuk kanë informacion të mjaftueshëm dhe nuk e mbështesin (37%). Kjo sugjeron se veriu është më i prirë ta konsiderojë demarkacionin si një opsion potencial, ndërsa jugu është më i kujdesshëm dhe më i prirë ta refuzojë, sidomos në kushte të mungesës së garancive të qarta.

Është me rëndësi se kategoria “nuk e mbështes aspak” është pothuajse identike në të dyja rajonet (33%), gjë që nxjerr në pah ekzistencën e një bërthame të qëndrueshme kundërshtimi, pavarësisht kontekstit territorial. Megjithatë, dallimi shfaqet në nivelin e hapjes: veriu tregon një shkallë më të madhe fleksibiliteti normativ, ndërsa jugu reflekton një kombinim më të fortë të skepticizmit dhe pasigurisë informative.

Në nivel të mostrës në tërësi, qëndrimi mbizotërues është se demarkacioni nuk do të ndikonte në vendimin për të qëndruar (63%). Kjo sugjeron se shumica e të anketuarve vendimin për jetën dhe mbijetesën nuk e lidh drejtpërdrejt me një vendim politik të vetëm, por e bazon në faktorë më të gjerë – familjarë, ekonomikë, identitarë apo të sigurisë. Në këtë kuptim, mund të flitet për një shkallë të caktuar rrënjosjeje të komunitetit, ku aranzhimet politike, megjithëse të rëndësishme, nuk janë përcaktuesit e vetëm të vendimeve për migrim. Megjithatë, pothuajse një e katërta e të anketuarve (23%) deklarojnë se demarkacioni do të kishte efekt negativ dhe se do të largoheshin nga vendbanimi i tyre aktual. Ky është një tregues politikisht shumë domethënës: ndonëse bëhet fjalë për një pakicë, ky segment e percepton demarkacionin si një kërcënim të drejtpërdrejtë ndaj sigurisë ekzistenciale. Të dhënat tregojnë se ky perceptim është veçanërisht i theksuar në komunat në jug të Ibrit, ku rreth 35% e të anketuarve deklarojnë se do të largoheshin nga vendbanimi i tyre në rast të një skenari të tillë.

	2025	2024	2023	2022	2021
E mbështes plotësisht	12.5%	8.9%	14.8%	4.2%	4.3%
Nuk kam informacion të mjaftueshëm, por jam i/e hapur ndaj idesë	22.5%	18.3%	16.7%	12.1%	20.6%
Nuk kam informacion të mjaftueshëm, por nuk e mbështes demarkacionin	31.8%	24.7%	17.8%	32.7%	21.1%
Nuk e mbështes aspak	33.2%	48.1%	50.7%	51%	54.1%

Shkalla më e lartë e mbështetjes dhe qëndrimit të hapur ndaj idesë së demarkacionit është shënuar në vitin 2025 (35% - 12.5% e mbështesin plotësisht + 22.5% janë të hapur ndaj idesë), gjë që tregon një rritje të interesimit, por edhe një prani të vazhdueshme të një segmenti të konsiderueshëm kundërshtues (33.2%).

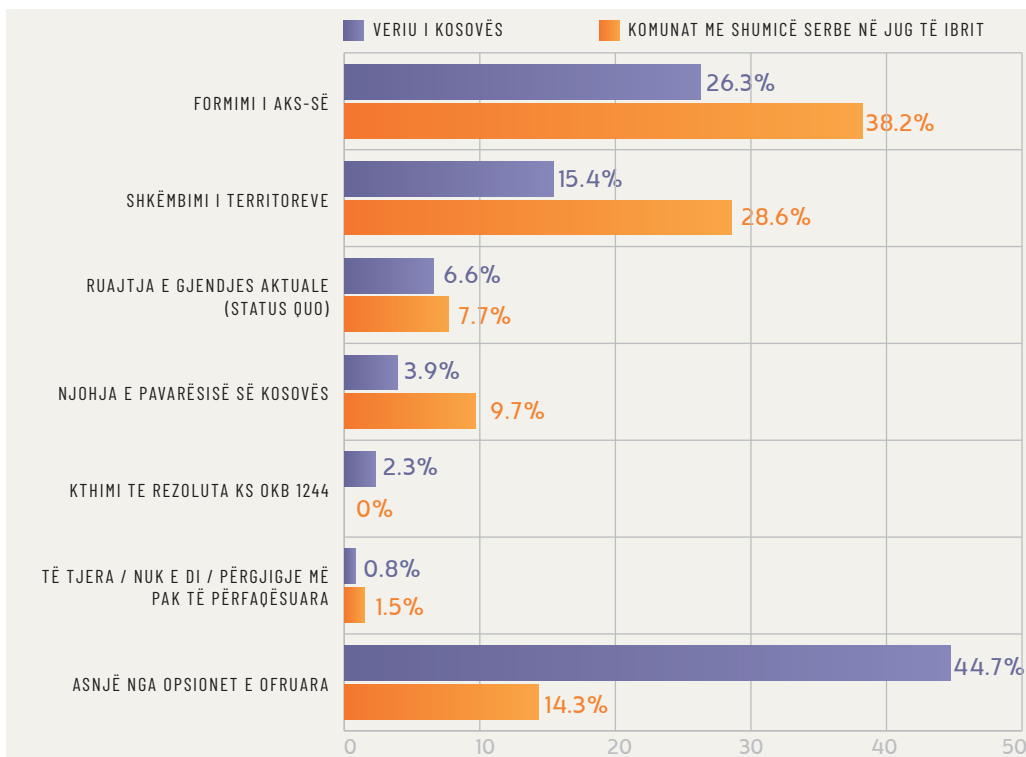
Niveli i dytë më i lartë është regjistruar në vitin 2023 (31.5% – 14.8% mbështetje e plotë + 16.7% të hapur ndaj idesë), megjithatë edhe në atë periudhë shumica relative (50.7%) ishte kundër. Gjatë periudhës 2022–2024, përqindja e atyre që mbështesin ose janë të hapur ndaj idesë ka shënuar luhatje, ndërsa niveli i kundërshtimit ka mbetur relativisht i qëndrueshëm. Pavarësisht rritjes së mbështetjes në vitin 2025, demarkacioni mbetet një çështje thellësisht polarizuese ndër serbët në Kosovë.

	2025	2024	2023	2022	2021
Negativisht, do të largohesha nga vendbanimi im aktual	22.8%	37.8%	42.8%	29.4%	33.1%
Nuk do të kishte ndikim	62.8%	46.3%	46.5%	62.2%	57.2%
Pozitivisht, demarkacioni do të më ndihmonte të qëndrojmë në vendbanimin tim	14.4%	14.9%	10.7%	8.4%	9.6%
Pa përgjigje	-	1%	-	-	-

Perceptimi mbi ndikimin e demarkacionit në vendimin për të qëndruar në Kosovë tregon një rënie graduale të qëndrimeve negative. Në vitin 2025, 22.8% e të anketuarve vlerësojnë se demarkacioni do të kishte ndikim negativ dhe do të ndikonte në largimin e tyre, ndërsa 62.8% konsiderojnë se nuk do të kishte asnjë ndikim. Rënia e përgjigjeve negative krahasuar me vitin 2024 (37.8%) sugjeron një shkallë më të lartë akomodimi ndaj kësaj ideje brenda komunitetit serb. Megjithatë, përqindja e atyre që besojnë se demarkacioni do t'u ndihmonte të qëndrojnë mbetet e ulët (14.4%). Në vitet pararendëse, përqindja e qëndrimeve negative ishte më e lartë, ndërsa qëndrimi se demarkacioni nuk do të kishte ndikim ka mbetur relativisht i qëndrueshëm. Në tërësi, pavarësisht disa luhatjeve, shumica e të anketuarve vazhdon të vlerësojë se demarkacioni nuk do të ketë ndikim domethënës në vendimin e tyre për të qëndruar në Kosovë.

Zgjidhje të mundshme jashtë kuadrit ligjor të Serbisë

Të dhënat mbi zgjidhjen e preferuar, nën supozimin se Kosova nuk mbetet pjesë e sistemit ligjor të Serbisë, zbulojnë një fragmentim të thellë të qëndrimeve dhe mungesë të një konsensusi politik brenda komunitetit serb. Në nivel të mostrës në tërësi, opsioni më i përzgjedhur është formimi i AKS-së (32%). Kjo sugjeron se AKS-ja mbetet korniza qendrore institucionale përmes së cilës një pjesë e konsiderueshme e të anketuarve e koncepton mbrojtjen kolektive dhe autonominë në rrethana të reja politike. Megjithatë, menjëherë pas këtij opsioni renditet përgjigjja “asnjë nga opsionet e ofruara” (29%), që përbën një sinjal politik shumë domethënës. Kjo përgjigje nuk nënkupton medoemos pasivitet, por më tepër një pakënaqësi të thellë ose mosnjohje të modeleve të ofruara si legjitime, realiste apo mjaftueshëm mbrojtëse.

Opsioni i tretë për nga frekuenca është shkëmbimi i territoreve (22%), që tregon se ideja e kompensimit territorial vazhdon të ketë një hapësirë të konsiderueshme, por jo mbizotëruese në skenarët e mundshëm. Status quo dhe njohja e pavarësisë kanë mbështetje më marginale (rreth 7% secila), ndërsa kthimi te Rezoluta 1244 është pothuajse simbolik (1%), gjë që sugjeron se korniza ligjore ndërkombëtare e vitit 1999 nuk ka më fuqi të fortë mobilizuese në perceptimin e qytetarëve.

Në veri të Kosovës, përgjigjja mbizotëruese është “asnjë nga opsionet e ofruara” (rreth 45%). Kjo përqindje kaq e madhe tregon se njerëzit ose janë dorëzuar politikisht, ose thjesht i refuzojnë të gjitha kompromiset që u janë ofruar deri më tani. Veriu shfaq shkallën më të lartë të distancimit nga të gjitha zgjidhjet e ofruara, përfshirë edhe AKS-në (26%) dhe shkëmbimin e territoreve (15%).

Ky model mund të interpretohet si reflektim i perceptimit se asnjë nga opsionet nuk garanton siguri afatgjatë apo një status të pranueshëm për komunitetin. Në këtë kuptim, veriu vazhdon të ketë pritje të mëdha për sa i përket garancive institucionale. Përkundrazi, në komunat në jug të lbrit, zgjidhja më e përzgjedhur është AKS-ja (38%), ndërsa shkëmbimi i territoreve merr mbështetje dukshëm më të lartë se në veri (rreth 29%). Në të njëjtën kohë, përqindja e përgjigjeve “asnjë nga opsionet” është shumë më e ulët (14%). Ky model sugjeron një qasje më pragmatike: jugu është më i gatshëm të konsiderojë modele konkrete institucionale ose territoriale, edhe kur ato përfshijnë kompromise të rëndësishme politike. Gjithashtu vërehet se njohja e pavarësisë së Kosovës përmendet më shpesh në jug të lbrit (rreth 10%) sesa në veri (rreth 4%), gjë që mund të pasqyrojë përvoja të ndryshme të integritimit institucional dhe ndërveprimit të përditshëm me sistemin kosovar. Gjetja më e rëndësishme është mungesa e një vizioni koheziv për të ardhmen. Veriu dhe jugu jo vetëm që dallojnë në nivelin e mbështetjes për zgjidhje të caktuara, por edhe në vetë logjikën politike: veriu shfaq rezistencë më të fortë ndaj modeleve të kompromisit dhe një skepticizëm më të madh ndaj kornizave të ofruara, ndërsa jugu tregon një gatishmëri më të madhe për të shqyrtuar alternativa institucionale dhe territoriale.

	2025	2024	2023	2022	2021
Formimi i AKS-së (në përputhje me marrëveshjet e arritura më parë):	32.2%	40%	40.5%	20.4%	31.3%
Shkëmbimi i territoreve (Veriu i Kosovës për Lug-inën e Preshevës)	22%	6.6%	4.3%	4.6%	2.4%
Njohja e pavarësisë së Kosovës nga Beogradi zyrtar	6.7%	6.2%	0.9%	1.3%	0.6%
Ruajtja e gjendjes aktuale (status quo)	7.1%	11.3%	13.4%	25.9%	21.3%
Asnjë nga opsionet e ofruara	29.5%	33.8%	29.3%	47.8%	44.4%
Të tjera	1.3%	2.1%	11.6%	0%	0%
Kthimi te Rezoluta KS OKB 1244	1.2%	/	/	/	/

Formimi i AKS-së mbetet opsioni më i pranueshëm për serbët e Kosovës përgjatë të gjitha viteve, megjithatë në vitin 2025 vërehet një rënie e mbështetjes krahasuar me vitin 2024. Shkëmbimi i territoreve, i cili deri në vitin 2024 ishte një opsion marginal, shënon rritje në vitin 2025, duke treguar një interes në rritje për këtë alternativë, ndonëse mbetet më pak i mbështetur se formimi i AKS-së. Njohja e pavarësisë së Kosovës nga Beogradi vazhdon të jetë skenari më pak i pranueshëm, me nivele shumë të ulëta mbështetjeje në mënyrë të vazhdueshme. Mbështetja për ruajtjen e gjendjes aktuale është në rënie, me një ulje të theksuar në vitin 2025 krahasuar me vitet paraprake, ndërsa përqindja e atyre që nuk janë të kënaqur me opsionet e ofruara mbetet e lartë, por në rënie graduale. Në tërësi, mbështetja për ndryshim është në rritje, por një segment i konsiderueshëm vazhdon të kundërshtojë shumicën e zgjidhjeve të propozuara.

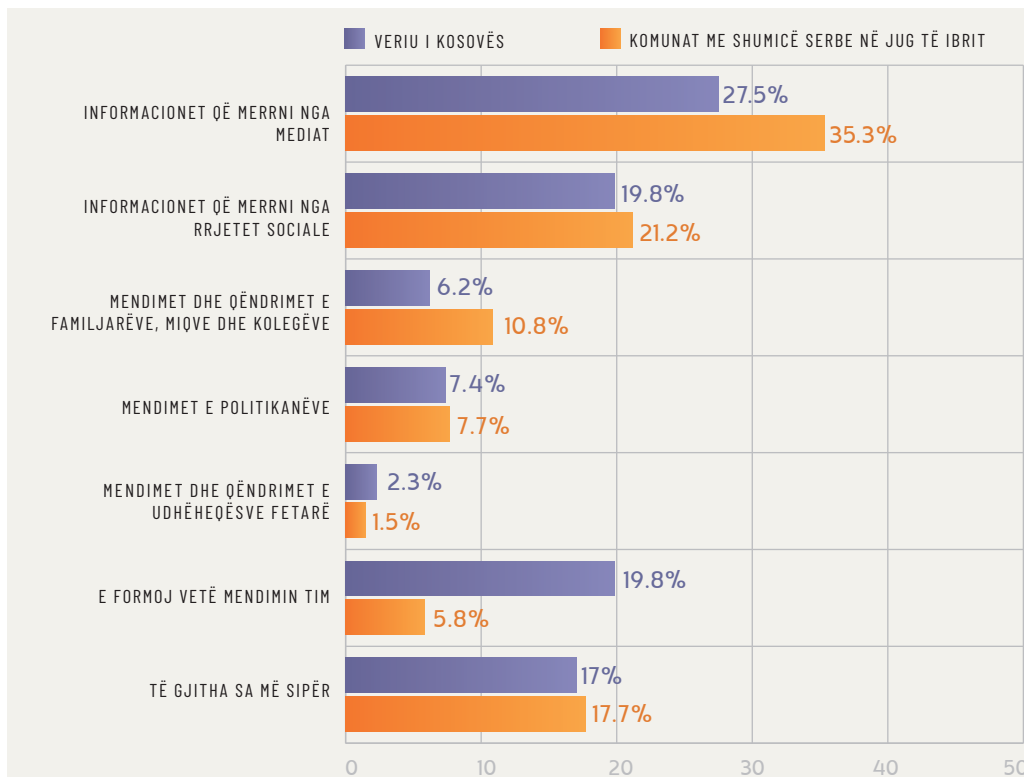
LIRIA E SHPREHJES DHE QASJA NË INFORMACIONE

Burimet kryesore të formimit të opinionit

Rezultatet mbi burimin kryesor të formimit të qëndrimeve politike tregojnë se socializimi politik i komunitetit serb në Kosovë është kryesisht i ndërmjetësuar nga mediat. Në nivel të mostrës në tërësi, burimi më i rëndësishëm individual janë mediat tradicionale (rreth 32%). Kur kësaj i shtohet edhe 20% e atyre që si burim kryesor përmendin rrjetet sociale, bëhet e qartë se më shumë se gjysma e të anketuarve i formësojnë qëndrimet politike përmes hapësirës mediatike. Nëse përfshihen edhe 17% që zgjedhin opsionin “të gjitha sa më sipër”, roli i kanaleve mediatike dhe digjitale në mjedisin informativ bëhet edhe më i theksuar. Kjo tregon një varësi të lartë nga informacioni i ndërmjetësuar dhe një ndikim potencialisht të fortë të narrativave, kornizave interpretuese dhe komunikimit politik.

Një përqindje relativisht e vogël e të anketuarve përmend si burim kryesor politikanët (rreth 8%) ose udhëheqësit fetarë (rreth 2%), që sugjerojnë se autoritetet formale nuk kanë rol mbizotërues në formësimin e drejtpërdrejtë të qëndrimeve. Gjithashtu, familja dhe miqtë (rreth 8%) luajnë një rol dytësor, duke treguar se opinionet politike më shumë burojnë nga mjedisi i gjerë mediatik sesa nga ndërveprimet e drejtpërdrejta shoqërore. Në veri të Kosovës, rreth 20% e të anketuarve deklarojnë se “vetë formojnë mendimin”, ndërsa në jug të Ibrit kjo përqindje është dukshëm më e ulët (rreth 6%). Kjo diferencë sugjeron një ndjenjë më të fortë të autonomisë individuale politike në veri. Në këtë drejtim, veriu shfaq një prirje më të madhe drejt vetë-perceptimit të pavarësisë politike, ndërsa jugu mbështetet më shumë në burime të jashtme informacioni.

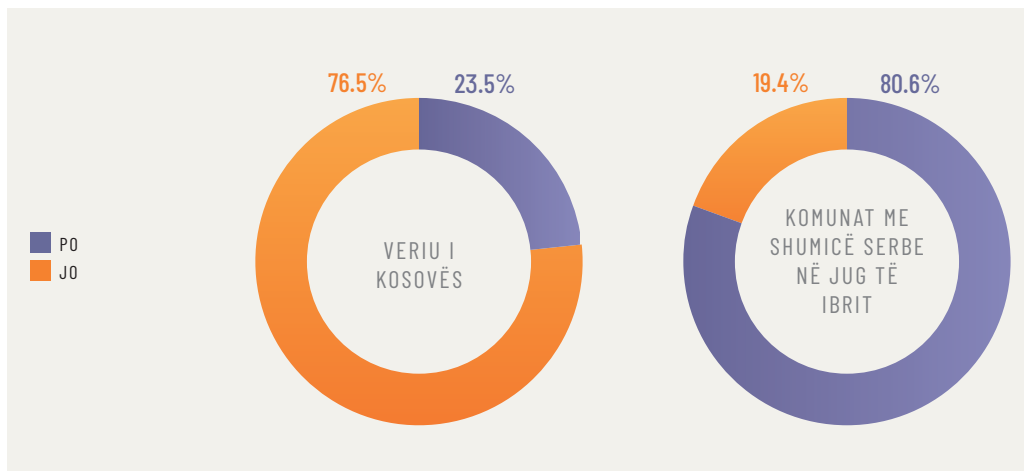
Në të njëjtën kohë, mediat kanë një rol edhe më të theksuar në jug të Ibrit (rreth 35%) sesa në veri (rreth 28%). Kjo mund të reflektojë një integrim më të madh të komunave jugore në rrjedhat më të gjera të informacionit, ose një nevojë më të theksuar për interpretim institucional dhe mediatik të proceseve politike. Po ashtu, familja dhe miqtë kanë një rol më të rëndësishëm në jug të Ibrit (rreth 11%) krahasuar me verin (6%), gjë që sugjeron një ndikim më të fortë të rrjeteve ndërpersonale në formimin e qëndrimeve politike në komunitetet më të shpërndara gjeografikisht.

	2025	2024	2023	2022	2021
Informacionet që merrni nga mediat	31.6%	22.5%	26.6%	19.3%	20.6%
Informacionet që merrni nga rrjetet sociale (p.sh. Facebook, grupet në Telegram etj.)	20.4%	11.7%	-	-	-
Mendimet dhe qëndrimet e familjarëve, miqve dhe kolegëve	8.5%	8.5%	4.6%	8.7%	12.4%
Mendimet dhe qëndrimet e politikanëve	7.5%	2.2%	4.9%	2.8%	2%
Mendimet dhe qëndrimet e udhëheqësve dhe institucioneve fetare	1.9%	1.6%	2.5%	1.7%	2%
Të gjitha sa më sipër	17.4%	19.5%	29.6%	29.7%	29.1%
E formoj vetë mendimin tim	12.7%	34%	31.9%	37.8%	33.9%

Gjatë pesë viteve të fundit, qëndrimet mbi bazën se si qytetarët ndërtojnë opinionin e tyre për politikën dhe zhvillimet politike kanë pësuar ndryshime të dukshme. Krahasuar me vitet e mëparshme, informacionet nga mediat janë bërë burimi mbizotërues, ndërsa ndikimi i rrjeteve sociale mbetet i rëndësishëm. Në vitin 2024, formimi i pavarur i mendimit kishte pjesëmarrjen më të lartë (34%), ndërsa përqindja e atyre që mbështeteshin në media ishte më e ulët (22.5%). Në vitet paraprake (2021-2023), formimi i pavarur i mendimit ishte shumë i përhapur, duke arritur kulmin në vitin 2022 me 37.8%, por gjatë dy viteve të fundit ky trend është në rënie. Ndërkohë, përqindja e atyre që mbështeten në mendimet e familjarëve, miqve dhe kolegëve ka mbetur relativisht e qëndrueshme, me luhataje të vogla (nga 8.5% në vitin 2025 deri në 12.4% në vitin 2021).

Pjesëmarrja në regjistrimin e popullsisë

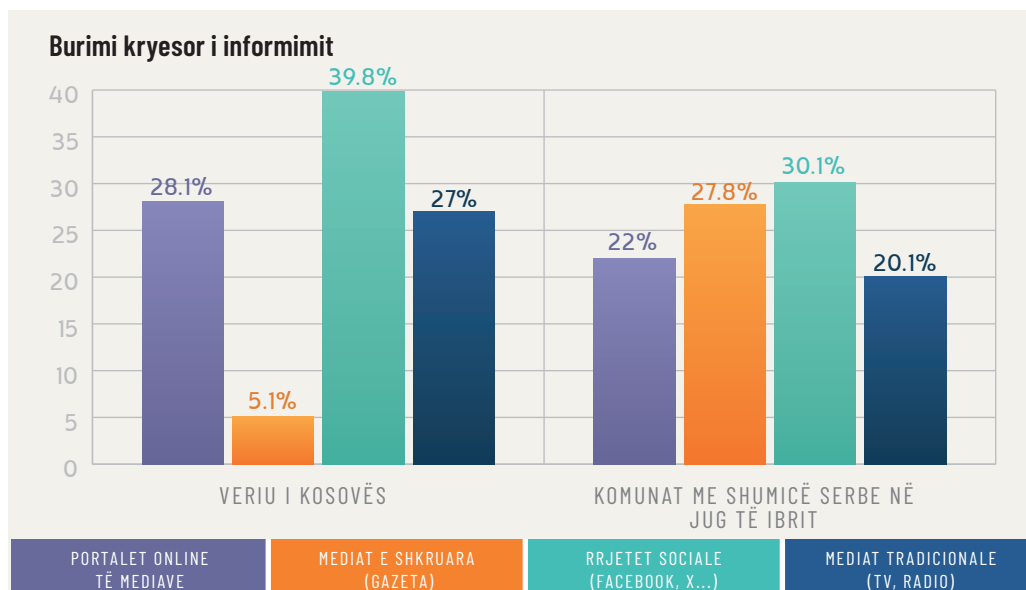
Të dhënat mbi pjesëmarrjen në regjistrimin e popullsisë të vitit 2024 tregojnë një komunitet që formalisht pothuajse është i ndarë përgjysmë (52% kanë marrë pjesë, 48% jo), por pas këtij ekuilibri të përgjithshëm fshihet një polarizim i theksuar ndërmjet veriut dhe jugut të Ibrit.

Në veri të Kosovës, vetëm 23.5% e të anketuarve deklarojnë se kanë marrë pjesë në regjistrim, ndërsa 76.5% nuk kanë marrë pjesë. Përkundrazi, në komunat në jug të Ibrit, rreth 81% kanë marrë pjesë, ndërsa vetëm 19% jo. Kjo diferencë nuk është marginale, por strukturore. Ky model sugjeron se në veri regjistrimi i popullsisë është perceptuar kryesisht si çështje politike, e lidhur me legjitimitetin e institucioneve dhe me kontekstin më të gjerë të çështjes së statusit. Ndërkaq, në jug të Ibrit, regjistrimi i popullsisë është trajtuar në një masë shumë më të madhe si nevojë administrative dhe praktike, dhe jo si akt politik.

Burimet e informimit

Në nivel të mostrës në tërësi, rrjetet sociale përbëjnë burimin kryesor të informacionit (35%), të ndjekura nga portalet online (25%) dhe mediat tradicionale si televizioni dhe radio (24%), ndërsa mediat e shkruara kanë rolin më të vogël, por ende relevant (16%). Kjo tregon se hapësira informative është kryesisht e digjitalizuar, me mbështetje të fortë në kanale të shpejta dhe të drejtpërdrejta komunikimi.

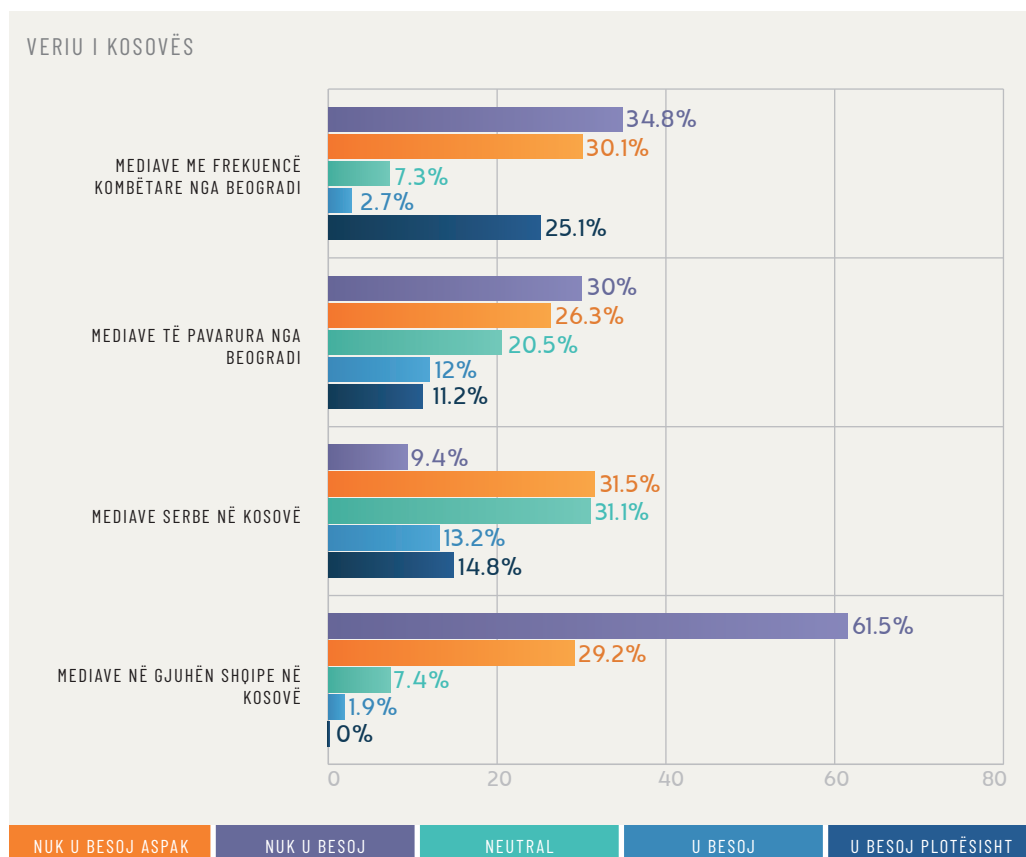
Në veri të Kosovës mbizotërojnë rrjetet sociale (rreth 40%), të ndjekura nga portalet online (28%) dhe mediat tradicionale (27%), ndërsa shtypi ka një rol pothuajse marginal (5%). Kjo tregon se veriu është dukshëm i orientuar drejt hapësirës digjitale dhe i mbështetur në kanale dinamike, shpesh të ngarkuara politikisht. Në jug të Ibrit, pamja është më e balancuar: ndonëse rrjetet sociale mbeten të rëndësishme (30%), mediat e shkruara kanë një peshë dukshëm më të madhe (28%), pothuajse në të njëjtin nivel me rrjetet sociale. Portalet online (22%) dhe mediat tradicionale (20%) kanë një rol më të ekuilibruar. Kjo sugjeron një pluralizëm më të madh informativ dhe një model më tradicional të konsumit mediatic.

	2025	2024	2023	2022	2021
Mediat tradicionale (TV, radio)	23.6%	32%	39%	34.6%	38.5%
Mediat e shkruara (gazeta)	16.5%	2.6%	4.8%	3.8%	7.6%
Portalet online të mediave	25%	43.3%	31.2%	31.1%	30.6%
Rrjetet sociale (Facebook, X...)	34.9%	21.7%	25%	30.4%	23.3%
Pa përgjigje	-	0.4%	0%	0%	0%

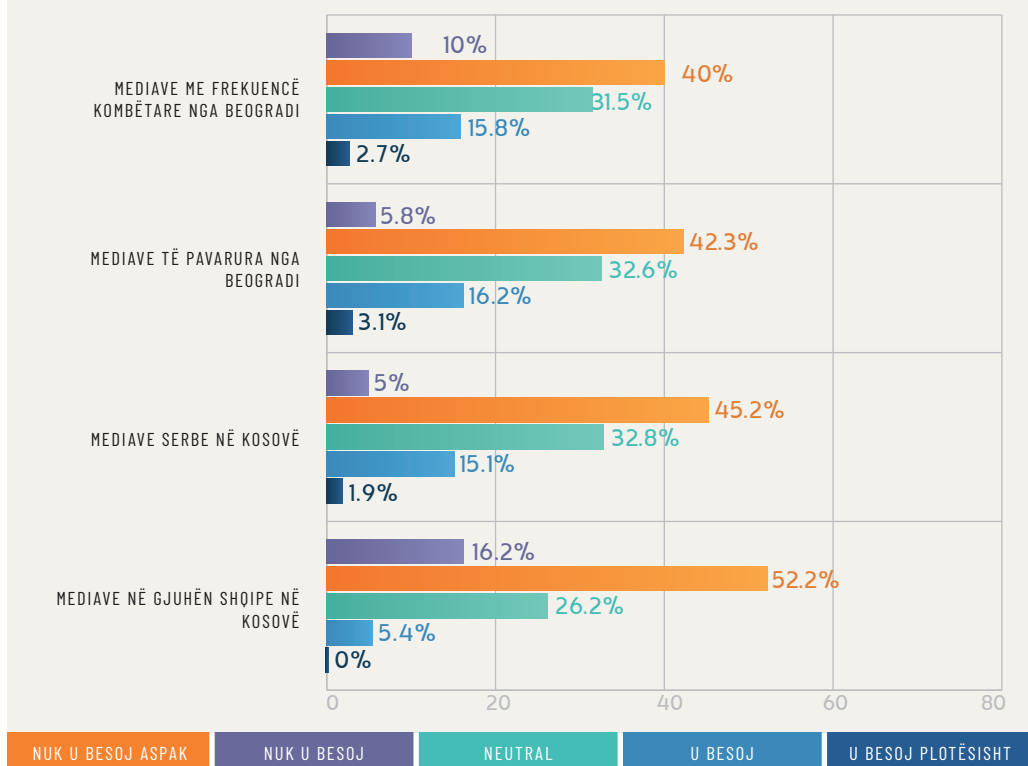
Besimi në media

Në nivel të përgjithshëm, modeli mbizotërues është mosbesimi. Mediat kombëtare nga Beogradi kanë mbi gjysmën e të anketuarve që shprehin mosbesim (57%), ndërsa një model i ngjashëm vërehet edhe te mediat e pavarura nga Beogradi (52%). Mediat serbe në Kosovë paraqesin një strukturë disi më të balancuar, por ende me një mbizotërim të qëndrimeve negative ose ambivalente. Mosbesimi më i theksuar lidhet me mediat në gjuhën shqipe në Kosovë, ku rreth 80% e të anketuarve shprehin mosbesim të hapur, ndërsa asnjë i anketuar nuk deklaron besim të plotë. Kjo tregon se perceptimi ndaj mediave është i filtruar fuqishëm përmes kornizave etnike dhe politike, ku mediat në gjuhën shqipe perceptohen si “pala tjetër” në kuptimin politik dhe identitar.

Në veri të Kosovës vërehet një raport veçanërisht i polarizuar ndaj mediave kombëtare nga Beogradi. Nga njëra anë, një pjesë e konsiderueshme e të anketuarve nuk u beson fare, ndërsa nga ana tjetër ekziston edhe një përqindje relativisht e lartë e atyre që u besojnë plotësisht. Kjo tregon një polarizim të fortë politik: mediat nga Beogradi nuk perceptohen si burime neutrale informacioni, por si aktorë politikë, legjitimiteti i të cilëve vlerësohet përmes përkatësisë politike dhe qëndrimeve ndaj statusit të Kosovës.

KOMUNAT ME SHUMICË SERBE NË JUG TË IBRIT

Në komunat në jug të Ibrit, raporti ndaj mediave është më pak ekstrem, por mbetet kryesisht skeptik. Besimi ndaj mediave kombëtare nga Beogradi është më i ulët në kategorinë “u besoj plotësisht”, ndërsa më i lartë në kategoritë “nuk u besoj” dhe “neutral”. Kjo sugjeron një raport më të distancuar dhe më pak emocional ndaj mediave nga Beogradi. Po ashtu, ndonëse edhe këtu mbizotëron mosbesimi ndaj mediave në gjuhën shqipe, ai është më pak i theksuar sesa në veri. Pjesa më e madhe e përgjigjeve neutrale mund të tregojë se ekziston një ndërveprim më i shpeshtë dhe i përditshëm me institucione dhe informacione në gjuhën shqipe. Të gjithë bashkëbiseduesit e përfshirë në këtë analizë ndajnë një vlerësim të ngjashëm për situatën mediatike në Kosovë, veçanërisht për sa i përket dallimeve ndërmjet mediave që operojnë në Kosovë në gjuhën serbe dhe atyre nga Serbia qendrore.

Goran Avramović, kryeredaktor përgjegjës i Radio Kim, thekson se ekziston një dallim i qartë ndërmjet mediave në Kosovë dhe atyre nga Serbia, duke vlerësuar se “mediat e pavarura në Kosovë që raportojnë në gjuhën serbe pasqyrojnë në mënyrë të besueshme jetën e përditshme të qytetarëve dhe trajtojnë problemet e tyre reale”, ndërsa mediat nga Serbia qendrore, sipas tij, janë “nën kontroll të drejtpërdrejtë të pushtetit në Beograd” dhe raportojnë kryesisht për “politikën e nivelit të lartë”. Sipas tij, mediat e pavarura në Kosovë, pavarësisht sfidave financiare, kanë ndikim më të madh sepse janë “më afër qytetarëve”, ndërsa mediat nga Serbia nuk kanë një kuptim të thellë të realitetit në terren.

Qëndrime të ngjashme shpreh edhe Miloš Vukadinović, themelues i OJQ-së Instituti për Zhvillimin e Shoqërisë Civile "Innovate". Ai vlerëson se besimi në mediat lokale serbe në Kosovë është më i lartë krahasuar me mediat nga Serbia, pasi "mediat që veprojnë në Kosovë e ndajnë fatin me popullin", ndërsa mediat nga Serbia qendrore nuk janë mjaftueshëm të lidhura me jetën e përditshme të serbëve në Kosovë dhe, për rrjedhojë, raportimi i tyre mbetet më shumë formal dhe informativ, sesa thelbësor dhe i rrënjësor në realitetin lokal.

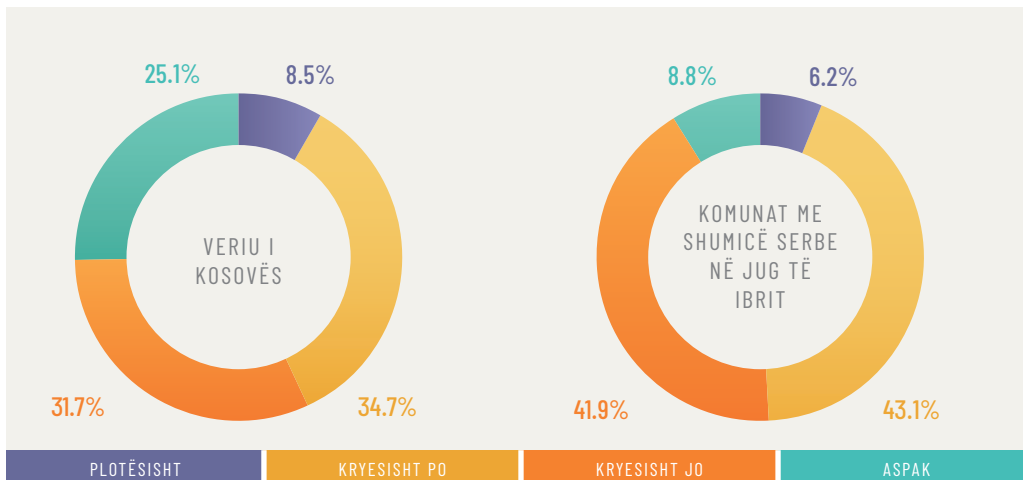
Darko Dimitrijević, kryeredaktor përgjegjës i Radio Goraždevac, pajtohet me këtë vlerësim, duke theksuar se mediat në Kosovë janë shumë më relevante për jetën e përditshme të qytetarëve, pasi "nuk varen nga Serbia" dhe raportojnë më mirë për problemet reale. Ai shton se mediat nga Serbia shpesh "nuk raportojnë për çështje thelbësore ose i trajtojnë ato në mënyrë sipërfaqësore", gjë që ndikon drejtpërdrejt në uljen e besueshmërisë së tyre te serbët në Kosovë. Në përfundim, të gjithë bashkëbiseduesit bien dakord për një pikë kyç: mediat në Kosovë që raportojnë në gjuhën serbe gëzojnë më shumë besim dhe ndikim, pasi perceptohen si "më të pavarura" dhe më të lidhura me realitetin e komunitetit. Në anën tjetër, mediat nga Serbia, pavarësisht kapaciteteve dhe shtrirjes së tyre, shpesh perceptohen si të ndikuara politikisht dhe të kontrolluara nga strukturat qeverisëse, gjë që ndikon negativisht në nivelin e besimit të qytetarëve.

	2025	2024	2023	2022	2021
Mediave me frekuencë kombëtare nga Beogradi	2.57	2.75	2.69	3.35	3.29
Mediave të pavarura nga Beogradi	2.58	2.99	2.88	2.97	3.12
Mediave serbe në Kosovë	2.78	3.28	2.94	2.92	2.82
Mediave në gjuhën shqipe në Kosovë	1.86	1.73	1.72	1.60	1.57

Në vitin 2025, mediat me frekuencë kombëtare nga Beogradi janë vlerësuar me notën 2.57, që paraqet rënie krahasuar me vitin 2024 (2.75) dhe 2023 (2.69). Kjo rënie është vazhdim i një trendi të uljes së besimit që ka nisur që nga viti 2022, kur këto media kishin arritur vlerësimin më të lartë në pesë vitet e fundit (3.35). Një trend i ngjashëm në rënie vërehet edhe te mediat e pavarura nga Beogradi, të cilat në vitin 2025 janë vlerësuar me notën 2.58, në rënie krahasuar me vitin 2024 (2.99) dhe 2023 (2.88). Përkundrazi, mediat serbe në Kosovë kanë ruajtur një nivel relativisht më të qëndrueshëm të besimit, me një vlerësim prej 2.78 në vitin 2025, rezultat ky disi më i ulët krahasuar me vitet paraprake (3.28 në 2024 dhe 2.94 në 2023). Ndonëse në rënie, ato vazhdojnë të gëzojnë nivelin më të lartë të besimit ndër të gjitha opsionet e ofruara. Ndërkohë, mediat në gjuhën shqipe në Kosovë mbeten në fund të listës për nga besimi, me një vlerësim prej 1.86 në vitin 2025. Kjo paraqet një rritje të lehtë krahasuar me vitin 2024 (1.73), por niveli i besimit mbetet shumë i ulët. Këto media janë vlerësuar vazhdimisht me notat më të ulëta përgjatë të gjitha viteve, duke reflektuar një mosbesim të thellë të komunitetit serb ndaj tyre.

Liria e shprehjes

Të dhënat mbi perceptimin e lirisë së shprehjes zbulojnë një ambivalencë të thellë dhe dallime të qarta rajonale në përjetimin e hapësirës politike. Ndërsa 46% e të anketuarve vlerësojnë se mund të shprehin lirshëm (plotësisht ose kryesisht) qëndrimet e tyre politike, 54% deklarojnë se kjo është e kufizuar ose e pamundur. Veçanërisht shqetësues është fakti se 17% e të anketuarve thonë se nuk mund të shprehen fare lirshëm. Ky tregues sugjeron se hapësira politike perceptohet si e pasigurt ose potencialisht e rrezikshme për shprehje publike.

Në veri të Kosovës, perceptimi është dukshëm më kufizues. Një e katërta e të anketuarve (25%) konsideron se nuk mund t'i shprehë fare lirshëm qëndrimet politike, ndërsa 32% kanë zgjedhur opsionin "kryesisht jo". Në total, një shumicë prej 57% në veri e përjeton hapësirën politike si të kufizuar ose të mbyllur. Kjo flet për një klimë të perceptuar të presionit politik, frikës nga pasojat, ose një vëzhgimi të fortë shoqëror brenda komunitetit. Përkundrazi, në komunat në jug të Ibrit perceptimi është më i balancuar. Edhe pse një pjesë e konsiderueshme e të anketuarve (42%) deklarojnë se liria e shprehjes nuk është e plotë ("kryesisht jo"), vetëm 9% thonë se nuk mund të shprehen fare lirshëm. Në të njëjtën kohë, një përqindje më e lartë e të anketuarve në jug (43%) konsiderojnë se mund të shprehin lirshëm qëndrimet e tyre ("kryesisht po"). Kjo sugjeron se klima politike në jug perceptohet si më pak represive, ose së paku më pak e bazuar në frikë të hapur.

Kur analizohen aktorët që perceptohen si faktorë kufizues (në nënmostrën e atyre që kanë deklaruar mungesë të lirisë së plotë), dallimet bëhen edhe më të theksuara. Në veri të Kosovës, përgjegjësia i atribuohet kryesisht aktorëve politikë dhe institucionalë. Një pjesë e konsiderueshme e të anketuarve përmendin drejtpërdrejt Albin Kurtin (22%), politikanët lokalë (21%), policinë ose strukturat e sigurisë (14%), si dhe institucionet në Prishtinë (12%). Ky model tregon se kufizimet e lirisë së shprehjes perceptohen si të strukturuar politikisht dhe të lidhura me qendra konkrete të pushtetit. Veriu karakterizohet nga një atribim i personalizuar dhe i qartë i përgjegjësive.

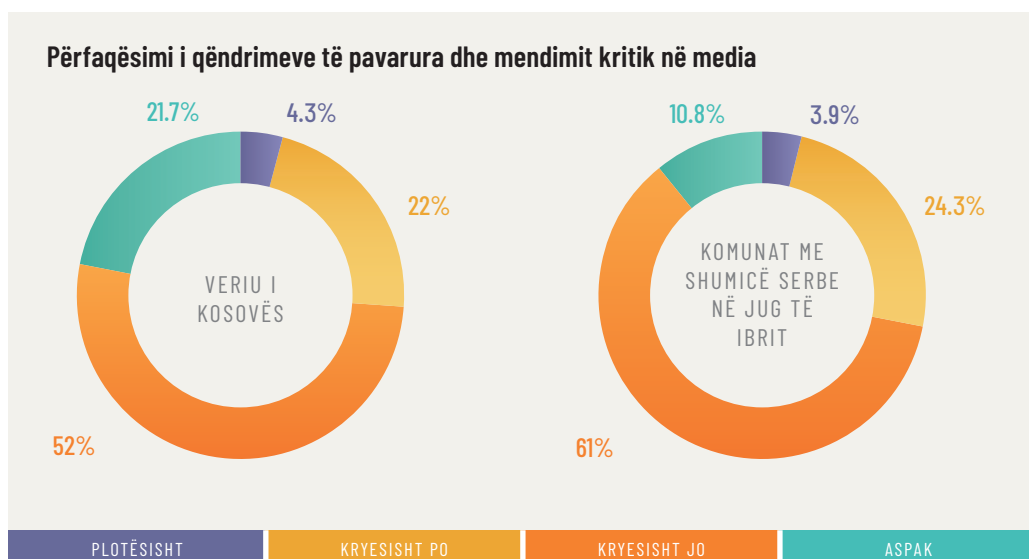
Në jug të Ibrit, situata paraqitet ndryshe. Treguesi më i spikatur është se 53% e të anketuarve në këtë rajon nuk dëshirojnë të identifikojnë askënd (“nuk e di / refuzoj të përgjigjem”). Ky rezultat mund të interpretohet në disa mënyra: ose ekziston një perceptim më i ulët për një aktor të qartë presioni, ose ka një nivel më të lartë kujdesi në emërtimin e përgjegjësve. Në këtë rajon, si faktor kufizues përmendet më shpesh Lista Serbe (15%) sesa institucionet e Kosovës, që tregojnë një strukturë të ndryshme të perceptimit të presionit politik, më shumë brenda komunitetit sesa nga jashtë. Së bashku, këto gjetje sugjerojnë ekzistencën e dy ambienteve të ndryshme politike. Veriu i Kosovës karakterizohet nga një perceptim më i theksuar i presionit politik dhe nga identifikimi i qartë i aktorëve politikë si burime të kufizimit. Ndërsa në jug të Ibrit, klima politike duket më pak drejtpërdrejt represive, por shoqërohet me një ambivalencë të theksuar dhe kujdes në identifikimin publik të përgjegjësve.

Nga një perspektivë më e gjerë, perceptimi i lirisë së shprehjes është një indikator kyç i sigurisë politike. Kur më shumë se gjysma e të anketuarve në një rajon vlerësojnë se nuk mund të shprehen lirshëm, kjo sinjalizon mangësi të besimit politik dhe një ndjenjë të mundshme sanksioni – qoftë formal, institucional apo shoqëror. Prandaj, këto të dhëna nuk flasin vetëm për lirinë e shprehjes, por edhe për shkallën e fragmentimit politik, mekanizmat e kontrollit të brendshëm dhe perceptimin e pushtetit brenda komunitetit serb në Kosovë.

Aktorët që perceptohen si kufizues të lirisë së shprehjes	Veriu i Kosovës	Komunitet me shumicë serbe në jug të Ibrit
Qeveria e Kosovës / autoritetet në Prishtinë	12.1%	0%
Politikanët lokalë / autoritetet lokale	20.6%	9.4%
Politikanët (në përgjithësi, të papërcaktuar)	12.1%	11.3%
Policia / institucionet e sigurisë (veçmas ose në kombinim)	14%	0%
Albin Kurti (i përmendur drejtpërdrejt)	21.6%	1.9%
Lista Serbe (aktorët politikë serbë)	3.7%	15.1%
Kontrolli mbi media / presioni publik	1.9%	0%
Shumë aktorë / “të gjithë” / “faktorë të shumtë”	2.8%	0%
Nuk e di / Refuzon të përgjigjet	5.6%	52.9%
Përgjigje të tjera të izoluara	5.6%	9.4%

Kapaciteti i mediave

Të dhënat tregojnë një mosbesim të theksuar në kapacitetin e mediave për të përfaqësuar qëndrime të pavarura dhe për të nxitur mendim kritik. Madje 72% e të anketuarve vlerësojnë se mediat kryesisht nuk ofrojnë (56%) ose aspak nuk ofrojnë (16%) mendime të pavarura, ndërsa vetëm 27% konsiderojnë se ato e bëjnë këtë (4% plotësisht, 23% kryesisht). Kjo pasqyron një perceptim mbizotërues të mbylljes mediatike, kontrollit politik dhe mungesës së pluralizmit.

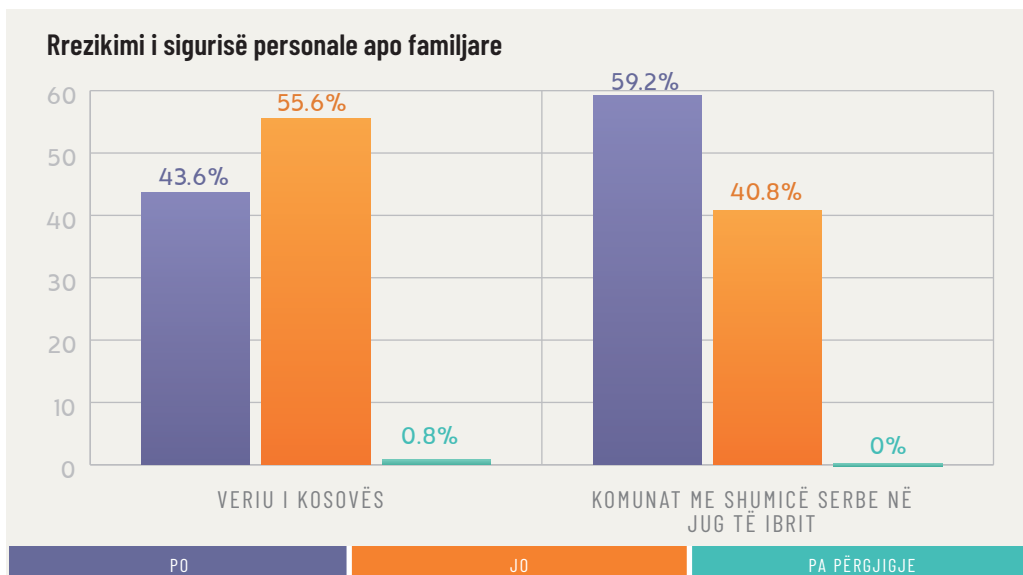

SIGURIA E QYTETARËVE

Ndjenja e pasigurisë personale

Të dhënat mbi perceptimin e sigurisë personale dhe familjare zbulojnë një nga dimensionet më serioze të pasigurisë brenda komunitetit serb në Kosovë. Fakti që më shumë se gjysma e të anketuarve (51.3%) deklarojnë se siguria e tyre personale ose familjare ka qenë e rrezikuar përbën një indikator shumë të fortë të pasigurisë subjektive.

Në komunat në jug të Ibrit, deri në 59% e të anketuarve deklarojnë se siguria e tyre personale apo familjare ka qenë e rrezikuar, ndërsa në veri kjo përqindje është rreth 44%. Pra, ndonëse veri shpesh perceptohet si hapësirë më e paqëndrueshme politikisht, ndjenja subjektive e pasigurisë është më e theksuar në jug të Ibrit. Kjo mund të reflektojë një strukturë të ndryshme të tensioneve të përditshme, një ndjenjë më të fortë të ekspozimit si pakicë, ose një perceptim më të dobët të mbrojtjes institucionale në komunitetet më të izoluara.

Kur analizohet se kush perceptohet si kërcënim (në nënmostrën e atyre që kanë raportuar rrezikim), pamja bëhet edhe më komplekse. Treguesi më i spikatur është se 72% e të anketuarve nuk kanë identifikuar një aktor konkret. Ky nivel i lartë i "pa përgjigje" mund të interpretohet në dy mënyra: si frikë për të emërtuar përgjegjësit, ose si një perceptim i shpërndarë i pasigurisë pa burim të identifikuar në mënyrë të qartë. Në të dy rastet, kjo flet një atmosferë shqetësimi real, por të paartikulluar qartë. Ndër ata që kanë identifikuar aktorë konkretë, më së shpeshti përmendet Policia e Kosovës (14%), e ndjekur nga shqiptarët si grup (7%), ndërsa aktorët kriminalë dhe strukturat politike përmenden shumë më rrallë. Ky model sugjeron se pasiguria perceptohet në një masë të konsiderueshme si institucionale ose e ngarkuar etnikisht, dhe më pak si rezultat i kriminalitetit klasik.

Aktorët që perceptohen si kërcënim për sigurinë personale apo familjare	Veriu i Kosovës	Komunat me shumicë serbe në jug të lbrit
Policia e Kosovës (veçmas ose në kombinim)	26.5%	0%
Shqiptarët (veçmas ose në kombinim)	14.2%	1.3%
Grupet kriminale	2.7%	1.3%
Autoritetet politike / Politikanët	4.4%	0%
Kërcënimet online / Rrjetet sociale	2.7%	0%
Refuzuan të përgjigjen / Nuk e di	5.3%	1.3%
Pa përgjigje	44.2%	96.1%

Dallimet rajonale në atribuimin e përgjegjesisë janë veçanërisht domethënëse. Në veri të Kosovës, perceptimi është dukshëm më i personalizuar dhe më konkret. Madje 27% e të anketuarve në këtë rajon identifikojnë Policinë e Kosovës si kërcënim, ndërsa 14% përmendin shqiptarët si grup. Gjithashtu, përmenden edhe autoritetet politike dhe strukturat e sigurisë. Kjo tregon se në veri ekzistojnë aktorë të identifikuar qartë që perceptohen si burime të pasigurisë, duke sugjeruar një perceptim të presionit institucional ose politik. Përkundrazi, në jug të lbrit, deri në 96% e të anketuarve në këtë nënmostër nuk kanë identifikuar asnjë aktor konkret. Kjo mund të reflektojë një nivel më të lartë kujdesi në emërtimin publik të përgjegjësve, por edhe një ndjenjë se pasiguria është më shumë sistemore, ambientale dhe difuze, pa një burim të qartë dhe të identifikueshëm.

	2025	2024	2023	2022	2021
Po, ka qenë e rrezikuar	51.3%	18.1%	61.4%	16.4%	18.3%
Jo, nuk ka qenë	48.3%	81.3%	38.6%	83.6%	81.7%
Pa përgjigje	0.4%	0.6%	0%	0%	0%

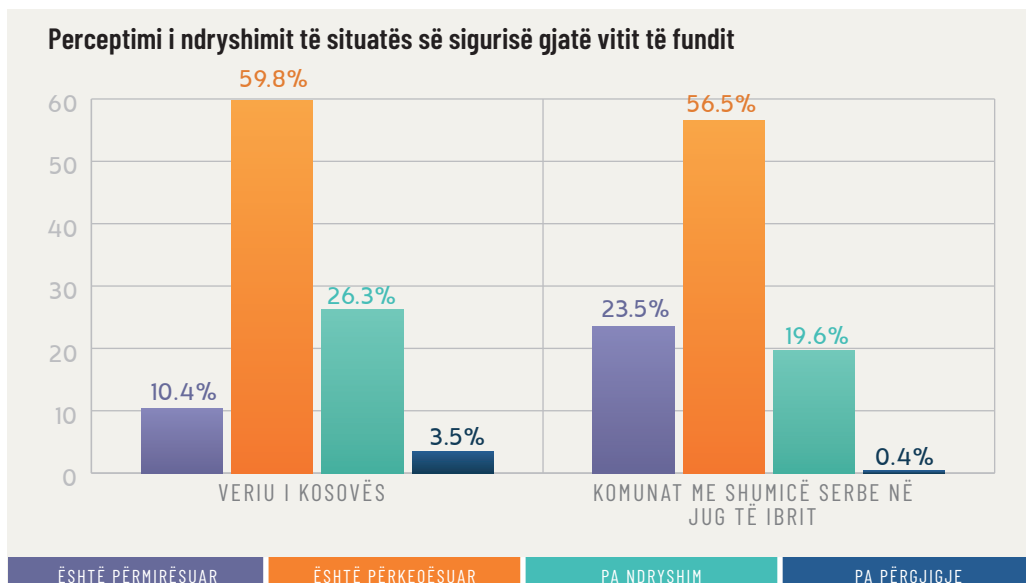
Perceptimi i rrezikimit të sigurisë te serbët e Kosovës gjatë pesë viteve të fundit shfaq luhatje të theksuara, me rritje dramatike në periudha të caktuara. Në vitin 2023, përqindja më e lartë e të anketuarve, deri në 61.4%, kanë konsideruar se siguria e tyre ka qenë e rrezikuar, duke shënuar nivelin më të lartë në pesë vitet e fundit. Kjo periudhë është karakterizuar nga tensione të larta politike dhe të sigurisë, të cilat kanë ndikuar drejtpërdrejt në rritjen e ndjenjës së pasigurisë. Në vitin 2025, kjo përqindje bie në 51.3%, që megjithëse mbetet e lartë, është më e ulët krahasuar me kulmin e vitit 2023. Në vitin 2024, vetëm 18.1% e të anketuarve kanë deklaruar se siguria e tyre ka qenë e rrezikuar, duke shënuar një rënie të ndjeshme krahasuar me vitin paraprak. Nivele të ngjashme të ulëta shqetësimi janë evidentuar edhe në vitin 2022 (16.4%) dhe 2021 (18.3%).

Kjo rritje e menjëhershme e shqetësimit në vitin 2023, e ndjekur nga rënia në vitin 2024, tregon se ngjarjet specifike dhe periudhat e tensioneve politike dhe të sigurisë kanë pasur ndikim domethënës në perceptimin e sigurisë brenda komunitetit serb në Kosovë.

Ndryshimet në situatën e sigurisë

Perceptimi mbi ndryshimin e situatës së sigurisë gjatë vitit të fundit e konfirmon më tej ndjenjën e theksuar të pasigurisë në mesin e komunitetit serb në Kosovë. Në nivel të mostrës si tërësi, pothuajse gjashtë në dhjetë të anketuar (58%) vlerësojnë se situata e sigurisë është përkeqësuar, ndërsa vetëm 17% konsiderojnë se ka pasur përmirësim. Një e katërta e të anketuarve (24%) nuk vërejnë ndonjë ndryshim domethënës. Kjo shpërndarje tregon qartë se narrativi mbizotërues nuk është ngecja, por perceptimi i një përkeqësimi të vazhdueshëm.

Dallimet rajonale janë të pranishme, por nuk e ndryshojnë trendin bazë. Në veri të Kosovës, rreth 60% e të anketuarve konsiderojnë se situata është përkeqësuar, ndërsa në komunat në jug të Ibrit kjo përqindje është rreth 57%. Pra, në të dy rajonet mbizotëron perceptimi i një trendi negativ, gjë që flet për një ndjenjë të përhapur destabilizimi. Megjithatë, dallimi bëhet më i dukshëm kur bëhet fjalë për perceptimin e përmirësimit. Në jug të Ibrit, 23% e të anketuarve deklarojnë se siguria është përmirësuar, ndërsa në veri kjo përqindje është vetëm 10%. Kjo sugjeron se, ndonëse mbizotëron ndjenja e përkeqësimit, në jug të Ibrit ekziston një hapësirë disi më e madhe për interpretimin e ndryshimeve pozitive, ose së paku për një stabilizim relativ. Në veri, përkundrazi, optimizmi është dukshëm më pak i pranishëm.

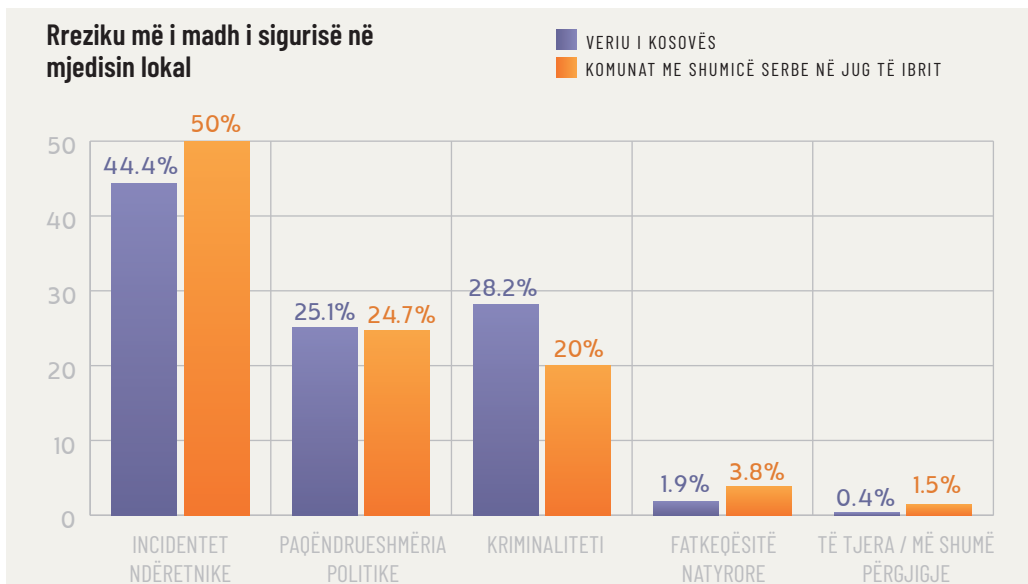
Intervistat e strukturuarat i konfirmojnë këto gjetje. Miloš Subotić, jurist nga Mitrovica e Veriut, thekson se viti 2025, së bashku me vitin 2023, ka shënuar një rritje të ndjeshme të ndjenjës së rrezikimit të sigurisë te serbët në Kosovë. Ai shton se “nën petkun e zbatimit të sundimit të ligjit, vazhdimisht ushtrohet presion ndaj komunitetit serb”, duke ndarë edhe përvojën e tij personale: “Për më tepër, policia dhe gjyqësori janë të motivuar në bazë etnike dhe veprojnë në dëm të serbëve, gjë që e kam përjetuar personalisht: për një veprim proteste është iniciuar procedurë e kundërvajtjes ndaj meje, procedura e shkallës së parë është nisur dhe përfunduar brenda 28 ditësh, ndërsa në rastin ku unë jam palë e dëmtuar për shkak të përdorimit të tepruar të forcës, për një vit e gjysmë nuk është mbajtur asnjë seancë e vetme.”

Sanja Vuković, arsimtare e mësimi klasor nga Klllokoti në Anamoravën e Kosovës, thekson se ndjenja e përgjithshme e sigurisë te serbët në Kosovë është përkeqësuar ndjeshëm, edhe pse, sipas saj, “nuk ka rrezik konkret dhe të drejtpërdrejtë”. “Ndërsa ndjenja e përgjithshme e sigurisë është dukshëm më e ulët krahasuar me vitet e mëparshme”, thekson ajo, duke shtuar se arsyt lidhen kryesisht me ndryshimet në sjelljen e policisë. “Arsyet për këtë ndjenjë lidhen para së gjithash me ndryshimin e sjelljes së policisë, me numrin e madh të policëve të rinj që nuk janë mjaftueshëm të trajnuar për punë me qytetarët, nuk kanë kulturë komunikimi me qytetarët, dhe sidomos tregohen të vrazhdë në trajtimin e joshqiptarëve”, thekson Vuković. Miloš Vukadinović, themelues i OJQ-së Instituti për Zhvillimin e Shoqërisë Civile “Innovate” nga Leposaviqi, thekson se, në përgjithësi, në mesin e serbëve të Kosovës, po krijohet një ndjenjë e mungesës së drejtësisë. Ai ndan një shembull personal: “Në fshatin tim ka pasur dy raste të thyerjes së shtëpive të braktisura dhe për këtë arsye, pavarësisht pranisë së policisë, nuk ndihemi mjaftueshëm të sigurt.” Sipas tij, arsyeja kryesore për këtë gjendje lidhet me sjelljen e policisë, e cila, siç pohon ai, “nuk vepron në mënyrë profesionale dhe nuk sillet në përputhje me kompetencat e saj”. Në bazë të rrjedhës së ngjarjeve, ai shpreh madje edhe dyshime se pjesëtarë të policisë mund të kenë qenë të përfshirë në këto veprime.

Rreziku më i madh i sigurisë

Të dhënat mbi rrezikun më të madh të sigurisë në mjedisin lokal tregojnë qartë se siguria perceptohet kryesisht përmes prizmit të marrëdhënieve ndëretnike. Në nivel të mostrës si tërësi, incidentet ndëretnike mbizotërojnë si shqetësimi kryesor, të përmendura nga 245 të anketuar, përkatësisht pothuajse gjysma e mostrës. Këto incidente janë edhe më të theksuara në jug të Ibrit (50%) sesa në veri (44%). Megjithëse të dyja përqindjet janë të larta, fakti që gjysma e të anketuarve në jug e identifikojnë këtë kategori si rrezikun kryesor tregon një ndjenjë të fortë të cenueshmërisë si pakicë dhe ndjeshmëri ndaj tensioneve ndëretnike në këto zona.

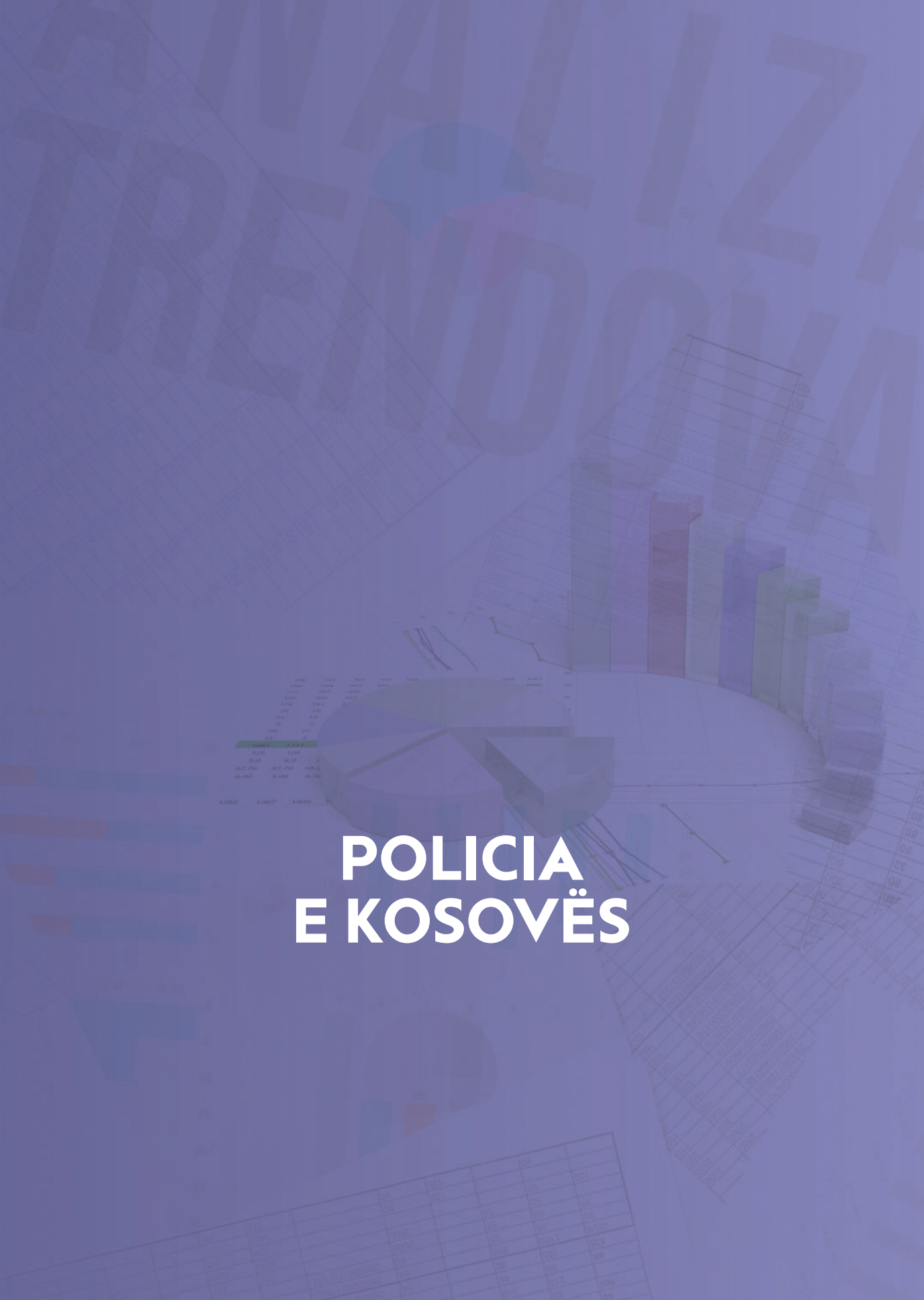
Paqëndrueshmëria politike renditet e dyta dhe është pothuajse njësoj e pranishme në të dy rajonet (rreth 25%). Kjo sugjeron se dinamika politike, krizat institucionale dhe tensionet ndërinstucionale përbëjnë një burim strukturor pasigurie që është i përbashkët si për veriun ashtu edhe për jugun. Kriminaliteti renditet i treti për nga frekuenca, por me një dallim të dukshëm: 28% në veri kundrejt 20% në jug të Ibrit. Kjo potencialisht tregon se ekziston një perceptim më i fortë rreth sfidave të përditshme të sigurisë ose pranisë së strukturave joformale në veri. Megjithatë, edhe në këtë rast, kriminaliteti mbetet faktor dytësor krahasuar me faktorët ndëretnikë dhe politikë.

Për sa i përket përfaqësuesve të spikatur të komunitetit serb, Miloš Subotić shpreh shqetësim të ngjashëm me atë të bashkëqytetarëve të tij, duke theksuar se "presioni ndaj komunitetit serb është në rritje, pasi në nivelet më të larta ndodh dehumanizimi i serbëve, dhe është vetëm çështje kohe kur dikush mund të vendosë të sulmojë serbët si formë hakmarrjeje. Organizohen ekspozita për viktimat shqiptare, vendosen monumente, shpërndahen lajme të rreme për rrezikimin e shqiptarëve... Kështu që, shumë lehtë mund të ndodhë një valë e re dhune si ajo e marsit."

Sanja Vuković thekson se në Kllokot, frika është kryesisht e shkaktuar nga “vendimet politike” që ndikojnë drejtpërdrejt në jetën e përditshme. Për Miloš Vukadinović nga Leposaviqi, “gjithçka buron nga politika në nivelet më të larta”.

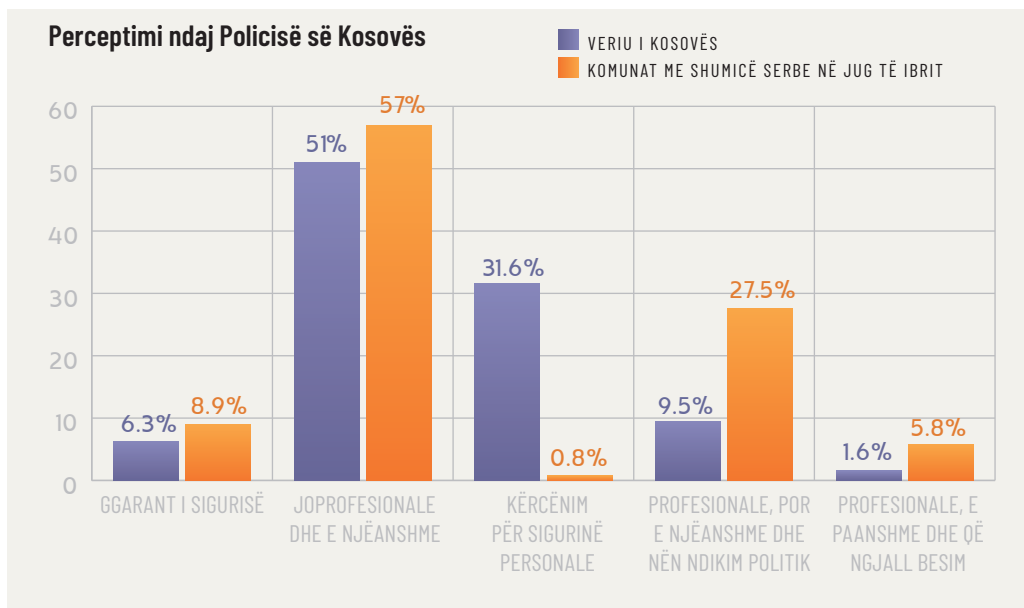
Ai veçon deklaratat e përfaqësuesve politikë në Prishtinë si faktorë kyç në përshkallëzimin e tensioneve. Si shembull, ai përmend deklaratën e kryeministrit Albin Kurti se nga Mitrovica janë dëbuar 11,000 shqiptarë, duke shtuar se deklarata të tilla “çojnë drejt incidenteve ndëretnike”. Ai gjithashtu thekson se, megjithëse bëhet fjalë për deklarata nga Prishtina, gjatë pesë viteve të qeverisjes së Vetëvendosjes dhe që nga shpallja e pavarësisë, nuk ka pasur deklarata nga politikanë shqiptarë në lidhje me dëbimin e mbi 200,000 serbëve nga Kosova. Goran Avramović, kryeredaktor përgjegjës i Radio Kim nga Çagllavica/Graçanica, vë në dukje forma specifike të konflikteve ndëretnike me dimension institucional, të cilat, sipas tij, e përkeqësojnë më tej situatën për serbët në Kosovë. Sipas tij, veçanërisht shqetësuese janë “situatat kur Policia e Kosovës merr urdhra për të arrestuar për shkak të veshjes që një ‘ministër i padukshëm i modës’ e konsideron të papërshtatshme (bluza me motive të ndryshme, ndonjëherë edhe fetare), për këngët që individët i këndojnë (Gazimestan 2025), apo për simbolet që i shfaqin, planifikojnë t’i shfaqin ose thjesht t’i mbajnë në shtëpitë e tyre.”

POLICIA E KOSOVËS

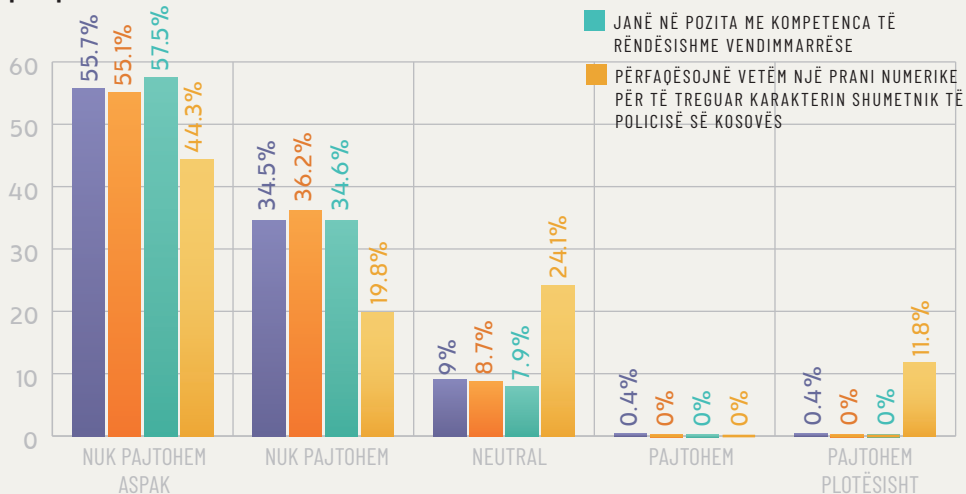
Perceptimi ndaj Policisë së Kosovës është dukshëm negativ dhe flet për një krizë të thellë besimi ndaj kësaj institucioni brenda komunitetit serb. Në nivel të mostrës si tërësi, mbizotërojnë vlerësimet që e përshkruajnë policinë si joprofesionale, të njëanshme ose të instrumentalizuar politikisht. Rreth 29% e të anketuarve vlerësojnë se policia është “joprofesionale dhe e njëanshme”, 24% të tjerë se është “joprofesionale dhe politikisht e njëanshme”, ndërsa 19% e përshkruajnë si “profesionale, por të njëanshme dhe nën ndikim politik”. Nëse këto kategori merren së bashku, rezulton se mbi 70% e të anketuarve e perceptojnë policinë si institucion të komprometuar nga njëanshmëria ose ndikimi politik.

Veçanërisht shqetësues është fakti se 16% e të anketuarve e sheh policinë drejtpërdrejt si kërcënim për sigurinë personale. Përkundrazi, vlerësimet pozitive janë margjinale: vetëm rreth 8% e konsiderojnë policinë si garant të sigurisë, ndërsa rreth 4% e përshkruajnë si institucion profesional, të paanshëm dhe që ngjall besim. Kjo do të thotë se vetëm rreth 12% e të anketuarve shprehin besim të qartë ndaj policisë.

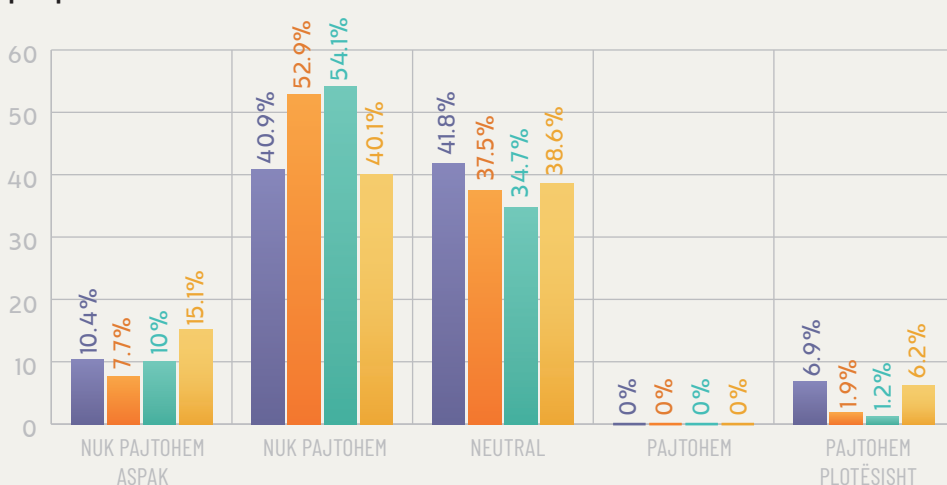
Në të dy rajonet, shumica e të anketuarve e përshkruajnë policinë si “joprofesionale dhe të njëanshme” (51% në veri dhe 57% në jug të lbrit), duke treguar një mosbesim të përhapur gjerësisht. Megjithatë, dallimet shfaqen në intensitetin e perceptimit negativ. Në veri të Kosovës, deri në 32% e të anketuarve e perceptojnë policinë si kërcënim të drejtpërdrejtë për sigurinë personale, ndërsa në jug kjo përqindje është pothuajse e papërfillshme (rreth 1%). Kjo sugjeron një perceptim shumë më të fortë të një raporti konfliktual ndërmjet komunitetit dhe strukturave policore në veri, ku ndërhyrjet e sigurisë ka të ngjarë të perceptohen si të motivuara politikisht ose si represive.

Perceptimi ndaj Policisë së Kosovës nga perspektiva e komunitetit serb

KOMUNAT ME SHUMICË SERBE NË JUG TË IBRIT

Perceptimi ndaj Policisë së Kosovës nga perspektiva e komunitetit serb

Perceptimi ndaj Policisë së Kosovës nga komuniteti serb tregon një mosbesim të thellë dhe të rrënjosur, veçanërisht për sa i përket përfshirjes reale dhe ndikimit të zyrtarëve policorë serbë brenda institucionit. Në nivel të mostrës si tërësi, shumica e të anketuarve i refuzojnë pretendimet që sugjerojnë integrim substancial dhe profesionalizëm. Rreth 71% e të anketuarve (33% "aspak" + 38% "kryesisht") nuk pajtohen me pohimin se numri i policëve serbë pasqyron strukturën etnike të komunave, ndërsa vetëm 4% pajtohen plotësisht. Në mënyrë të ngjashme, 76% e të anketuarve vlerësojnë se zyrtarët policorë nuk e kryejnë punën e tyre mirë dhe plotësisht (31% nuk pajtohen aspak + 45% nuk pajtohen). Pothuajse i njëjti nivel (78%) refuzon pohimin se serbët në polici mbajnë pozita me kompetenca të rëndësishme vendimmarrëse.

Veçanërisht indikative është përgjigjja ndaj pohimit se policët serbë përfaqësojnë “vetëm një prani numerike për të demonstruar karakterin shumetnik” të Policisë së Kosovës. Këtu pamja përmbysset: 29% pajtohen plotësisht me këtë pohim, ndërsa 32% mbeten neutralë, dhe vetëm 9% e refuzojnë plotësisht. Kjo sugjeron një bindje të përhapur se pjesëmarrja e serbëve në polici është më shumë simbolike sesa thelbësore.

Në jug të Ibrit, qëndrimet janë disi më të nuancuara, por gjithsesi mbizotërues mbetet skepticizmi. Shumica e të anketuarve shprehën “nuk pajtohem” (dhe jo “nuk pajtohem aspak”) lidhur me profesionalizmin dhe fuqinë vendimmarrëse, gjë që sugjeron një qëndrim më të butë, por ende kritik. Përqindja e atyre që pajtohen plotësisht se prania e serbëve në polici është vetëm simbolike (15%) është më e ulët se në veri (44%). Në tërësi, të dhënat tregojnë se komuniteti serb nuk e percepton Policinë e Kosovës si një institucion ku zyrtarët serbë gëzojnë fuqi reale, të garantuar në nivel institucional dhe operativ.

Për sa i përket gjetjeve nga intervistat, Miloš Subotić shpreh qëndrimin se Policia e Kosovës në veri funksionon si një lloj administrate koloniale, gjë që, sipas tij, shumë serbë në veri e kanë përjetuar drejtpërdrejt. Sipas tij, “asnjë rast i iniciuar para Inspektoratit Policor të Kosovës (IPK) kundër policëve në veri të Kosovës nuk ka marrë epilog gjyqësor”. Kjo, sipas tij, krijon një mosbesim të thellë, pasi perceptohet se policia vepron në favor të një komuniteti dhe në dëm të tjetrit. Goran Avramović, kryeredaktor përgjegjës i Radio Kim, thekson se Policia e Kosovës është shndërruar në një faktor kërcënimi për sigurinë e serbëve, veçanërisht në veri të Kosovës. Ai vëren se policia në veri vepron si “administratë koloniale”, ku është i pranishëm një përdorim më i madh i forcës dhe ku policët sillen sikur nuk mbajnë përgjegjësi për veprimet e tyre. Sipas tij, policia, ashtu si edhe shumë institucione të tjera në Kosovë, shfaq njëanshmëri etnike, duke favorizuar një komunitet në dëm të tjetrit. Darko Dimitrijević, redaktor i Radio Goraždevac, vlerëson se përvojat me Policinë e Kosovës ndryshojnë ndjeshëm ndërmjet veriut dhe jugut të Kosovës. Në veri, sipas tij, policia është e pranishme në masë të madhe, me një angazhim të shtuar të njësisve speciale dhe përdorim më të shpeshtë të forcës, ndërsa në jug situata është dukshëm më e qetë. Ai thekson se në veri, pjesa më e madhe e policëve nuk vijnë nga komuniteti lokal, gjë që krijon ndjenjë paretie te qytetarët, ndërsa në jug, ku policët janë kryesisht nga komuniteti lokal, marrëdhëniet janë dukshëm më të mira.

The background features a complex arrangement of semi-transparent business data visualizations. At the top, the words 'ANALIZA' and 'TRENDOVA' are written in large, light-colored, sans-serif font. Below this, there are several overlapping charts: a 3D bar chart with five bars in shades of green, purple, blue, and yellow; a 3D pie chart with several slices; and various data tables with columns and rows of numbers. The overall aesthetic is professional and analytical, with a consistent blue color palette.

KISHA ORTODOKSE SERBE

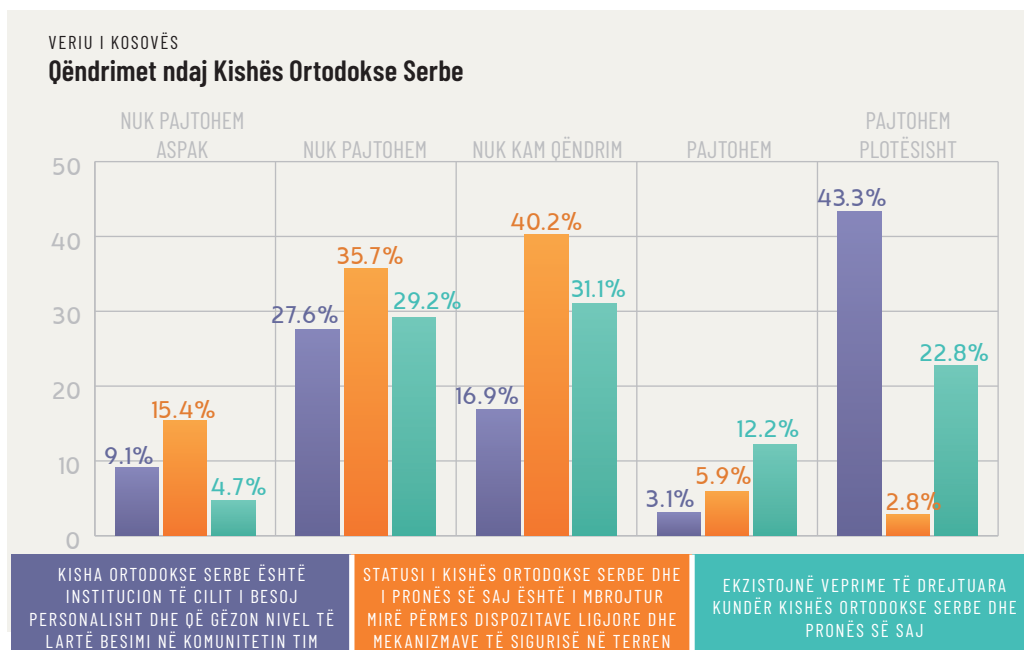

Qëndrimet ndaj Kishës Ortodokse Serbe (KOS) pasqyrojnë një raport kompleks ndërmjet besimit, perceptimit të mbrojtjes institucionale dhe ndjenjës së rrezikimit, duke reflektuar njëkohësisht dinamikat më të gjera politike dhe identitare brenda komunitetit serb në Kosovë.

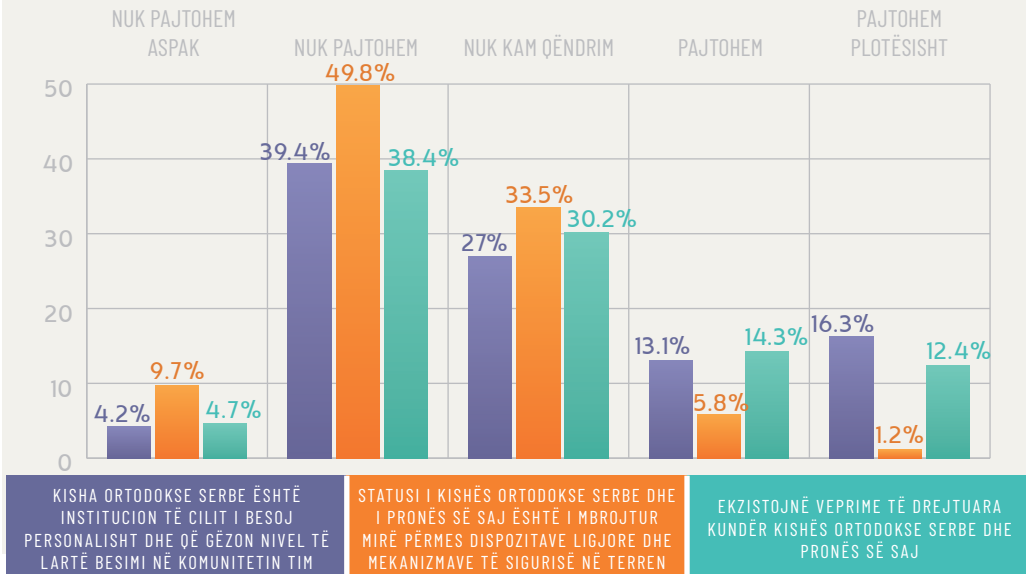
Në nivel të përgjithshëm, KOS mbetet një institucion i rëndësishëm. Megjithatë 30% e të anketuarve deklarojnë që "pajtohen plotësisht" se KOS gëzon besimin e tyre personal dhe të komunitetit, 8% të tjerë deklarojnë që "pajtohen", çka do të thotë se gjithsej 38% shprehin besim të drejtpërdrejtë. Megjithatë, në të njëjtën kohë, 40% e të anketuarve (7% plotësisht + 33% kryesisht) e kundërshtojnë këtë pohim, ndërsa 22% mbeten neutralë. Kjo tregon se, ndonëse KOS mbetet një simbol i rëndësishëm identitar, ajo nuk përfaqëson një institucion që gëzon besim universal dhe të pakontestueshëm – besimi është i konsiderueshëm, por jo mbizotërues.

Për sa i përket mbrojtjes së statusit dhe pronës së KOS, mbizotëron skepticizmi. Madje 55% e të anketuarve konsiderojnë se statusi dhe prona e KOS nuk janë të mbrojtura në mënyrë adekuate nga mekanizmat ligjorë dhe të sigurisë, ndërsa vetëm 8% pajtohen me pohimin se ato janë të mbrojtura mirë. Përqindja e lartë e përgjigjeve neutrale (37%) tregon më tej pasiguri ose mungesë bindjeje të qartë në garantitë institucionale. Kjo gjetje sugjeron një perceptim të cënueshmërisë së pronës dhe pozitës institucionale të KOS.

Pretendimi i tretë – se ekzistojnë veprime të drejtuara kundër KOS dhe pronës së saj – pasqyron një perceptim të theksuar të kërcënimit. Në total, 30% e të anketuarve pajtohen ose pajtohen plotësisht me këtë pohim, ndërsa 39% e kundërshtojnë dhe 31% mbeten neutralë. Edhe pse nuk ekziston një shumicë absolute që e konfirmon ekzistencën e veprimeve të tilla, një pjesë e konsiderueshme e popullsisë e percepton KOS si institucion potencialisht të rrezikuar.

Qëndrimet ndaj Kishës Ortodokse Serbe

Në tërësi, Kisha Ortodokse Serbe mbetet një institucion me peshë të fortë simbolike, veçanërisht në veri, por njëkohësisht ekziston një perceptim i përhapur për cenueshmërinë e saj institucionale. Besimi në kishën si autoritet moral dhe identitar nuk shoqërohet me besim në mbrojtjen e saj juridike dhe të sigurisë. Kjo ndërthurje, rëndësia identitare e lartë dhe perceptimi i rrezikimit, e përforcon më tej narrativën e pasigurisë kolektive dhe ndjenjës së mungesës së mbrojtjes institucionale brenda komunitetit serb në Kosovë.

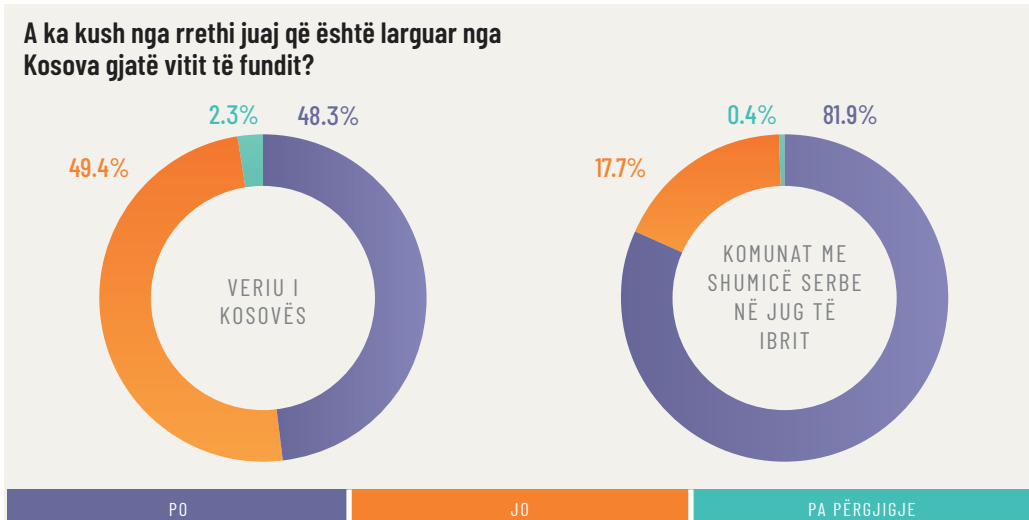

TENDENȚA E MIGRIMIT

Largimi nga Kosova

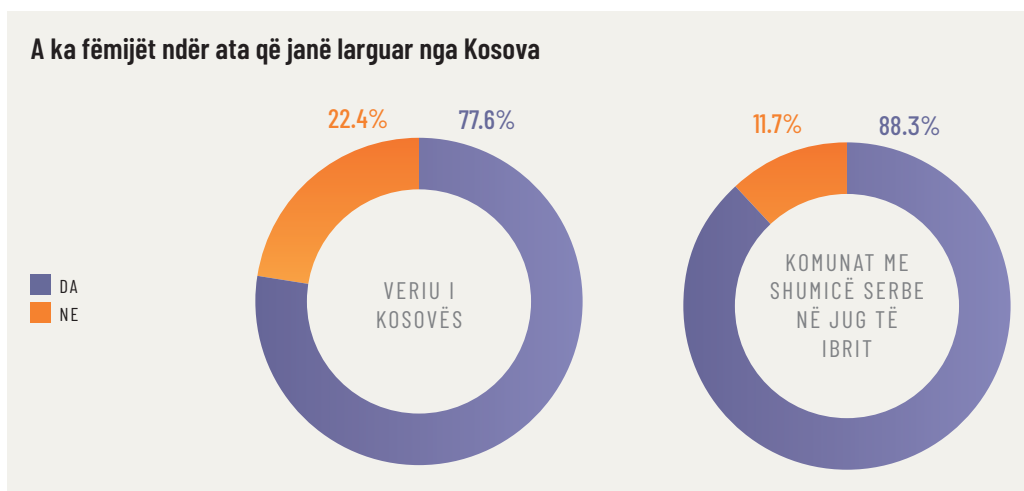
Të dhënat mbi largimin e personave nga rrethi i afërt i të anketuarve flasin për një proces të fortë dhe të rrënjosur migrimi brenda komunitetit serb në Kosovë. Fakti që 65% e të anketuarve deklarojnë se dikush nga rrethi i tyre i afërt është larguar nga Kosova gjatë vitit të fundit tregon se migrimi nuk është dukuri marginale, por një përvojë e përhapur gjerësisht që po formëson realitetin e përditshëm shoqëror.

Dallimet rajonale janë veçanërisht të theksuara. Ndërsa në veri të Kosovës 48% e të anketuarve deklarojnë se dikush nga rrethi i tyre është larguar, në komunat në jug të Ibrit kjo përqindje arrin në pothuajse 82%. Kjo nënkupton se në zonat jugore largimi është pothuajse një përvojë universale. Ky hendek sugjeron një presion shumë më të madh demografik dhe ekzistencial në jug të Ibrit, ku ndjenja e cënueshmërisë si pakicë, pasiguria institucionale dhe pasiguria afatgjatë janë mbase më të theksuara. Veriu, përkundrazi, pavarësisht tensioneve politike, shfaq një nivel relativisht më të lartë stabiliteti krahasuar me komunitetet më të shpërndara në jug.

Destinacionet e atyre që janë larguar	Veriu i Kosovës	Komunat me shumicë serbe në jug të Ibrit
Serbia	35.2%	18.9%
Vendet e jashtme	4%	2.3%
Beogradi	0.8%	4.2%
Serbia qendrore	1.6%	1.4%
Serbia dhe vendet e jashtme	0.8%	1.4%
Lokacione të tjera	8%	0.9%
Nuk e di	3.2%	5.6%
Nuk e di	46.4%	65.3%

Për sa i përket destinacioneve, Serbia shfaqet si destinacioni mbizotërues. Pjesa më e madhe e atyre që kanë dhënë përgjigje konkrete përmendin pikërisht Serbinë, përfshirë Beogradin dhe qytete të tjera të Serbisë qendrore. Migrimi drejt vendeve të jashtme ekziston, por është dukshëm më pak i përhapur. Ky model tregon se migrimi nuk është kryesisht emigrim ekonomik global, por një rilokim brenda hapësirës kombëtare dhe identitare. Serbia funksionon si një pikë gravitimi, si në aspektin e sigurisë ashtu edhe në atë simbolik, një hapësirë ku pritet një nivel më i lartë sigurie institucionale dhe stabiliteti afatgjatë.

Një nga gjetjet më domethënëse lidhet me faktin se ndër ata që janë larguar, deri në 84% përfshijnë familje me fëmijë. Kjo tregon se nuk bëhet fjalë kryesisht për largime të përkohshme individuale, por për zhvendosje të përhershme të tërë familjeve. Në aspekt rajonal, ky model është edhe më i theksuar në jug të Ibrit, ku 88% e largimeve përfshijnë fëmijë, ndërsa në veri kjo përqindje është 78%. Një strukturë e tillë migrimi ka pasoja të thella demografike, pasi nënkupton ndërprerjen e vazhdimësisë ndër breza, dobësimin e komuniteteve lokale dhe uljen afatgjatë të potencialit demografik.

Në kontekstin e gjetjeve të mëparshme mbi përkeqësimin e situatës së sigurisë, perceptimin e incidenteve ndëretnike si rreziku më i madh dhe mosbesimin e thellë ndaj institucioneve, këto të dhëna mbi largimin marrin një dimension shtesë. Migrimi mund të interpretohet si një strategji racionale ballafaqimi me një paqëndrueshmëri të perceptuar afatgjatë. Kur familjet me fëmijë vendosin të largohen, kjo tregon një vlerësim se perspektiva e qëndrimit nuk është mjaftueshëm e sigurt apo e qëndrueshme.

Nga analiza dalin disa arsye kyç për largimin e serbëve nga Kosova, të artikuluar përmes deklaratave të bashkëbiseduesve. Miloš Subotić, jurist nga Mitrovica e Veriut, konsideron se arsyeja kryesore e migrimit masiv është një proces që ai e përshkruan si spastrim etnik i zbatuar përmes masave ligjore të Qeverisë së Kosovës nën petkun e sundimit të ligjit. Sipas tij, shumë familje nuk arrijnë të sigurojnë dokumentet e nevojshme, ndërsa shumë biznese mbyllen për shkak të

kushteve të pafavorshme të funksionimit. Ai thekson se pasiguria juridike, e nxitur nga policia dhe gjyqësori, përbën sfidë serioze, duke e bërë jetën në Kosovë gjithnjë e më pak të qëndrueshme për serbët dhe duke sjellë rritje në numrin e atyre që vendosin të largohen.

Sanja Vuković, arsimtare nga Kllokoti, si arsye kryesore për largimin identifikon pasigurinë institucionale dhe situatën ekonomike. Sipas saj, “qeverisja e papërgjegjshme”, “krizat e krijuara artificialisht”, si dhe pasiguria lidhur me sistemin arsimor dhe shëndetësor, papunësia dhe paqëndrueshmëria e përgjithshme politike nxisin shumë njerëz që të vendosin të largohen. Ajo thekson se, veçanërisht në jug, largimi lidhet ngushtë me pamundësinë për të përmbushur nevojat bazë për jetesë dhe mungesën e mundësive për punësim.

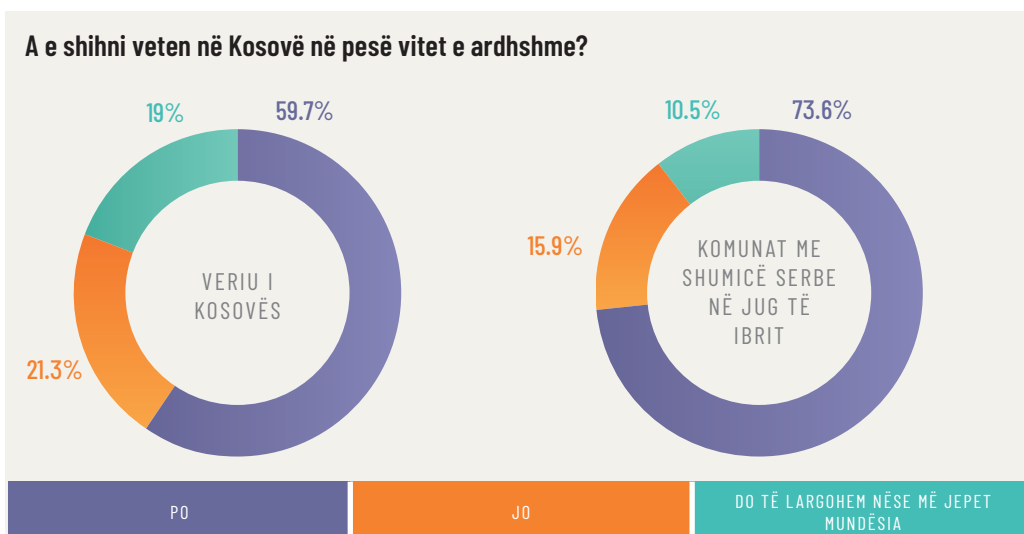
Darko Dimitrijević, kryeredaktor i Radio Gorazdevac, thekson se në mjedisin e tij largimi është më i kufizuar, por arsyet janë kryesisht ekonomike. Sipas tij, serbët shpërngulen kryesisht në Serbi, disa për shkak të mundësive më të mira për punë, ndërsa të tjerë për shkak të kushteve të vështira të jetesës, papunësisë dhe pagave të ulëta. Ndonëse në mjedisin e tij ende ka familje që kanë mbetur, ai vlerëson se problemet sistemore dhe situata e dobët në arsim dhe shëndetësi ndikojnë që të rinjtë të vendosin të largohen. Miloš Vukadinović paralajmëron për një trend negativ të fëmijët, veçanërisht në klasat e larta të arsimit fillor, të cilët dëshirojnë të vazhdojnë shkollimin e mesëm në Serbi. Ai thekson: “Nuk bëhet më fjalë për arsye të veçanta – për shembull arsye që lidhen me mësimin apo faktorë të tjerë. Më parë, për shkak të pasigurisë ose shqetësimeve, prindërit ndikonin të fëmijët që t’i regjistronin në shkollë në Serbi, por tani mendoj se tashmë është krijuar një trend i tillë të vetë fëmijët, ku ata u kërkojnë prindërve të shkojnë në shkollë të mesme në Serbi”, përfundon ai.

	2025	2024	2023	2022	2021
Po	65.2%	66%	83.8%	78.7%	69.8%
Jo	33.5%	34%	16.2%	21.3%	30.2%
Pa përgjigje	1.3%	-	-	-	-

Gjatë pesë viteve të fundit, numri i atyre që janë larguar nga Kosova nga komuniteti serb tregon një rënie, por nivelet e migrimit mbeten ende të larta. Në vitin 2025, 65% e të anketuarve kanë deklaruar se dikush nga rrethi i tyre është larguar nga Kosova, që paraqet një rënie të lehtë krahasuar me vitin 2024 (66%). Në vitin 2023, përqindja e atyre që janë larguar ka qenë më e larta (83.8%), ndërsa në vitin 2022 ka arritur në 78.7%. Kjo rënie gjatë dy viteve të fundit mund të tregojë një ngadalësim të ritmit të migrimit, por numri i atyre që largohen mbetet i lartë, duke reflektuar një proces të vazhdueshëm të tkurrjes së komunitetit serb në Kosovë.

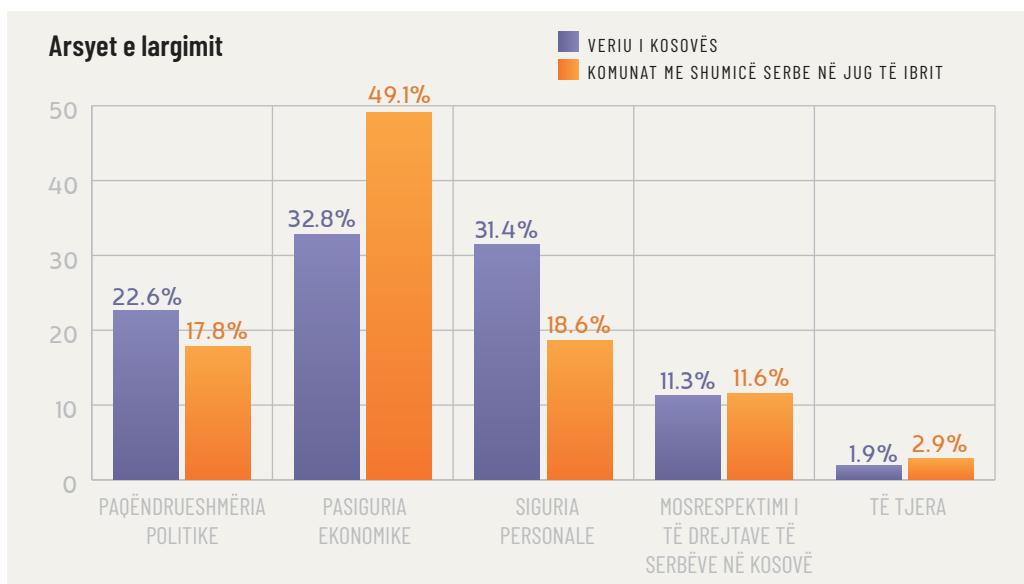
Ku e shohin veten pas pesë vitesh

Të dhënat mbi atë nëse të anketuarit e shohin veten në Kosovë në pesë vitet e ardhshme zbulojnë një raport kompleks ndërmjet qëndrimit, qëllimeve latente për migrim dhe pasigurisë strukturore. Në shikim të parë, përgjigjja mbizotëruese është "po" – 67% e të anketuarve deklarojnë se e shohin veten në Kosovë në periudhën e ardhshme pesëvjeçare. Megjithatë, pothuajse një e treta e popullsisë shpreh një qëllim të qartë ose potencial për largim: 19% deklarojnë se nuk e shohin veten në Kosovë, ndërsa edhe 15% të tjerë thonë se do të largoheshin nëse do t'u jepej mundësia. Me fjalë të tjera, ndonëse shumica formalisht planifikon të qëndrojë, një pjesë e konsiderueshme e komunitetit mban të hapur opsionin e largimit, gjë që flet për një stabilitet të brishtë dhe të kushtëzuar.

Në komunat në jug të Ibrit, rreth 74% e të anketuarve e shohin veten në Kosovë në pesë vitet e ardhshme, ndërsa në veri kjo përqindje është rreth 60%. Veriu shfaq një ambivalencë më të theksuar: 19% deklarojnë se do të largoheshin nëse do t'u jepej mundësia, krahasuar me rreth 11% në jug të Ibrit, ndërsa 21% në veri nuk e shohin fare të ardhmen e tyre në Kosovë (kundrejt rreth 16% në jug). Ky model sugjeron se veriu, pavarësisht një kohezioni më i madh institucional dhe territorial, perceptohet si më i ngarkuar politikisht dhe në aspektin e sigurisë për sa i përket perspektivës afatgjatë.

Kur analizohen arsyet e largimit, mbizotëron dimensionin ekonomik. Rreth 43% e të anketuarve që e konsiderojnë largimin e përmendin pasigurinë ekonomike si arsye kryesore. Kjo gjetje tregon se çështjet ekzistenciale, si punësimi, të ardhurat dhe perspektiva e zhvillimit, përbëjnë shtytësin kryesor të qëllimeve për migrim. Megjithatë, faktori ekonomik nuk qëndron i izoluar. Siguria personale (24%) dhe paqëndrueshmëria politike (20%) së bashku përbëjnë pothuajse gjysmën e të gjitha arsyeve, ndërsa 12% përmendin mosrespektimin e të drejtave. Kjo konfirmon se largimi është rezultat i një kombinimi faktorësh ekonomikë, politikë dhe të sigurisë, dhe jo vetëm i kushteve të tregut.

Struktura rajonale e arsyeve zbulon prioritete të ndryshme. Në jug të Ibrit, pasiguria ekonomike është faktori mbizotërues (49%), ndërsa në veri kjo përqindje është rreth 33%. Përkundrazi, në veri siguria personale (31%) dhe paqëndrueshmëria politike (rreth 23%) janë motive më të theksuara sesa në jug (19% dhe 18%). Kjo sugjeron se qëllimet për migrim në veri janë më të lidhura me kontekstin politik dhe të sigurisë, ndërsa në jug të Ibrit mbizotëron një logjikë më shumë socio-ekonomike e largimit.

	2025	2024	2023	2022	2021
Po	66.8%	47.3%	44.5%	51.7%	44.7%
Jo	18.5%	20.3%	31.8%	21%	29.1%
Do të largohem nëse më jepet mundësia	14.7%	31.8%	23.7%	27.3%	26.2%
Pa përgjigje	-	0.6%	0%	0%	0%

Rritja e numrit të serbëve të Kosovës që e shohin veten në Kosovë në pesë vitet e ardhshme, në 66.8% në vitin 2025, tregon një ndryshim në perceptim, por edhe për faktin se ata që kanë mbetur janë, me gjasë, të gatshëm të qëndrojnë pavarësisht sfidave. Kjo rritje është e ndjeshme krahasuar me vitet e mëparshme, kur përqindja e atyre që dëshironin të qëndronin ishte dukshëm më e ulët (47.3% në vitin 2024 dhe 44.5% në vitin 2023). Duke pasur parasysh se një numër i madh njerëzish tashmë janë larguar nga Kosova, rritja e përqindjes së atyre që planifikojnë të qëndrojnë mund të interpretohet si shenjë vendosmërie dhe përshtatjeje. Kjo sugjeron se ata që kanë mbetur janë më të prirë të besojnë se do të vazhdojnë të jetojnë në Kosovë, pavarësisht situatës së vështirë politike dhe të sigurisë.

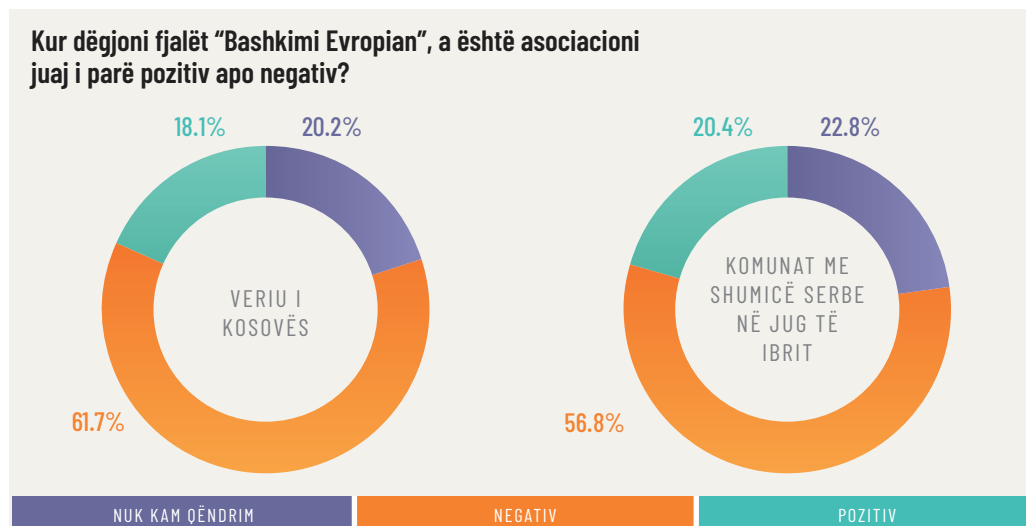
The background features a semi-transparent blue overlay with various financial data visualizations. At the top, the word 'TRENDOVA' is written in large, light blue, semi-transparent letters. Below it, there are several 3D bar charts and pie charts in various colors (green, blue, red, yellow). In the center, there is a 3D pie chart with a slice removed. To the left of the pie chart, there is a small table with columns and rows of numbers. At the bottom, there is a larger table with multiple columns and rows, containing numerical data. The overall theme is financial analysis and reporting.

QËNDRIMET NDAJ BASHKIMIT EVROPIAN

Të dhënat mbi asociacionet me termin “Bashkimi Evropian” tregojnë një perceptim mbizotërues negativ brenda komunitetit serb në Kosovë. Në nivel të mostrës si tërësi, 59% e të anketuarve shprehin asociacione negative, rreth 22% nuk kanë një qëndrim të qartë, ndërsa vetëm 19% reagojnë pozitivisht. Kjo shpërndarje tregon një skepticizëm të thellë ndaj Bashkimit Evropian, ku qëndrimet negative janë më shumë se trefish më të përhapura sesa ato pozitive.

Ky model sugjeron se Bashkimi Evropian, në perceptimin e të anketuarve, nuk funksionon kryesisht si simbol i stabilitetit, zhvillimit apo integritimit, por më tepër si një aktor politik, veprimet e të cilit shkaktojnë mosbesim ose zhgënjim. Përqindja e lartë e asociacioneve negative mund të lidhet me kontekstin më të gjerë politik – dialogun ndërmjet Beogradit dhe Prishtinës, presionet ndërkombëtare, perceptimin e zbatimit selektiv të standardeve, si dhe ndjenjën se BE-ja nuk i mbron interesat e komunitetit serb.

Në të njëjtën kohë, fakti që 22% e të anketuarve nuk kanë një qëndrim tregon një nivel të caktuar distance ose lodhjeje ndaj narrativave të integritimit evropian. Kjo kategori mund të përfaqësojë një pjesë të popullsisë që BE-në nuk e percepton si drejtpërdrejt relevante për jetën e përditshme, ose që nuk ka një kuptim të qartë për rolin e saj. Në veri të Kosovës, asociacionet negative janë më të theksuara (rreth 62%) krahasuar me jugun e Ibrit (rreth 57%), ndërsa perceptimi pozitiv është disi më i lartë në jug (20% kundrejt 18% në veri). Ky model sugjeron se skepticizmi ndaj BE-së është më i fortë në veri, ku dinamika politike është më konfrontuese, ndërsa në jug të Ibrit ekziston një hapësirë pak më e madhe për ambivalencë ose qëndrime më të moderuara.

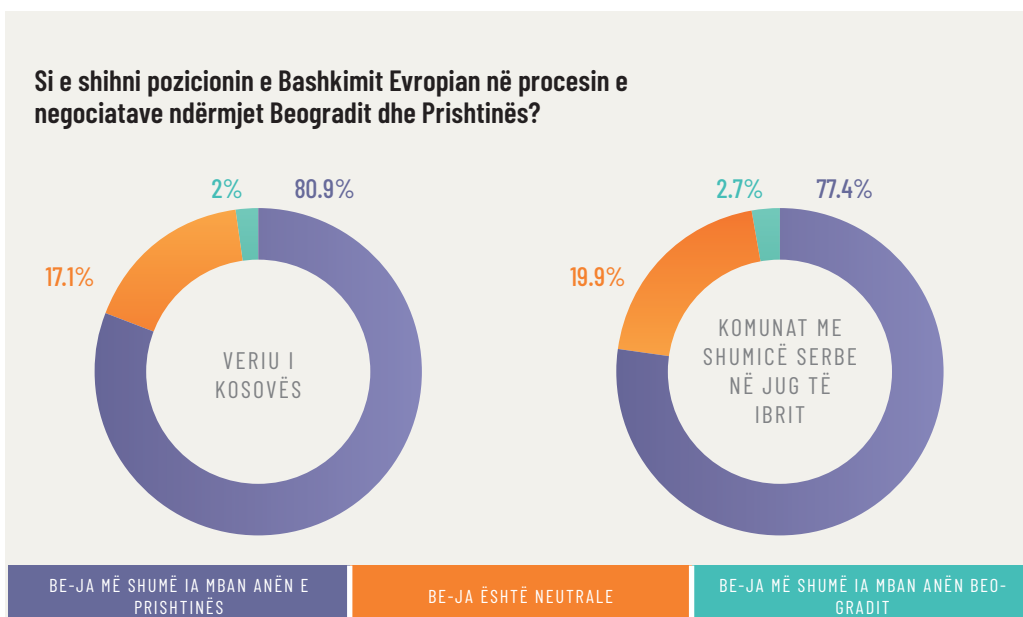
	2025	2024	2023	2022	2021
Pozitiv	19.3%	16.9%	13%	9.8%	12.4%
Negativ	59.1%	46.5%	51.5%	52.8%	48%
Nuk kam qëndrim	21.6%	36.6%	35.5%	37.4%	39.6%

Perceptimi ndaj Bashkimit Evropian ndër serbët e Kosovës tregon një rritje luhatëse të qëndrimeve negative, nga 46.5% asociacione negative në vitin 2024, në 51.5% në vitin 2023 dhe në 59.1% në vitin 2025. Asociacionet pozitive janë rritur nga 13% në vitin 2023 në 19.3% në vitin 2025, por ende nuk kanë ndikuar në mënyrë të ndjeshme në perceptimin e përgjithshëm. Ndërkohë, numri i atyre që nuk kanë qëndrim është në rënie, nga 36.6% në vitin 2024 në 21.6% në vitin 2025, gjë që flet për një formësim më të qartë të qëndrimeve të qytetarëve, por qëndrimi negativ ndaj BE-së vazhdon të mbizotërojë.

Roli i BE-së në dialog

Perceptimi mbi rolin e Bashkimit Evropian në dialogun ndërmjet Beogradit dhe Prishtinës tregon një qëndrim pothuajse konsensual brenda komunitetit serb në Kosovë: BE-ja perceptohet në mënyrë mbizotëruese si aktor më i afërt me Prishtinën sesa me Beogradin. Madje 79% e të anketuarve vlerësojnë se BE-ja është “më shumë ia mban anën Prishtinës”, ndërsa vetëm 18% e konsiderojnë si neutrale, ndërsa një përqindje e papërfillshme prej 2% mendojnë se është më shumë në anën e Beogradit. Kjo shpërndarje tregon një bindje të thellë mbi njëanshmërinë e BE-së në procesin e dialogut.

Kjo gjetje është veçanërisht e rëndësishme, duke pasur parasysh se dialogu funksionon formalisht nën ndërmjetësimin e BE-së si garantuese e balancës ndërmjet palëve. Kur pothuajse katër të pestat e të anketuarve besojnë se ndërmjetësi nuk është neutral, kjo sinjalizon mangësi serioze të legjitimitetit të rolit të BE-së në sytë e këtij komuniteti. Pra, BE-ja nuk perceptohet si aktor balancues, por si subjekt politik me preferenca të qarta.

Në kontekstin më të gjerë të gjetjeve të mëparshme mbi asociacionet negative ndaj BE-së, këto të dhëna e përforcojnë më tej zbehjen e besimit ndaj BE-së si aktor politik. Nëse BE-ja perceptohet si e njëanshme në çështjen më të ndjeshme politike, dialogun mbi çështjet e statusit dhe ato institucionale, atëherë roli i saj si garantuese e stabilitetit dhe perspektivës evropiane humb peshën simbolike dhe politike në sytë e komunitetit.

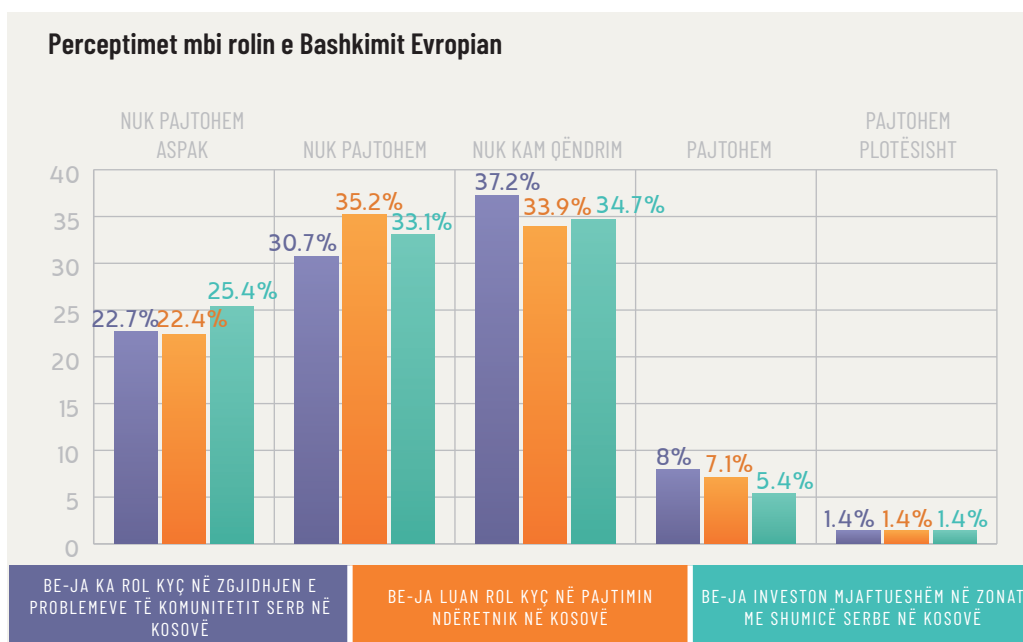
	2025	2024	2023	2022	2021
BE-ja është neutrale	18.5%	24.9%	19.4%	23.5%	23.3%
BE-ja më shumë ia mban anën e Prishtinës	79.1%	73.2%	78%	75.6%	74.1%
BE-ja më shumë ia mban anën Beogradit	2.4%	1.6%	2.6%	0.9%	2.6%
Pa përgjigje	-	0.3%	0%	0%	0%

Perceptimi mbi pozicionin e Bashkimit Evropian në procesin e negociatave ndërmjet Beogradit dhe Prishtinës tregon një qëndrueshmëri në vlerësimin se BE-ja favorizon Prishtinën. Në vitin 2025, deri në 79.1% e të anketuarve konsiderojnë se BE-ja është më shumë në anën e Prishtinës, që paraqet rritje krahasuar me vitet e mëparshme (73.2% në vitin 2024 dhe 78% në vitin 2023). Në të njëjtën kohë, numri i atyre që e perceptojnë BE-në si neutrale ka rënë nga 24.9% në vitin 2024 në 18.5% në vitin 2025, duke treguar një dobësim të perceptimit të neutralitetit të saj. Në të gjitha vitet, një përqindje shumë e vogël (rreth 2%) vlerëson se BE-ja është më shumë në anën e Beogradit, që e përforcon më tej perceptimin për BE-në si palë e njëanshme në favor të Prishtinës. Këto ndryshime zbulojnë një shqetësim të qëndrueshëm dhe të theksuar ndër serbët e Kosovës, të lidhur me ndjenjën se BE-ja është më afër palës shqiptare.

Be-ja dhe dallimet mes veriut dhe jugut të lbrit

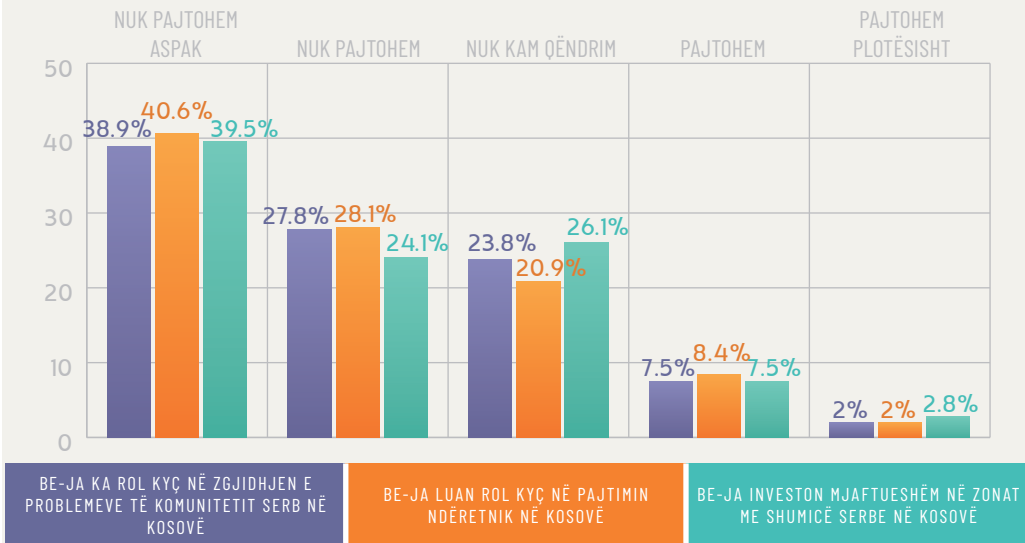
Të dhënat mbi perceptimin e rolit të Bashkimit Evropian tregojnë një model të qëndrueshëm skepticizmi, të shoqëruar me diferencim të theksuar rajonal ndërmjet veriut të Kosovës dhe komunave me shumicë serbe në jug të lbrit. Në nivel të mostrës si tërësi, mbizotëron qëndrimi se BE-ja nuk perceptohet si aktor kyç në zgjidhjen e problemeve të komunitetit serb, as në pajtimin ndëretnik, dhe as si investitor që kontribuon mjaftueshëm në zonat me shumicë serbe.

Për sa i përket pohimit se BE-ja luan rol kyç në zgjidhjen e problemeve të komunitetit serb, madje 54% e të anketuarve shprehin mospajtim (rreth 23% aspak dhe rreth 31% pjesërisht), ndërsa 37% mbeten neutralë. Vetëm 9% pajtohen ose pajtohen plotësisht me këtë pohim. Një model i ngjashëm shfaqet edhe te pyetja mbi pajtimin ndëretnik: 57% e të anketuarve nuk e shohin BE-në si aktor kyç në këtë proces, ndërsa rreth një e treta mbeten neutralë. Skepticizmi më i theksuar lidhet me investimet: 58% e të anketuarve vlerësojnë se BE-ja nuk investon mjaftueshëm në zonat me shumicë serbe, ndërsa vlerësimet pozitive janë pothuajse marginale (6%).

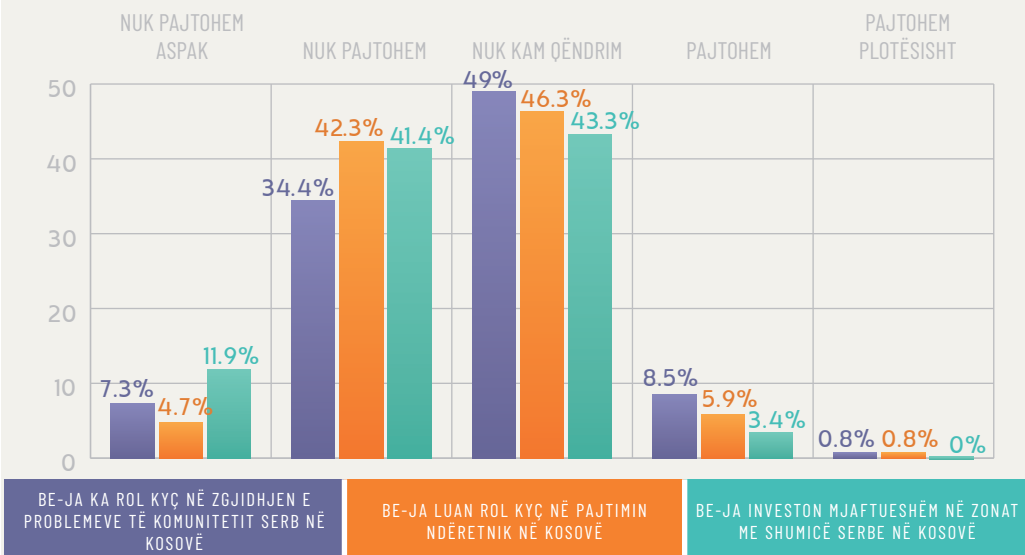
Megjithatë, analiza rajonale zbulon një strukturë më të thellë të këtyre qëndrimeve. Në veri të Kosovës mbizotëron një mosmarrëveshje e fortë dhe intensive. Për të gjitha pohimet, rreth 40% e të anketuarve zgjedhin opsionin “nuk pajtohem aspak”, që tregon një refuzim të qartë dhe normativ të rolit të BE-së. Për shembull, 39% në veri e refuzojnë plotësisht pohimin se BE-ja kontribuon në zgjidhjen e problemeve të komunitetit serb, ndërsa edhe 28% të tjerë nuk pajtohen, që do të thotë se rreth dy të tretat e të anketuarve në veri mbajnë një qëndrim qartësisht negativ. Një model i ngjashëm përsëritet edhe te çështjet e pajtimit dhe investimeve. Kjo shpërndarje e përgjigjeve sugjeron një mosbesim të rrënjosur thellë, i cili shkon përtej rezervës së thjeshtë dhe kalon në një refuzim të hapur.

Perceptimet mbi rolin e Bashkimit Evropian

Në jug të Ibrit, pamja është më e nuancuar. Këtu mbizotëron një “skepticism i butë” dhe ambivalencë. Përqindja më e madhe e të anketuarve zgjedh opsionin neutral (49% për zgjidhjen e problemeve, 46% për pajtimin dhe 43% për investimet). Në të njëjtën kohë, një pjesë e konsiderueshme shpreh mospajtim (34–42%), por përqindja e atyre që “nuk pajtohen aspak” është dukshëm më e ulët sesa në veri (5–12%). Kjo flet për një strukturë të ndryshme perceptimi: ndërsa në veri mbizotëron një refuzim i fortë dhe normativ, në jug të Ibrit është e pranishme një përzierje skepticismi dhe ambivalence, pa një polarizim të theksuar.

Perceptimet mbi rolin e Bashkimit Evropian

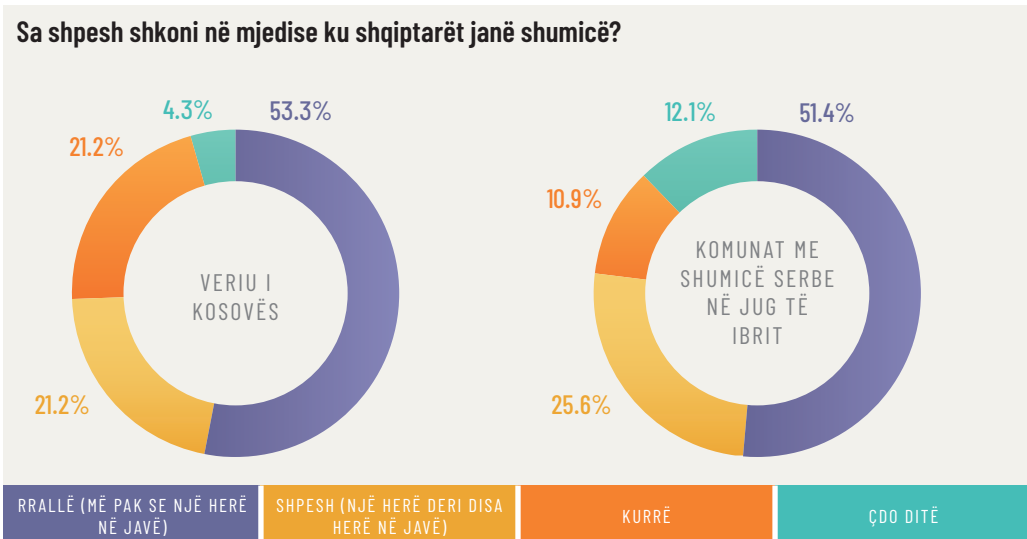

DISTANCA ETNIKE

Vizitat në mjedise me shumicë shqiptare

Të dhënat mbi vizitat në mjedise me shumicë shqiptare zbulojnë një model kompleks të distancës sociale, ndërveprimi selektiv dhe dallimeve rajonale brenda komunitetit serb. Në nivel të mostrës si tërësi, modeli mbizotërues është ndërveprim i kufizuar, por jo plotësisht i ndërprerë: 52% e të anketuarve deklarojnë se i vizitojnë këto mjedise rrallë (më pak se një herë në javë), 23% shpesh (nga një herë deri disa herë në javë), 16% asnjëherë, ndërsa 8% çdo ditë. Me fjalë të tjera, pothuajse tri të katërtat e të anketuarve kanë të paktën kontakt të rastësishëm, por për shumicën ky kontakt mbetet sporadik dhe i kufizuar. Kjo shpërndarje tregon se izolimi i plotë nuk është modeli mbizotërues, por as integrimi i përditshëm intensiv nuk është i zakonshëm. "Rrallë" si përgjigjja më e shpeshtë sugjeron një mobilitet funksional dhe instrumental - vizita në mjedise shqiptare për arsye praktike (punë, administratë, blerje, shërbime shëndetësore), por pa ndërveprim më të thellë shoqëror.

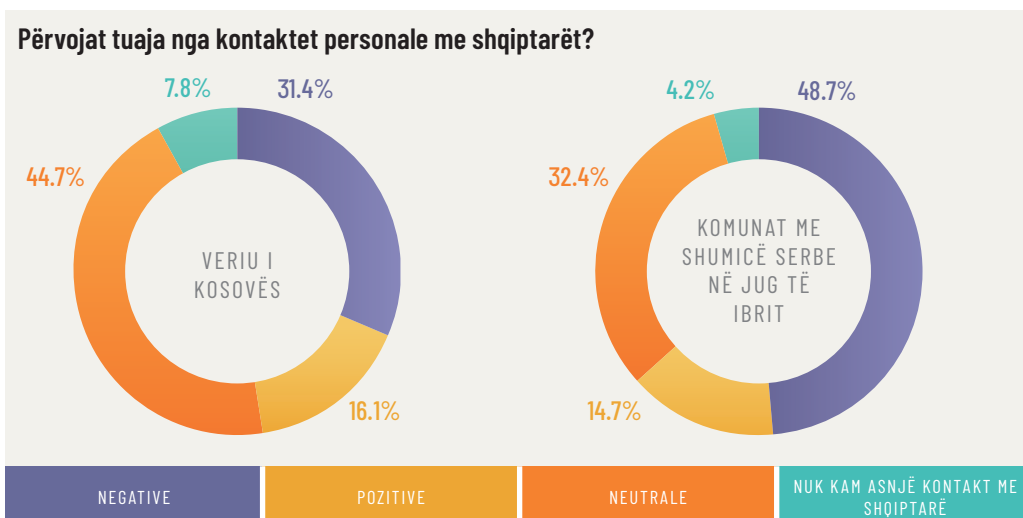
Në veri të Kosovës është më i theksuar modeli i distancës: 21% e të anketuarve deklarojnë se nuk i vizitojnë kurrë mjediset shqiptare, që është pothuajse dyfish më shumë se në jug të Ibrit (rreth 11%). Gjithashtu, vizitat e përditshme janë dukshëm më të rralla në veri (4%) krahasuar me jugun (12%). Kjo tregon se ndarja fizike dhe sociale është më e theksuar në veri, ku kufijtë etnikë janë më të theksuar edhe në aspekt territorial. Përkundrazi, në komunat me shumicë serbe në jug të Ibrit vërehet një nivel më i lartë i ndërveprimi të shpeshtë dhe të përditshëm (rreth 26% shpesh, 12% çdo ditë). Megjithëse edhe aty shumica i viziton mjediset shqiptare rrallë (51%), përqindja më e lartë e kontakteve të përditshme sugjeron një nivel më të madh të integritimit funksional dhe të ndërvarësisë ndërmjet komuniteteve në jetën e përditshme. Ky dallim mund të lidhet me shpërndarjen gjeografike dhe me nivelin më të lartë të integritimit institucional të vërejtur në jug. Megjithatë, është domethënëse që kategoria "rrallë" është pothuajse identike në të dy rajonet (53% veri, 51% jug), gjë që tregon se në tërësi mbizotëron një ndërveprim i kujdesshëm dhe i kufizuar.

	2025	2024	2023	2022	2021
Kurrë	16%	12.7%	13.7%	10.1%	9.6%
Rrallë (më pak se një herë në javë)	52.4%	33.6%	44.8%	38.8%	50.4%
Shpesh (një herë deri disa herë në javë)	23.4%	31.2%	25.2%	40.6%	31.5%
Çdo ditë	8.2%	22.5%	16.3%	10.5%	8.5%

Duke krahasuar vitin 2025 me vitet paraprake, vërehet një rënie e ndjeshme e numrit të serbëve të Kosovës që vizitojnë rregullisht mjedise ku shqiptarët janë shumicë. Në vitin 2025, vetëm 8.2% shkojnë çdo ditë në mjedise të tilla, që përbën një rënie drastike krahasuar me vitin 2024 (22.5%) dhe vitin 2023 (16.3%). Po ashtu, është ulur edhe përqindja e atyre që shkojnë shpesh (nga një herë deri disa herë në javë), duke rënë në 23.4% në vitin 2025, nga 31.2% në vitin 2024. Në të njëjtën kohë, është rritur numri i atyre që nuk shkojnë kurrë (16% në vitin 2025 krahasuar me 12.7% në vitin 2024), që tregon një ulje të ndërveprimeve ndërmjet komuniteteve dhe një rritje të ndarjes. Në vitin 2021, pothuajse 50% e të anketuarve deklarorin se shkonin rrallë, ndërsa 31.5% shkonin shpesh, gjë që tregon se në katër vitet e fundit është rritur numri i atyre që nuk shkojnë fare, ose që shkojnë vetëm rrallë në mjedise të tilla.

Kontaktet personale me shqiptarët

Të dhënat mbi përvojat nga kontaktet personale me shqiptarët zbulojnë një pamje ambivalente, por në tërësi kryesisht negative të marrëdhënieve ndëretnike, me dallime të qarta territoriale. Në nivel të mostrës si tërësi, 40% e të anketuarve deklarojnë se përvojat e tyre janë negative, 38% neutrale, 15% pozitive, ndërsa 6% theksojnë se nuk kanë asnjë kontakt personal. Kjo shpërndarje tregon se përvojat negative përbëjnë shumicën relative, por një pjesë pothuajse e barabartë e popullsisë i përjeton kontaktet si neutrale, çka sugjeron mungesë të një pamjeje njëtrajtësisht negative.

Në veri të Kosovës mbizotëron perceptimi neutral (rreth 45%), ndërsa 31% raportojnë përvoja negative dhe 16% përvoja pozitive. Neutraliteti si kategori mbizotëruese mund të tregojë një bashkëjetesë të distancuar, ku ndërveprimi ekziston, por pa besim të theksuar apo konflikt të hapur. Përkundrazi, në komunitet me shumicë serbe në jug të Ibrit përvojat negative janë më të theksuara (rreth 49%), ndërsa ato neutrale përbëjnë 32% dhe pozitive rreth 15%. Kjo çon në përfundimin se niveli më i lartë i integritimit në jug nuk përkthehet patjetër në ndërveprime më pozitive, pasi përvojat negative me pjesëtarë të komunitetit shqiptar mbeten të pranishme.

Megjithatë, të dhënat nga intervistat i japin më shumë kontekst analizës. Bojan Tomić, gazetar nga Shtërpca, ofron një pamje më të nuancuar të marrëdhënieve ndërmjet serbëve dhe shqiptarëve në Kosovë, veçanërisht në kontekstin e komunitetit të tij lokal. Shtërpca, si komunë shumetnike, mbetet relativisht e qetë për sa i përket incidenteve ndëretnike. Tomić thekson se gjatë vitit 2025 nuk janë shënuar konflikte serioze ndëretnike, që është domethënëse për një mjedis që ka edhe pakicë shqiptare, por me shumicë serbe. Megjithatë, ai vë në pah se politika dhe retorika politike kanë potencial të rrisin tensionet. Nga ana tjetër, Tomić ofron një vështrim pozitiv për jetën e përditshme në Shtërpçë, veçanërisht në kontekstin e turizmit dhe ekonomisë.

Qendra e skijimit, si pikë kyç, tërheq si serbë ashtu edhe shqiptarë, ndërsa ekzistojnë biznese ku punësohen pjesëtarë të të dy komuniteteve. Ai përmend gjithashtu hapjen e shërbimeve të reja, si restorante dhe furra buke, të cilat krijojnë mundësi punësimi për të dy komunitetet dhe kontribuojnë në një dinamikë më pozitive në nivel lokal. Kjo tregon se, pavarësisht tensioneve politike, aktivitetet ekonomike mund të krijojnë ura bashkëpunimi ndërmjet komuniteteve.

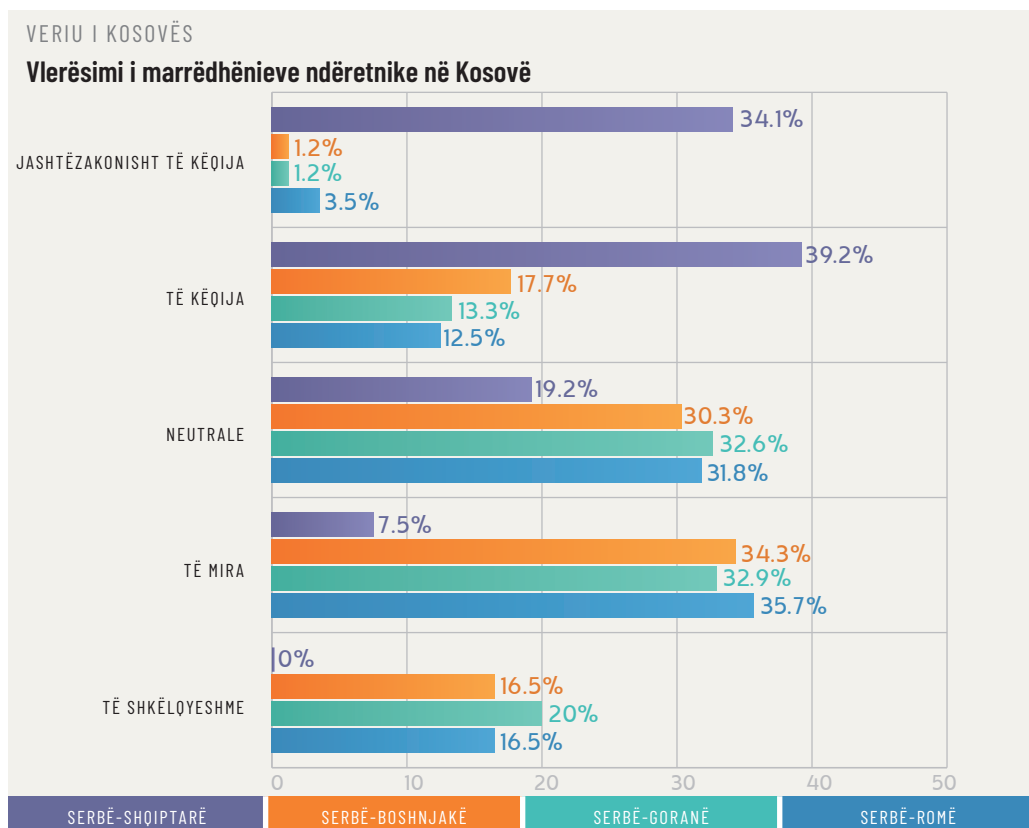
	2025	2024	2023	2022	2021
Pozitive	15.3%	31.4%	20.1%	21.5%	18.5%
Negative	40.2%	12.3%	24.5%	12%	13.3%
Neutrale	38.5%	50.9%	48.4%	52.8%	56.7%
Nuk kam asnjë kontakt me shqiptarë	6%	5.2%	7%	13.7%	11.5%
Pa përgjigje	-	0.2%	0%	0%	0%

Duke krahasuar vitin 2025 me vitet paraprake, vërehet një ndryshim i dukshëm në perceptimin e kontakteve të serbëve të Kosovës me shqiptarët. Në vitin 2025, 15.3% e të anketuarve kanë perceptim pozitiv, që paraqet rënie krahasuar me 31.4% në vitin 2024. Kjo tregon një ulje të optimizmit në lidhje me marrëdhëniet ndërmjet serbëve dhe shqiptarëve. Perceptimi negativ është rritur në 40.2% në vitin 2025, që përbën një rritje të spikatur krahasuar me 12.3% në vitin 2024. Në vitin 2025, perceptimi neutral mbetet i lartë (38.5%), por ka rënë krahasuar me 50.9% në vitin 2024. Gjithashtu, përqindja e atyre që nuk kanë asnjë kontakt me shqiptarët mbetet relativisht e qëndrueshme (6% në vitin 2025), por është pak më e lartë se në vitin 2024 (5.2%). Në përgjithësi, ky trend tregon rritje të qëndrimeve negative ndaj shqiptarëve dhe rënie të neutralitetit, së bashku me një ulje të perceptimeve pozitive në vitin 2025 krahasuar me vitet paraprake.

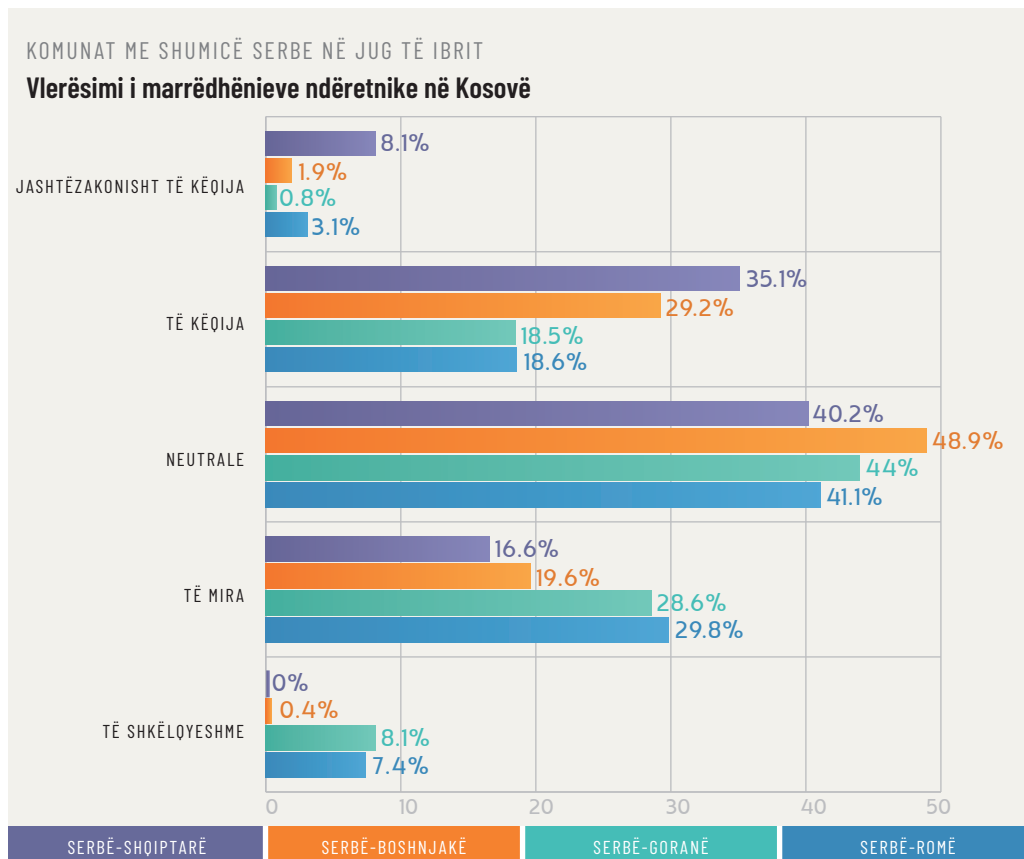
Vlerësimi i marrëdhënieve ndëretnike

Vlerësimi i marrëdhënieve ndëretnike tregon një hierarki të qartë perceptimesh brenda komunitetit serb, ku marrëdhëniet me shqiptarët vlerësohen bindshëm më negativisht, ndërsa marrëdhëniet me komunitetet e tjera pakicë perceptohen dukshëm më pozitivisht. Në nivel të mostrës si tërësi, marrëdhëniet ndërmjet serbëve dhe shqiptarëve vlerësohen si “jashtëzakonisht të këqija” ose “të këqija” në 58% të rasteve (21% + 37%), ndërsa vetëm 12% e të anketuarve i konsiderojnë si të mira, dhe asnjë nuk i vlerëson si shumë të mira. Pozicioni neutral përbën 30%, duke treguar se një pjesë e popullsisë nuk dëshiron ose nuk mund të marrë një qëndrim të qartë vlerësues, por kjo nuk e ndryshon faktin se perceptimi mbizotërues mbetet negativ.

Përkundrazi, marrëdhëniet me boshnjakët, goranët dhe romët vlerësohen dukshëm më pozitivisht. Në veri të Kosovës, perceptimi i marrëdhënieve ndërmjet serbëve dhe shqiptarëve është thellësisht negativ: madje 73% e të anketuarve i vlerësojnë si jashtëzakonisht të këqija ose të këqija (34% + 39%), ndërsa vetëm 7% i konsiderojnë si të mira dhe asnjë nuk i vlerëson si shumë të mira. Në jug të lbrit pamja është paksa më e nuancuar. Vlerësimet negative të marrëdhënieve ndërmjet serbëve dhe shqiptarëve arrijnë në 43% (8% jashtëzakonisht të këqija + 35% të këqija), ndërsa pozicioni neutral është mbizotërues (40%), dhe rreth 17% i vlerësojnë marrëdhëniet si të mira. Megjithëse perceptimi negativ vazhdon të mbizotërojë, intensiteti i negativitetit është dukshëm më i ulët se në veri, ndërsa hapësira për neutralitet dhe për vlerësime mesatarisht pozitive është më e gjerë.

Këto të dhëna tregojnë një diferencim të qartë etnik të perceptimeve: ndërsa marrëdhëniet me shqiptarët janë të ngarkuara me kontekst të fortë politik dhe të sigurisë, marrëdhëniet me komunitetet e tjera perceptohen përmes prizmit të bashkëjetesës së përditshme, pa të njëjtin nivel konflikti simbolik. Marrëdhëniet shqiptaro-serbe kanë statusin e “vijës qendrore të ndarjes”, ndërsa marrëdhëniet e tjera ndëretnike janë dukshëm më pak të përkufizuara nga konflikti.

Edhe individë të spikatur brenda komunitetit serb vërejnë prirje negative. Darko Dimitrijević, kryeredaktor përgjegjës i Radio Goraždevac, vlerëson se marrëdhëniet ndërmjet serbëve dhe shqiptarëve kanë ndryshuar në drejtim negativ, gjë që reflektohet veçanërisht në komunikimin e përditshëm. Ai thekson se, megjithëse në komunën e tij ekziston komunikim i mirë ndërmjet pushtetit lokal dhe komunitetit serb, gjatë zgjedhjeve të fundit lokale kjo marrëdhënie u bë objekt akuzash nga Lëvizja Vetëvendosje. “U paraqit si akt tradhtie nga shqiptarët dhe jo si diçka pozitive”, thekson Dimitrijević, duke nënvizuar një kthesë politike në perceptimin e marrëdhënieve ndërnjerëzore.

Ai shton se, sipas tij, Vetëvendosje është një nga gjeneratorët kryesorë të idesë se me serbët nuk duhet të komunikohet dhe se nuk duhet të përdoret gjuha serbe. “Këtë e vërej edhe te shqiptarët me të cilët shpesh realizoj intervista. Më parë flisnin serbisht edhe në publik, ndërsa sot kanë frikë të flasin në gjuhën serbe në media.” Sipas Dimitrijević-it, kjo dukuri nuk është vetëm politike,

por edhe shoqërore, pasi frika nga përdorimi i gjuhës serbe tregon një polarizim gjithnjë e më të theksuar të shoqërisë. Ai shton gjithashtu se Lista Serbe, së bashku me tabloidët nga Beogradi, kanë kontribuar në këtë situatë përmes një qëndrimi që ai e përshkruan si “kancerogjen për shoqërinë serbe”, duke thelluar më tej distancën ndërmjet serbëve dhe shqiptarëve.

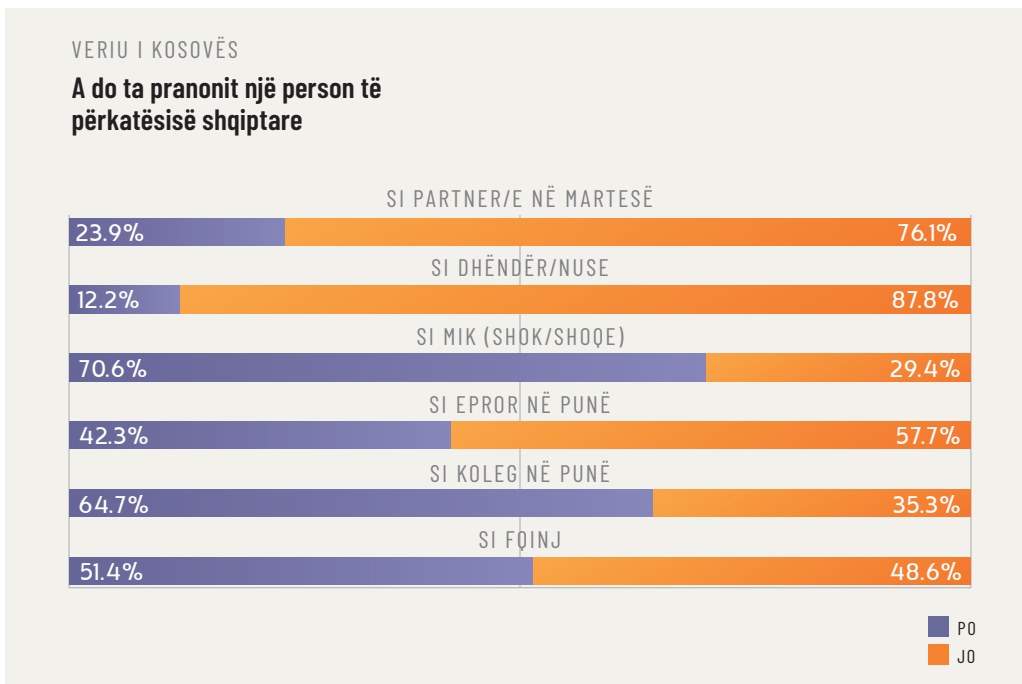
Miloš Vukadinović nga Leposaviqi vlerëson se ardhja në pushtet e Albin Kurtit ka përkeqësuar ndjeshëm marrëdhëniet ndërmjet serbëve dhe shqiptarëve në Kosovë. Ai thekson se, mbi të gjitha, mungon bashkëpunimi institucional ndërmjet institucioneve qendrore dhe Listës Serbe, gjë që thëllon më tej hendekun ndërmjet përfaqësuesve politikë serbë dhe shqiptarë. Vukadinović vë në pah edhe atmosferën negative që mbizotëron në hapësirën publike, duke theksuar se “komuniteti serb dhe përfaqësuesit e tij politikë etiketohen me emërtime përçmuese dhe kriminalizohen”. Sipas tij, ky diskurs i urrejtjes ka ndikim të drejtpërdrejtë në sjelljen e popullatës më të gjerë, duke kontribuar në qëndrime negative të komunitetit shumicë shqiptar ndaj komunitetit pakicë serb.

Ai vlerëson se narrativi negativ në media dhe në diskursin publik jo vetëm që përkeqëson marrëdhëniet ndëretnike, por gjithashtu krijon polarizim edhe brenda vetë komunitetit serb. Sipas tij, nuk është i dëmtuar vetëm raporti ndërmjet komuniteteve, por edhe kohezioni i brendshëm i komunitetit. Polarizimi, sqaron Vukadinović, reflektohet në ndërveprimet e përditshme, duke krijuar tension shtesë brenda një komuniteti që tashmë përballet me sfida serioze të jashtme.

Distanca etnike

Të dhënat mbi pranimin e shqiptarëve në situata të ndryshme jetësore tregojnë qartë ekzistencën e një distance të theksuar sociale në sferën intime, por një hapje dukshëm më të madhe në kontekstin profesional dhe të përditshëm. Në nivel të mostrës si tërësi, vetëm 18% e të anketuarve do ta pranonin një shqiptar apo shqiptare si partner martese, ndërsa 13% si dhëndër apo nuse. Përkundrazi, 81% do ta pranonin një shqiptar si mik, 80% si koleg pune, 64% si epror, ndërsa 73% si fqinj.

Dallimi ndërmjet sferës private dhe asaj publike është i theksuar. Ndërsa martesja dhe integrimi familjar refuzohen pothuajse në mënyrë masive (më shumë se katër të pestat e të anketuarve nuk i pranojnë), bashkëpunimi profesional dhe marrëdhëniet fqinjësore janë në masë të madhe të pranueshme. Kjo sugjeron se kufiri etnik është më i fortë në domenin e identitetit, familjes dhe vazhdimësisë simbolike të komunitetit, ndërsa në marrëdhëniet funksionale të përditshme është më fleksibël.

Në veri të Kosovës, niveli i pranimin është dukshëm më i ulët në pothuajse të gjitha kategoritë. Vetëm 24% do ta pranonin martesën me një shqiptar/shqiptare, ndërsa 12% dhëndrin shqiptar apo nusen shqiptare. Edhe pse 71% janë të gatshëm për miqësi, pranimi në kontekstin profesional është dukshëm më i ulët sesa në jug të lbrit: 42% do ta pranonin një shqiptar si epror, 65% si koleg, ndërsa 51% si fqinj. Veçanërisht tregues është fakti që pothuajse gjysma e të anketuarve në veri janë kundër që një shqiptar të jetojë në lagjen e tyre (49%), që tregon një distancë më të theksuar territoriale dhe sociale.

KOMUNAT ME SHUMICË SERBE NË JUG TË IBRIT

A do ta pranoni një person të përkatësisë shqiptare

Në jug të Ibrit, pamja është pothuajse e kundërt në sferën publike dhe profesionale. Megjithëse pranimi i martesës mbetet shumë i ulët (12% për martesë dhe 15% për dhëndër/nuse), gatishmëria për bashkëjetesë të përditshme është jashtëzakonisht e lartë: 90% pranojnë miqësinë, 85% eprorin, 95% kolegun dhe 94% fqinjin. Ky model tregon një nivel të lartë të integritit pragmatik dhe të bashkëpunimit funksional ndëretnik, pavarësisht ruajtjes së barrierës simbolike në sferën e familjes dhe intimitetit.

Në tërësi, të dhënat tregojnë se distanca sociale nuk është absolute, por selektive. Integrimi në sferën intime mbetet pothuajse i papranueshëm për shumicën, ndërsa marrëdhëniet publike, të punës dhe fqinjësore janë në masë të madhe të normalizuara, veçanërisht në komunat me shumicë serbe në jug të Ibrit. Veriu i Kosovës karakterizohet nga një shkallë më e lartë distance dhe rezervimi në të gjitha dimensionet, ndërsa jugu tregon gatishmëri dukshëm më të madhe për ndërveprim të përditshëm, por pa tejkaluar kufirin simbolik të afërsisë familjare.

